

रवि शाक्य, इखाउँ, यल

धर्मोदय ग्रन्थमाला—१८

“भासये जोतये धम्मं”

महा चीनयात्रा

धर्मालोक स्थविर

प्रकाशक

मंत्री, धर्मोदय सभा

कालिम्पोंग, दार्जिलिङ्ग ।

प्रथमावृत्ति १००० } बुद्धाब्द—२४६३ { मू २॥
                                  } नेपालाब्द—१०७० {

प्रकाशक—

भिक्षु महानाम “कोविद”

मंत्री, धर्मोदय सभा,
कालिम्पोंग, दार्जिलिङ्ग ।

— सर्वाधिकार सुरक्षित —

मुद्रक—

जेनरल प्रिंटिंग वर्क्स लिमिटेड

८३ पुराना चोनाबाजार स्ट्रीट,
कलकत्ता ।

प्रकाशकया पाखें

श्व सफू धर्मोदय सभाया भिच्यामूगु (१८) ग्रन्थमाला
खः । धर्मोदय सभायापाखें श्व सफू पिकाय् दुगु महत हर्षया
विषय खः ।

श्व सफू प्रकाशनार्थ सम्पूर्ण खर्चया भार कया दीम्ह श्री भाजु-
रत्न मणिहर्षज्योतियात जिमि विशेष धन्यवाद दु । थुगु हे प्रकारं
जिमित सकल नेपाली भाजु मय्जुपिसं सहायता बिया दी धयागु
अनन्त आशा दु ।

२०-१-५०

कलकत्ता

—प्रकाशक

महाचीनयात्रा

धर्मालोक स्थविर ।

महाचीनयात्रा

सन् १९४६ साले श्री लंकाद्वीपं नेपाले बिज्यापिं
धर्मदूत मण्डली । फेतुनाच्चंम्ह मण्डलीया नाथो
नारद महास्थविर । ल्युने दना च्वंपिं (जव-
पाखेंनिसें) भिक्षु प्रियदर्शी, डा० रत्नसूर्य,
प्रोफेसर आर्यपाल तथा
भिक्षु अमृतानन्द ।

भूमिका

थ्व महा चीनयात्रा लु खः आयुष्मान धम्मालोकया जीवन सम्बन्धी छपा तप्पागु न्हाय्कं खः धाःसां पाई मखु । गथे लोक नीती कना वंगु अनुसारं (सुखोपि चन्दन तरु न जहाति गन्धं । दुःखप्यत्तोपि कुलपुत्तरुपो न जहाति धम्मं) गुगुली वसपोलया धैर्य उस्ताह व त्याग शीलया किपालु खने दु । छाय् धाःसा वसपोलया गृहस्थ जीवने नं बाखं न्यो ज्वीगु आदि धर्मे चर्चा याना ज्वीगु स्वभाव दु धाःगु जिं न्यनागु दु । थुगु खँ यात जा जिं जक धाय् माःगु मखु कि गुगु खः वसपोलं छापेयाना बिज्यागु बुद्धगुण धयागु किताबे भूमिका च्वयातःगु द्वारा हे नं विदित ज्वीफु । गथे कि (जलप्यमाणं कुमुद नालं०) उकें याना बाखने वइगु अनेक बां वां लाःगु थासे थःनं वना चाःहिला स्वेगु इच्छा जूगु खः । वहे इच्छां, थ्व यात्राया कारण नं जुया वोगु धाय्माल ।

वसपोलं थाय् थासे धयानं बिज्यागु दु विभीषणया लंका, मञ्जुश्रीया महाचीन आदि गथे च्वं थें, स्ववने दत्त धाःसा । थुकिं हे याना थ्व यात्राया संकल्प जुल । संकल्पयात ल्वेक मने विराग नं जूगु जुल । छें प्याहां वया किण्डोले बिज्यात । उखें थुखें बुम्मे याना स्वयाव थःकाय् गजरत्न (आयुष्मान अनिरुद्ध) यात लंका छूया बिज्यात । थुलि जक गन हानं नेपा बिज्याना मोहनरत्न

(आयुष्मान महानाम) व चिकिधिकम्ह काय त्रिरत्न निम्ह ज्वना रंका लंकाय् तथा थका बिज्यात । तर महाचीन बिज्याय् मफुनि । हानं पूजा यानासां तय् भका पात्र चीवरादि ज्वना नेपाले ल्याहाँ बिज्यात । जीवनया अनेक संघर्ष जुल । नेपाले च्वने मंमदया अक्यावे बिज्यात अनं ल्याहाँ वया कुशीनगरे त्यागया नमुना क्यना संसारे छुंसार मदुगु भावयात क्यना बिज्यात । हानं महा-स्थविर भदन्त चन्द्रमणि नाप वर्मा बिज्याना वर्माया अनेक दर्शनीय स्थान स्वत । अन नं चीन बिज्याय् मफु ल्याहाँ बिज्याना सारनाथे उपसम्पदा कया बिज्याय् धुनेवं उखे पाखें हे लहासा बिज्याय् धका लहासा बिज्यात ।

चीन वनेगु अनेक प्रयत्न याना बिज्यात व फूक सिद्धि हे खः । लिपा अन च्वंम्ह छम्ह लामा धोर्जे च्वपाघेसि चीनया थाय् थाय्-यागु पत्ता अनेकानेक श्रद्धावान व्यक्तिपित चिट्ठि आदि च्वया बिल छपा म्हासु म्हिचाय् जाय्क चिनिया आखः च्वया बिल थव हे तिति वसपोलया चीनयात्राया धात्थेंयागु भूमिका धाय्माल ।

अले अनं वया भुतान् दुयूले प्रथम न्हापां छगूगु वर्षाबास यानाव चीनपाखे बिज्यागु जुल । चिनया अनेक तीर्थ चाःहिला बिज्यात अनेक देश स्वया बिज्यात अनेक चाला बालाया अनुभव अध्ययन याना बिज्यात । थव खँ फुक थव थुगु सफूया प्रत्येक अध्याये कनातःगु दया च्वन । तसर्थ थुके कनातःगु अनुसारं गुगु भोगु निरिति सदां न्हूगु खः भीसं न्यने मर्ननिगु खः । गुगु भीसं स्वेमनं निगु खः ।

आः ल्यन अनं ल्याहाँ वया वसपोलं लुयात । थ्व नं भीगु
निर्ति महत्व पूर्णगु खः । छाया धाःसा भीगु भाय्या सफूत आपा
मदया च्वंगुली अनेनेगु किसिम न्हून्हुगु सफूत पिकया विज्यात ।
हानं आनन्द कुटिथें जागु विहार नं निर्माण याना विज्यात ।

आपा छु च्वे वसपोलं गुलि जक भीगु उपरे भीगु बुद्धशासन
या उपरे भीगु भाषाया उपरे महान दुक्ख कष्ट सिया विज्यात ।
थुगु खँ जि जक धयां ज्यूगु मखु सकसिनं बुक्के जुया हे च्दंगु दै !
उकियाना भी सकसितं साःसागु फल भोग याना च्वने दत धासेलि
आः उकिया पलेसा छुवी ? अय्नं वसपोलया गुण सदा वारंवार
अनुस्मरण याय्त थ्व सफू छक्रोसां च्वनिसें क्केथ्यंक बोलाक स्वया
यंकल धाःसा उकिसनं मेमेगु साःसागु लोसा तना बीतिनि धैगु
जितः थथे विश्वास जुया बल । सम्पूर्ण रूपं थुगु भूमिका च्वेत
जिथें जाम्हं छु च्वे फे ।

—प्रज्ञानन्द भिक्षु

थुकी दुगु

न्हापांया खँ

(१) संकल्प	३
(२) किण्डोल विहारे	५
(३) राहुलजी नाप	६
(४) जिमिकाय् गजरत्नया-	
विषये	१०

(५) कायया पौ	१४
(६) लंकाया छुं दिन	१६
(७) न्हयन्हु तक बन्दो	२५
(८) अक्यावे छको	२७
(९) कुशीनगरे जिगु प्रब्रज्या	२८
(१०) बर्माया चक्र	३१
(११) पिण्डपात	४७
(१२) सारनाथे जिगु	

उपसंपदा ५१

(१३) लहासा वनेत	५२
(१४) लहासाय्	५६
(१५) फारीपाखयर	७५
(१६) दुयूया वर्षावास	७६
(१७) कालिम्पङ्गं कलकत्ता	८२

चीने उख्य थुख्य

(१) सिंघापुर हंकं	८४
(२) स्यांहे	६४
(३) पेकि	६६
(४) रिपु च्वेडा (पञ्चशीर्ष	
पर्वत)	१०४

(५) पेकिया वर्षावास	११८
(६) थ्यांकि	१२७
(७) नांकि	१२८
(८) स्यांहेले धोर्ज्य चोपा	
घेसिया म्हासुम्हिचा	१३१
(९) चीनया महातीर्थ	१३५
(१०) ल्याहाँ	१३८

लिपाया खँ

(१) नेपा:	१४६
(२) सफूया ज्याय्	१४६
(३) आनन्द कुटीया नी	१५२
(४) हाकनं उख्य थुख्य	१६०
(५) आनन्द कुटी आनन्द	१६६

महाची नयात्रा

महाचीनयात्रा

न्हापांया खँ

(१) संकल्प

जि व्यवहारे च्वंच्वनाबले नेपाले त्वाः त्वाले बाखं कनिथाय् बाखं न्यंवनेगुली अपालं रस दु । गुभाजु ब्राम्हूजुपिसं बाखं कनिगु अपालं न्यना तयागु व दन्त्यकथा मुखद्वारा नं न्यना तयागुलिं छको १६७७ साले कलकत्तास खेप वनाबले जि लंकायापिं मनूत धाःपिं खनाबले जिगु मने रामायण कथाले अन राक्षसतयगु देश धाथाय् मनूत गथ्य दइ धयागु थ्व खइला धका पत्यार बिलकुल हे मजू । उकिं व हे खँया विषये मेमेपिलिस्य, न्यना स्वयां जितः लंका वने नंपिसं उल्लु थें समझे जुल ।

तर लिपा कलकत्ताय् कलेजस्कायर धयाथाय् महाबोधिसभाय् लंकायाम्ह अनागारिक धर्मपालं दय्का तःगु विहारे वनाबले अनागारिक धर्मपाल हे अन दया च्वंगु समय जुया लंकायाबारे खँ ल्हाःगु बांलाक न्यसेलि जिगुमन दोधारे लात । खः थें नं मखु थें नं जुल । न बाखंयागु खँ विश्वास जुल, न जि वयागु खँयात विश्वास याय फत । व खँ अथें हे जुल ।

अथ्य हे वयां लिपा १६७८ साले जि ल्हासा वना बले ल्हासे पञ्चशोषं पर्वत धाःगु “रिपुच्चेडा” धाःगु थासे “जाम्बेया” धयाम्ह मञ्जुश्रीयागु दर्शन याना वया धाःपिं सैय्त नाप लात । अबले नं जिगु मने व खँयात बिलकुल पत्यार मजू । व हे खँया बारे बराबर मेमेपिं लिख्य न्यना स्वयाबले स्वम्ह प्यम्ह वना वःपिसं धासेलि उगु खँ नं खः ला मखुला धया थें जुल लिपा तःम्हसे धासेलि जिगु मने उगु समये “छिपिं हे वने फसेलि जि वने मफैला” धयागु लुया “छको ला मौका दत धाःसा अवश्य नं वने” धयागु बिचार बल व खँ अथें हे ।

अन ल्हासे निदँति भुक्तमान यानाबले नेपाः वे माल, नेपाः वया, हानं जि ल्हास वना बले जिमि काय् गजरत्न च्यादँ दुबले ल्हासे यंका तया तर जि गुबलें ल्हासे गुबलें कलकत्ताय् गुबलें फारी ध्यकाना मदु । गजरत्न मचा तस्सकं अस्यो जुया जूगुलि वयात वने वने च्वने च्वने ज्वना ज्वी माःगुलि वयात बनारसे यंका सेन्ट्रल हिन्दु स्कूल बोर्डिङ्गे भर्ना याना । ले ३० तका खच बिया निदँ स्वदँ अन तया आखः ब्वंकागुलि न्हापायागु अस्यो पाना बिलकुल हे सुधार जुया विद्या धयागु च्वने हे माः धयागु मती गारे जुल । बनारस बोर्डिङ्गं नेपाः वे त्योगुलि ल्हासे भिके यानाबले व ज्ञानी जुया वःगु खना सकलें आश्चर्य चाल । काय मचातय्त विद्यां हे सिवाय मेगुलि रक्षा ज्वीगु मखु धयागु पुरापुरा विश्वास जुल ।

(२) किण्डोल विहारे

१६०० साले काय् नं ब्वना ल्हासां नेपाः वया । नेपाःले गृहस्थो छेँ च्वं च्वनेगु इच्छा मदुगुलि पिला खूलाछ्येँ च्वना कायव जिव निम्ह स्वयम्भूया क्वे किण्डोल विहारे च्वना । चिकिधिकम्ह काय छम्ह मांया मां अजिम्हसिथाय् मचांनिसें अन च्वना च्वंगुलि अन हे ।

किण्डोल विहार दयका च्वंगु सि हे मधः नि । अथ्य जूसाः नं थमं नं फुफुगु सिपुतिं सीगु आदि याना च्वं च्वना । गजरत्न छम्ह न्हित्थं सोघले जोगवीरसिं साहुया कापः थायगु कारखानाय् कापः थाः वनिगु । जि छम्ह सिया न्हित्थं अष्टसहश्रिका प्रज्ञापारमिता पाठ याना च्वं च्वनेगु । दच्छि ति दुबले अन द्योपालाः तयातःम्ह थ्यमीयाम्ह बडे छम्ह अतिसारया रोगं मृत्यु जुल । व बिरामीया उपरे गजरत्नं याःगु सेवा लरतरपिसं यायत थाकुइ । अपायचो दुर्गन्धगु मल मूत्र सफा याना घःहे मचास्य अजाःगु छातं बिरामी यात सेवा याना च्वंगु खना जिगु मने थ्वयाके थुलि ज्ञान थुलि साहस अन बनारसे विद्या ब्वना मवःगु जूसा गबले दइ धयागु वल । थुलि जक मखु योगु बखते योगु ज्या बो म्हाः धयागु चाला मदु ।

किण्डोल विहारे द्योपालाः मदुगुलि नमबुद्राय् च्वं च्वंम्ह खोपयाम्ह मञ्जुहर्ष हया द्योपालाः याना तया । वया गुरु दुष्पा-याम्ह 'सेरापधोज्ये' धयाम्ह लामा स्वयम्भू ल्हनेत दुष्पायापिसं दाँ बिया छूवया हया तम्ह दुष्पाय् ल्याहाँ मवंस्य नेपाःले, किरुणे, कुटी

ह्यलंब्वी चाःचाहिला न्यूनिवर्त धयागु छन्हु “सुचि” धका छझाः जक नया च्वनेगु कन्हेखुनु द्यो तुयू मजुवं दना “द्वम्बा” काय धयागु शोल प्रार्थना याना उखुनु चच्छि न्हिच्छिया भित्रे करुणा-मययात त्रिकाल पूजा याना म्हुत्वी बुया वःगु ई समेतं घुतुके मझु स्य ल्हया निराहार च्वना सुलिस्यं न्वंवाय् मज्यूगु व्रत चले याना च्वंम्ह लामाया शिष्य जूयानिति किण्डोल विहारे वसंलि वं हे न्यूनि व्रत चले याना अष्टमी पुन्ही आमाइ पत्तिकं पर्व पर्वकाले न्यूनि च्वना मेपित नं तथा ज्या चले याना च्व च्वं दच्छि दस्या बिते जुया वैन ।

(३) राहुलजी नाप

उगु हे समये जि नं व हे न्यूनिव्रतया ज्याय् हे लगे जुया च्वं च्वना । दुप्पारमुचि सेरापधोर्ज्य लामा नं नेपाले वया खास्तिस च्वं च्वन । उगु समये राहुल साँकृत्यायन हिन्दु साधु जुया शिव-रात्रीया मेलाय् नेपाः वया लहासा वनेगु इच्छा याना लहासा वनिपिं सुं दुला धका खास्तो वना माः जुया च्वंबले व हे सेराप धोर्ज्य लामा नाप लात । व हे लामायाके थःगु इच्छा दुगु खँ न्यंकुस्यंलि व लामां “ग्यागर पंडित” हिन्दुस्तानी साधु सःस्यूम्ह हे खः धका म्ह सीका ज्यू जि लहासा छ्वया बी धका वयात वचन बिल । व व हे लामा नाप जुया च्वन । शिवरात्री फुना लच्छि दय धुंकल, मेलाया तायम् फुना हिन्दुस्थानयापि मनूत हिन्दुस्थाने हे छ्वय्त पुलिसं माला माला छ्वया च्वन । राहुलजीयात नका

त्वंका लामां पित मछ्वस्य तथा तल । छको व लामायात किण्डोल
विहारे निमंत्रण याना न्यूनि व्रत तयगु धका दातापिसं सःता
किण्डोल विहारे वय माः गुलिं लामां राहुलजीयात नं नापं च्वना
हल । किण्डोल विहारे थ्यसेलि राहुलजी जिं नाप लात ।

राहुलजी नाप लासेलि बहुनी अनयागु हाल फुकं जिं सिल ।
न्हापां वस्पोलया नां 'दामोदर बाबा' राहुलजी धका जिं मस्यू ।
स्वन्हु प्यन्हु नापु च्वने धुँसेलि वया मने तथा वःगु—नेपालं ल्हासा
वना ल्हासे च्वंगु “कंग्यू” “तंग्यू” धयागु बौद्ध ग्रन्थ दक मुना
हया नालंदा विश्व-विद्यालय दयका अन तयगु आदि छु खः व
फुक खँ जितः कन । उलि जुसेलि जिगु मने थ्वं ला भिंगु हे मती
तथा, इच्छा याना वःम्ह खः धयागु वन थ्वयात ला भीसं फगु
चाःगु तहल सेवा यायमाःम्ह हे खः धयागु नं मने वया माःगु
चाकरी याना हे च्वना । छगू वस्पोलयात थुजागु दुःख दु कि
पुलिसं माला ल्हासा वने मखंक हिन्दुस्थाने लिं छया बीगु
महा भय । उकीं पिनेयापिं मनूत सुं हे नाप लाके मते नाप लाय
मखु धका च्वं च्वन । धयां गुबले जीगु । भं माला माला नाप
लाः वइगु । लामा धाःसा किण्डोल विहारं लां लां हे वने मफइ
थे च्वंगु ज्या दया च्वन । वया थःगु कार्य फुकं ध्वंस ज्वीन धका
महाभय कया जितः “थ्व लामा मवंतलय गन च्वना रक्षाज्वी”
धका न्हित्थं थ्व हे खँ ल्हाइगु ।

छन्हु वयात मेगु हे थाय् छक्क स्वया मेथाय् हे व्वीं छथाय्
तथा, न्हिनिको भोजन सुथे व न्हिने गजरन्न वना नकः त्वंकः

वनिगु । निम्हस्या छु छु खँ ब्हाइगु जिं मस्यू । बाछि नीन्हु दुबलें
 राहुलजीया छथासं जक च्वंगुलिं मनयात उदास जुया ज्वर हे
 वल । लिपा जितः सःता धाल—जितः थथ्य तया तलसा याकनं
 हे सिना वनि, लामा वनिगु ला मवनि गुला, गुबले वनिगु खः
 मुख्य पाखें वनिगु खः, थ्व छकः बांलाक न्यना ब्यु । अले जिं
 लामायाके न्यना वनेगु थेकाना थुबले हे धका लिसः मब्यू । वंसा
 मुख्य पाखें वनेगु धका न्यना बले “स्व” * धयागु निगः ह्वाना
 स्वया हेलंबु पाखें वनेगु धका धाल ।

व हे खँ ज्वना राहुलजीया थाय् धाः वनाबले ख्वाः खिऊँस्य
 च्वंका कच्छुना अफसोच यात । व खना जिगु मन नं गरख्येस्य
 च्वना वल । अन अले जिगु मने वःगु खँ जिं धया—“छःपिन्त
 थन साप तकलिफ जूसा हेलंब्वी गरम नं मजू अन जिं मनू म्ह-
 स्यूपिं नं दु, लामा उख्य पाखें हे वने धाल, उकीं आः भी वना
 च्वने ।” अले वसपोलं “थन ला जितः साप मुसकील जुल बरु
 अन हे हेलंबु वना लामा मवःतल्य अन हे च्वना च्वने” धका
 धाल । वयागु दुखया खँ खंबले वया लागी फुगु उपकार या हे
 याय्माः धयागु मने वना वयात हेलंबु व्वना यंकेगु विचार लगे
 जुल । निन्हुति दुबले वयात हेलंबु व्वना यंका । लें सुन्दरीजल
 थ्यंबले लाकामं पुना न्यासि हे वने मजीक फोंगाना नं फों तज्या-
 ना हि भोभो वल । व घालं याना तुति खूकागु खना सुन्दरीजले

* स्व=प्यकू लाःगु छफुतिं निसैं खुफुति दुगु दयागु गत्ता ।

पसः छगूया क्वेसं फेत्तुना । 'आः थनं गध्य पर्वत गया वनेगु'
 धयागु मती वया सुं मनू दुसा कुब्बीका हे यंके मालि धका पसले
 वना स्वः वनावले दैवसंयोगं अन पसले साप बल्लाःम्ह तःधिकःम्ह
 तामाङ्ग छम्ह च्वना च्वन । वयाके 'छं मनू छम्ह कुबिया हेलंबु'
 तक तया बी फुला' धका न्यना बले गुलि ज्याला बी धका धाल ।
 छं गुलि काय् धका धयाबले नया न्हि छतका काय धाल । अथ्यः
 जूसा ज्यूनु धका जिं धया । कुबीम्ह मनू गन दु धका न्यन ।
 क्वे दु धकाः धया । स्वे धका धाल । नु धका क्यने च्वना हया ।
 वया स्वत । अपाय्धकःम्ह राहुलजीयात कुबिया स्वत । वंधाकः
 ज्याला बियागुलिं नही मधास्य ज्यू जिं कुबिया यंके धाल । वया
 नं खुशी भी नं खुशी, निम्ह सियां खुशी जुल । अथ्यसा छंगु
 दोकदिक कया हकि हुँ धयाबले दोके तया कुब्बी फइमस्तु सिपू
 छपुती निग्वाः प्वाः खना उकी खिपः तया कुबूसा जक कुब्बी
 फइ—यंके फइ धाल । अथ्य जूसा छं दयकः हुँ धका छ्वया ।
 ६।१० बजेती जुल वयासिपू दयकः वना च्वैतलें जिमि दुरु बजि
 न्याना अन हे च्वना नया । नयनं सिधल वया ज्या फुक सिधयका
 वनेत वल । ११ बजेती जूबले कुब्बीका सुन्दरीजलं थाहाँ वना ।
 तानां मानां पसः धयाथाय् संध्याकाइले थ्यन । अन जा थुया
 भरियायात नं नका जिमि नं नया अन चच्छि दना । कन्हेखुनु
 न्हापानं हे दना वना मेथाय् छे छथाय् वाय् च्वना । कन्हेखुनु
 नं न्हापानं हे दना वना ६।१० बजे तारकय ध्यां धयाथाय् धमदूर
 धयाम्ह हेलंबुया सें छम्हसिथाय थ्यन । अन व कुबुया वःम्ह

सेँयात धन्यवाद बिया वयात माःगु ज्याला बिया । मेगु छतका दां नं बकसिस बियाबले सेँ खूशी जुया ल्याहाँ वन । अन नय्नी धुंका धमदूरयात राहुलजोया हाल फुकं कना । सेराप् धोज्य लामा मवःतले थ्व ग्यागर पण्डितयात छं नका त्वंका तया ति । छुं जुया लामा मवःसा छहे वना जूसां “न्यालाम्” धयागु कुटी तक वना तया थकि लामा वःसा छ वने म्वा, धया वयात जिम्मा बिया अनं कन्हेखुनु जि ल्याहाँ वया लेँ वया च्वनाबले बिचे लाक सेराप् धोज्य लामाया “अनित” व वया च्योत नं हेलंबु वनेत वया च्वंगु लेँ नापलात । ग्यागर पण्डित हेलम्बुइ तया थकागु दु, बांलाक बिचार याना च्वना यंकि धका धया जि थुखे वया । इपि उखे वन । कन्हेखुनु किण्डोल बिहार थ्यन । लामायात हाल फुकं कना । अनं उखेयागु खँ राहुलजीं हे स्यू ।

(४) जिमि काय् गजरत्नया विषय

राहुलजीयात हेलंब्री तया वे धुसेंलि किण्डोलबिहारे हे न्युनि-
 व्रत चले याना हे च्वं च्वना । लिपा दच्छिति दुबले अन मिसात
 अपालं न्युनि व्रत च्वनिपिं दयावन । व व्रते अन हे निचा चने
 माःगुलिं अन मिर्जपिं जिपिं बौकाय् निम्ह व मञ्जुदर्प छम्ह सिबाय
 मदुगुलिं लोके बांबां मलाःगु खँ लहाइगु जुया वल । छमू खँथुजागु
 नं न्यना कि एवाथेदुम्ह मचा नाय्के माःम्ह मिसा छम्ह माला हया
 न्युनि व्रत तय हया लिपा व मचा ब्बीबले जितः नायक्य बीगु,

श्रुति मयास्यं तोत्य मखु धका धयाजूषिं दु हँ । व हे हाल न्यसेलि
मिसा पुचले च्वना च्वन धाःसा अने अनेगु उपहास निन्दाया भय
दया वइगु खना व न्यूनित्तयागु ज्याय् अपाय् सतं मन लग्ने
मजुल अथ्य जूसां छकलं तोत्य मझिगुलिं छुं दिन बिते जुल ।

राहुलजी नेपाले दुबले गजरत्न वसपोल लिस्स्य लंका वना आखः
च्वनेगु विषये निम्हेसिया खँ जुया लंका वनेत पासपोट समेतयागु
बन्दोबस्त याना थकुगु दुखनी, व खँ जिं मस्यू । छन्हु काय वौ
निम्हेसिया कलकत्ता छकः वने माल धयागु खँ जुल । किण्डोल
विहारे च्वं च्वनेगु इच्छा नं मदया वल । मिसातय्गु संगतं नं
अलग जुइ माल धयागु मने वया चिकिधिकःम्ह काय त्रिरत्न छम्ह
वया मांया मां अजिम्हसिथाय् फिला दुबले मांम्हसिस्यंनिस्यं च्वना
च्वंगु जूया नितिं वयात अन हे तथा गजरत्न व जि निम्ह किण्डोल
विहार तोता कलकत्ताय् व्यापार यायत वना । कलकत्ता थ्यसेलि
गजरत्नयात वया सद्य पाजु महाधर साहुया थाय् तोता जि आसाम
देवालगिरि गोदाम धयाथाय् व्यापार यायत वना । पासा यतखा
बाहाया तुयूकाजी व महाधर साहुया काय् ।

अन आसामे व्यापार स्वला तक ज्वीगु । भूतान व आसामया
दोसाने जंगले सरकारी फौज वया थाना पुलीस फुक च्वना पुरा
बन्दोबस्त याना व्यापार याका तःगु खनी । व्यापारीत वया पंयागु
'कृत्यारी' वया पसः दयका व्यापार याना च्वनिगु । मारवाड़ीत,
आसामयापि, भूतानयापि, नांगामुलुकयापि, हिन्दुस्थानयापि
इत्यादि मनूत वया निला स्वलाति भारी व्यापार ज्वीगुली दुःपा-

तसें कचिलाहा लखलख साहिया हया मिया वनिगु । नांगा मुलु-
कयापिसं भुलाय् थायगु कीयागु छुँ, रेशमी व भुलाय् थाना तःगु
नं हया मीगु । उकिया दामं अमि थःत माःमाःगु न्याना यंकइगु ।
दुष्पातसें नं थःगु माल मिया थःत माःमाःगु न्याना यंकइगु जुया
चवन ।

न्हापाला जिगु मने अन मवं तलय नेपाले चवनाबले भुलाय्
धयागु ल्हासा पाखें वःगु ल्हासा भुलाय् व कौन्यं वइगु कलकत्ता
भुलाय् धयागु धाःगु जकस्यू । भुलाय् धयागु थनं हे वइगु धयागु
छुं मस्यू । अन वसंलि भुलाय् हे थाना हया आसामे वयो थःगु
माल मिया इमित माःमाःगु न्याना यंकइगु । व हे मेलाय् ल्हासा-
यापिं आदि अनेक मुलुकयापिं वया भुलाय न्याना यंका ल्हासा-
यापिसं ल्हासा पाख्य यंकइगु । हिन्दुस्थानयापिसं कलकत्ता यंक-
इगु मेगु कपडा लत्ता व च्यायागु व्यपार नं अपालं दु । च्यावारी
नं अपालं दु ।

न्हापा न्हापा कालिम्पोङ्गं ल्हासा वनेगु लँ मचाःनि बले
ल्हासायात सकल माल ताल नेपालं यंकइगु । उगु बखते ल्हासा-
यापिसं स्वेबले सकल माल नेपालं हे दयका हइगु थें, नेपाल धयागु
गपाय् धं गपाय् धं थें समझे जुया नेपाःयापिं मनूत लक्षण लाःपिं
धका 'नखु' धका धाइगु । आः थौं कन्हे कालिम्पोङ्गं ल्हासा वनेगु
लँ चासंलि नेपाःयापिं मनूतय्के दया च्वंगु गौरव फुकं छसिनिंसं
तना वन । थौं कन्हे सँय्त हे फुकं कलकत्ता वना ततः धंपिं व्यपारी
जुया नेपाः देशया उपरे छुं हे वास्ता थाय मोपिं जुया नेपाःया

महाजनत अपालं ज्या मदया स्यना वन । ल्हासोयागु ज्या दुबले
नेपाःयापि महाजनतय् अपालं ज्या दुगु खः, आः थौं कन्हेनेपाले
न जक नया च्वना च्वने माःगु जुल । ल्हासाया तर्फं छुं हे ज्या
मदुगु जुल ।

आसामे मवनाबले जिं गथ्य ल्हासा भुलाय्यात ल्हासां हे
वइगु धका च्वना अथ्य ह ल्हासायापिसं नं नेपालं वइगु मालताल
व्याक्क नेपाले हे दुगु धका मती तया च्वंगु खनी । संसारें वना
वना हे स्वयव तिनि बाँलाक बोध ज्वीगु खनी । आसामे वना
लच्छि ति उबले कलकत्ताय् तोता थकाम्ह गजरत्नया मने लंका वना
आखः ब्वं वनेगु मती तल, पाजुम्ह महाधरसाहुयात जि लंका वना
आखः ब्वं वने धका धाल थें । पाजुम्हसिनं छिमि अबुयाके
मन्यंस्य जिं ला छुं मखु धाल ज्वी उगु हे बारे लंका मछुः धका
तमंक्यना न नं मनस्य ख्वइगु, प्युहां वंसा द्वाहां मवइगु, याना
सापं हायकल खनी । उकीं आसामे जितः “छिमि काय् वें जुल,
याकन थन वा” धका चिट्ठी बल । व चिट्ठी खन्यव कन्हेखुनु हे
जि कलकत्ता वना । अन थ्यसेलि गजरत्नया खाः स्वयाबले गंसि
जुया च्वन । जि खन्यवं ह्वांय् ह्वांय् खल । “छाय छ आमथ्य
ख्वयागु” धका न्यनाबले “जितः थन आखः ब्वंक्य धका हया
छाय् थथ्य याना तयागु” धका धाल । व खँ न्यना “का छं गन
आखः ब्वं वने ? आखः ब्वन्यगु बारे आमथ्य ख्वया हायका
जुयमाःगु छाय” धका धया बले “जि जा लंका वना आखः ब्वं
वने” धका धाल । “अन गथ्य वनेगु, न छ भाषा सः न छं सुं

मनू म्हस्यू, न सुं छन्त व्वना यंकइपि दु, अन वनेत !” धका धयाबले जित वं “उलमछि धन्दा छुं मदु, हुँ धयागु आझा छगू व वनेत खर्च भचा जक दःसागाः” धका धाल । अथ्य धाःगु न्यना वयात जि “थन हे कलकत्ताय् छं योथाय् वना व्वं हुँ छन्त माःगु खर्च जि पुरे याना तय” धका धयां “थन ला व्वने हे मखु, छेसा जि ला अन हे वनेगु” धका जवाः बिस्यंलि थ्वयात धयां जीम्ह मखुत न्हापानं थ्वं कलकत्ताय् साप ज्वीक हाय्का तयां तय मफया बनारस बोर्डिङ्गे निदँ व भिला तया हयाबले यक्वं हे ज्ञान दया विद्या धयागु व्वने हे माः खः धयागु सिया बडा साहसी जुया वःगु खः, आः नं थ्वयात भय धयागु छु ? गथ्य मती वल अथ्य हे याइम्ह, थ्वयात मेगु धया च्वनां जी मखु वया गथ्य इच्छा जुल—वयागु कर्म गथ्य गथ्य ज्वी माःगु खः अथ्य अथ्य हे ज्वी धयागु मती वया “छु वँ हे वनेगु जूसा छं स्वया हुँ माःगु खर्च गुलि माः माक का, मेमेगु नं छंत लासा वसः मामाःगु दयकि” धका धया पाजुम्हसित नं “थ्वयात माःगु खरच बिया छुया व्यु” धका धया जि हानं आसामे हे वना ।

(५) काय्या पौ

आसामे माःगु व्यपार याना ल्याहाँ वे त्योबले जि तसकं ज्वर वल । जि ग्याना ज्वर वेक वेक हे मुस्कीलं कलकत्ता थ्यंकः वया । अबले तर्क गजरत्न लंका वने मफुनि पासा माः जुया वं च्वना च्वन तिनि । जि उसाय् मदुगु छुं विशेष जुया वःबले नेपाः वनेगु

इच्छा जुया बल, सकसिनं नेपाले वंसा जक याकनं जी धाल ।
 आसामं भुलाय् १००० दोछि ति कंपनीया न्याना हयागु नं दु ।
 कलकत्ताय् च्वना च्वनेव अपालं खर्च ज्वी धयागु मती वया
 गजरत्नयात माःगु खर्च बिया जि नेपाः वया । गजरत्नया लंका
 वनेगु लं वं हे माला च्वन । जि नेपाः थ्यनेव भन रोग बढेजुया
 लासां हे क्वाहाँ वे मफुत । दुछ्ये च्वंम्ह सिद्धिरत्नयात सःतके
 छवया । अस्पताले सीत खालि दुला मदुला छको स्वया खालि
 दुसा दू ज्वंका वा धका धया छवया सीत खालि दया दू ज्वंका
 बल । दुलो च्वना अस्पताले वना । डाक्टरं रोग जाँच याना भर्ति
 यात ।

वासः मनकुस्थ प्यन्हुति तया तल । लिपा वासः नकल ।
 प्यन्हु दुबले वासलं याना साप ज्वीक ल्हें वल । व ल्हयाबले
 हाकुस्यच्चं क कोपुंगु थल सिलेबले हाकुस्य पांय् पांय् वइगु थें कुचा
 कुचा अपालं प्याहाँ वल । बांता जूगु थामे मजू उकीं याना तसकं
 वेदना जुया परिश्रम जुसेलि जिगु मने म्वाइगु लक्षण मखना जितः
 कालमोचने सतले तय् यंकि धका तंलाछिया जगतर्त्न साहुयात
 धया । वेकः नं थाय् थौं स्वया वे धका धाल । व हे खं सकसिनं
 सिया पासापि सकलें वया स्वः वल । पासापिसं डाक्टरयात धया
 डाक्टर वया स्वः वल । बांता थामे मजू । बराबर जुयावं च्वन
 धका धयाबले डाक्टरं दुरु कूछिति कायके छवया दमचुलाय
 दाय्का उकी कागति छगः तिसिया ब्यूबले दुरु फाता पुला वन । व
 दुरु कापते छाने याना उक्रियागु ति क्वाक्वा छमनाति त्वंकल ।

व त्वँसेनिसैं बांता जुया च्वंगु थामे जुया प्वाः याउँस्य च्वना वँन ।
 कन्हैखुनुं निसैं याउँस्य च्वना रोग फुना वल । तर छमू दुःख, न्ह्यो
 धयागु छफुति हे मवः उकिं याना नयागु पचे नं मजू चा छ्वेत
 महा मुस्कील चाल । च्वना च्वनाखतं च्वने मज्यू । जनुफाः स्याना
 वइगु । फेतूसा दुगः स्याना वइगु । उगु बखते छमू उपाय लुया-
 वल । उपाय धयागु महा तःधंगु खः । दुरु फाता पूगुलिं बांता
 थामे जुल । अथ्य हे जितः अस्पताले वासः त्वंकः वइपिं जा नकः
 वइपितं त्वंकि धका जगतर्त्तन साहुं बत्तां छन्हो वंगु चुरोट न्याबत्ता
 खुबत्ता बिया तःगु दु । व चुरोट दुगुलिं चान्हे जिं गबलें चुरोट
 मत्वनागु जूसानं न्ह्यो मवःगु जूयानितिं बाचाति जाःबले चुरोट
 दुगु लुमना वया तीजक छपु कया सलाइ च्याका स्वीक छकः
 सालाबले व चुरोटे आफियागु रस दुगुलिं छकलं हे कमजोरगुलिं
 उकिं लगे जुया मिखाय् न्ह्यलं तोपूःवल । हानं निसाः स्वसाः
 तीजक साला चुरोट स्याना छ्वया अले न्ह्यो वल । कन्है खुनु
 सुथे द्यो तुइस्य च्वंकातिनिन्ह्यलं चाल, म्ह हलुका जुया नय पित्याना
 वल । नक्य हइगुली न्हापा जूसा बच्चि हे नय मफुगु न्ह्यो वःगुलिं
 याना फुकं हे नयानं सन्तोष मजुल । पित्याना हे च्वना च्वन
 तिनि । उखुनु सह याना कन्है खुनु अस्पतालं नकुगु मगाना छें
 धया छ्वया हयका नय माल । उपाय धयागु तःच्वतं हे माःगु
 खः । थ्व हे उपायं बांता थामे जूगु, न्ह्यो वःगु । लिपा १४ न्हु
 दुखनु तुतामं चुया थःगु छें ल्याहाँ वया । छें च्वना लच्छिति
 दुबले गजरत्तन सिलोन वँन धयागु खबर वल । गथ्यवँन गुकथं वँन
 छुं खँ जिं मस्यू ।

लिपा खुला न्हयलातक गजरत्न अन थन धयागु छुं ह मस्यु ।
चिट्ठि नं छपौ हे मवः । लिपा चिट्ठि वः बले प्रव्रजित श्रामणेर जुया
काषाय (चीवर) वस्त्रं तिया फोटो खिचे याका तसबीर छपाः
तयागु चिट्ठि छपौ वल, अलेतिनि फुक हाल बुम्मे जुल ।

वयात कलकत्तां सिलोन व्वना यंकुम्ह शरणांकर धयाम्ह भिक्षुं
वयागु विहारे यंका खुला न्हयला तया सिंहली आखः स्यना भाषा
नं छुं स्यना वयागु हे विहारे नका त्वंका तया तल खनी । लिपा
आनन्द कौसल्यायन चाःछू बिज्याः बले व हे शरणङ्करयागु
विहारे स्वः वंबले गजरत्नयागु ख्वाः खन । थ्व मचा ला हिन्दु-
स्थानयाम्ह थें च्वं धयागु मने तया वयाके ‘छ सु’ धका न्यना
स्वःबले ‘जि नेपालं वयाम्ह गजरत्न धयाम्ह’ धका धाः बले आन-
न्दजी ‘अहो छ थन खनी लाना च्वंगु, राहुलजीं छंगु बारे जितः
थन चिट्ठि च्वथा तःगु दु । छ गनः गनः थन च्वना च्वंगु मस्यु ।
छ थन च्वनेगु मखु छंगु लागी विद्यालङ्कार पिरिवेण जिपि च्वना-
थाय् तयगु धका राहुलजीयागु चिट्ठि वया च्वंगु खः, छ थन गथ्य
लात, जिमिथाय् वा” धका धया थकुसेलि लिपा अन गंक गंक
विद्यालंकार पिरिविने वन खनी । अन आनंदजीयाथाय् च्वना
छुं दिन आखः व्वना अन हे अनिरुद्ध धयागु नामं श्रामणेर जुया
फोटो खिचे याना जूगु हाल फुकं च्वया छ्वया हल । व चिट्ठि
खँसेलि आः धाःसा तच्चोतं हे असल जुल धयागु मने वल । तर
वया साथ साथे जि न्हापा ल्हासे च्वंच्वनाबले “नेपाले महाप्रज्ञा
समेतं न्याम्हांसित छिरिर्निबुं धयाम्ह लामा छम्हसें नागार्जुने धर्म

खँ कँकं चित्त बोध जुया अन हे भिक्षु लुना न्याम्हं प्याहां वया भिक्षा पर्वजुबले पुलीसं ज्वना यंका व चर्या मतोतु धका देशं पितिना छ्वत ।” व पितिना छ्वःगु खँ न्यना तयागु जि लुमना वल । गथ्य लुमन धाःसा उगु बखते ल्हासे जिके व पितिना छ्वःगु हाला न्यने मात्रं हे मने थुजागु विचार लुलकि आः नेपाले भिक्षुचर्या, भगवानया शासन बुद्धयागु धर्म अवश्यनं खने दया वइ । हानं व हे खँ बांलाक लुमना वल ।

व न्हापा पितिना छ्वःगु भय जिके छुं छफुति हे दुगु मखु, बरु थव चित्त भन दइ जुया अनिरुद्ध नेपाः वइबले छ्व हे छवः सां छु हे ज्वी, धयागु मने उत्साह जुया विस्मात धयागु छुं हे लथे जुया वःगु मखु व चीवरं तिया खिचे याना हःगु तसवीर खँसेनिसं थव मनयात याउँस्य च्वना नुगले विस्मात छुं हे मदया वन, बरु वहे हर्ष जक मने बारबार लुमना वइगु अनिरुद्ध-यागु चिट्ठि खनेव खनेव ।

लिपा अन लंकाय् थःगु गच्छे अनुसारं खर्च नं बिया छ्वया छुं चीजबीज नं । तुयूगु च्वाभो, नेपाःयागु सफू इत्यादि दुदुगु फुफुगु छ्वया वं च्वना । अबले तक व छ्वेत लैन पोष्ट आफीसे वनेबले अन वया च्वंपिं भी नेपाली दाजु किजापिं ‘सीलोन (लङ्का) थ्यंक नं चिट्ठि, पार्सल वं खनी’ धका आश्चर्य चाइगु । उकीसनं जिमि काय् हे अन दु धायबले अपिं मं अद्भुत चाइगु । लिपा दच्छि दत्त्या दुबले अनिरुद्धया किजा त्रिरत्नया उमेर १३।१४ दँ ति दत । अनिरुद्धं जिमि किजा छम्ह नं थन हे छ्वया हति बांलाक

आखः स्यना बी धका अपालं चिट्ठि च्वल । जिगु मने नं थ्व मचा
 छम्ह नं बांलाक आखः ब्वना ज्ञान दयका वःसा व हे चर्यास तयगु
 इच्छा वल । अनिरुद्धं बारंबार चिट्ठि छ्वया हःगुलिं जिगु मने
 वल थ्व मचा छम्ह नं अन लंकाय् तय् यंके; हानं न्हापा रामायण
 न्यना तयागु दुगुलिं लंका धयागुयात अपालं बयान याना तःगुलिं
 लंका धयागु गथ्य च्वं धयागु मती वना व छकः नं स्वेगु, मचा
 छम्ह नं तः वनेगु मती तया । छगू रामायण न्यना तयागुलि विभी-
 षण धयाम्ह चिरंजीवि गुबलें सीम्बाम्ह व “थौंया अद्यापि अन
 दनि” धयागु न्यना तयागुलि मसीनिम्ह जूसू अन अवश्य नं खनि
 धयागु मने वया मचा त्रिरत्न छम्ह ब्वना लंका वने धयागु पूर्ण
 इच्छा जुल । अथ्य मने तया च्वनाबले थ्वखँ सुनां सुनां सील
 थें मदुइ च्वम्ह हस्तिरत्न विचारीं हखलानि धयाम्हसिया काय
 मोहनरत्न धयाम्ह वया अबु सिसेंलि मांम्ह मेथाय् वंगुलिं व मचा-
 यात सहाय सुं मदया बरबाद जुया च्वंगुलिं थ्व मचा छम्ह नं
 लंकाय् यंका अनिरुद्धया थाय् तया विद्या ब्वंकेत नापं यंका ब्यु
 धका धाःगु व मांम्ह नं वया साप हाःवःगुलिं विद्या ब्वंके धयागु
 महा उत्तमगु हे कार्य खः धका व मचायात नं ब्वना यंकेगु मने
 लुया वल ।

(६) लंकाया छुं दिन

१६८२ साले लङ्का वनेगु विचार जुल । जिगुमने थुजागु नं
 लुया वल—“न्हापा जुया वंगु व्यवहारे च्वनाबलेसिगु दुख वेदना,

अत्याचार व संसारे भरोसा धयागु सुयागु मदुगु, न्हापा धोका नया वयागु खँ फुकं लुमना वःगुलिं थ्व विषये च्वनेगु तय्गुसिनं प्रव-
जित जुया वनेगु हे असल । दाजुम्ह नं प्रवजित ज्वी हे धुंकल,
थ्व मचा छम्ह नं थुगु हे ले वन धाःसा साप असल ज्वी ।” लिपा
थ्व मचायात नं अन तया वय, अनया छाँत काँत नं स्वया वय
धयागु विचार जुया मोहनरत्न व त्रिरत्न व्वना कलकत्ता वना ।

कलकत्ताय् हरिसनरोड माधोभवने पाजुपिनिगु कोठि दु अन
व्वना लंका वनिपिं पासा दइला धका मने तया कलेज स्क्वायरे
महाबोधि सोसाइटी वना लंका वनिपिं थौं कन्हें सुं दुला धका
न्यना स्वयाबले प्यन्हु न्यान्हु त्वालं वने धाःम्ह छम्ह दु धका धाल ।
व गन दु धदा न्यनाबले व मनू जहाजे नोकरी याना च्वंम्ह हाबडा
पाख्य जेती वना माःहुँ, वयागु पत्ता थ्व धका जहाजयागु नम्बर
नां कन । अन वना व मनूयात न्यना न्यना माः वनाबले अन
जहाजे नाप लात ।

व मनू नाप लाय मात्रं हे वं छाया धका धाल । अले जिं “जि
सिलोने विद्यालंकार पिरिवेने अन च्वंपिसं मचात निम्ह विद्या
व्वंकेत हकि धका धया हःगुलिं यंकेगु मती तया वयागु । महा-
बोधि सोसाइटी थः छम्ह प्यन्हु न्यान्हु त्वाः लंका वनिगु दु धका
धया थन वयागु खः ला” धका न्यना बले वं “खला खः जिमि
मालीकं छुट्टी मव्युनि” धका धाल । अले लंका वनेगुया कारण
फुक कना । व मनू तःसकं खुशी जुल । “ज्यु ज्यु जिं व्वना यंके”
धका तःसकं भरोसा बिल । खँ ल्हाय् फुक सिधयका ल्याहां वय

त्यनाबले साप तःसकं जित्ति याना च्या विसकुट पाउरोटी फलफुल
केरा आदि बांलाक गाऊ तथा मय् मय् धाय्क नका त्वंका हल ।

“जितः थन साहेबं छुट्टि बीव जि हे आमकन वे धका जिगु
पत्ता थेकाना फुकं च्वया काल । जि ल्याहाँ वया । ७८ न्हुति
दुबले छुट्टि कया जितः माः वल । नाप लासेंलि छुट्टि ला कया वे
धुन, गुबले वने फइ धका न्यन । जि थमं धाःबले धका धया ।
अले वं छगु हप्ताया भित्रे वनेगु पक्काया धका धया महाबोधि
सोसाइटी वैन ।

अले मचातयत माःमाःगु लं कोट इत्यादि दय्कय माःगु सकतां
तयार याना फुक दयके धुसेंलि मस्त निम्हं व्वना महाबोधि सोसा-
इटी वना । धन चच्छि द्यना कन्हे खुनु अनं नयगु नया मोटरे
च्वना हावडाय् स्टेसने वना मद्रासयागु टिकट कया रेले च्वना
मस्त निम्ह व जिपि निम्ह प्यम्हं मद्रास वना ।

रेले वं तसकं हेर विचार याना यंकल । मद्रास थ्यसेंलि उत्रे
जुया धर्मशालाय् वना । वया अन छुं ज्या दुगुलिं अन निचा
द्यना होटले हे नये त्वने याना मद्रासे सकभनं बजार चाःहुला
खया । अनयापिं मिसातय् न्हाय्पने तिसा लुं ग्वारा ग्वारा दयका
भयातुक सुया तथा तःगुलिं न्हाय्पं उकि साला ताता हाकः यात्रां
यात्रां सं । व न्हाय्पं खंबले नेपाले दुगु भगवानयागु मूर्तिया
न्हाय्पं लुमना वल । मिसातय् पतासि नं मिजंपिनि धोति कसे
यायगु थें ल्यूने कसेयाना तथा तइगु । समुद्रे च्वंगु लः नं त्वने

मज्जू तुंयागु लः नं त्वने मज्जू समुद्रयागु लः साप तःसकं चि सवाः
वः । हितियागु जक लः त्वनेगु ।

वया ज्या सिधसेलि कंस खुनु सिलोन थ्यंकयागु इंटर यागु
टिकट काल । छाया इंटरयागु टिकट कयागु धका न्यना बले अथ्य
मकाःसा मंदपे डाक्टरं जांच याइथाय न्ह्यन्हु च्वने मालियो ।
छकोलं पास बिया छ्वइ मखु । अन च्वने मालि बले खर्च नं
अपो वनि, अन च्वना छुं जुया ज्वर वया उसाय भन्त धाःसा
लङ्का छ्वइ मखु उकि इन्तरे च्वना वन धाःसा डाक्टरं नं रेले हे
वया जांच याः वइ । अन नं च्वं च्वने स्वा, याकनं हे पास पोर्ट
प्राप्त ज्वो । नत्र सापं थाकु धका धाल । उजोगु खँ फुक वं स्थगुलि
लें सुविस्तासार्थं कोलम्बु थ्यन । शहर तसकं बांलाःगु खन । व
च्वना यंकुम्ह मनुया बाक्स निगः दु, थ्व थलि जिथाय् छ्येँ तथा
वे छिपिं स्वम्हं थन निं च्वना च्वं धका जिमित छथाय् दुवाते तथा
व मोटरे तं च्वना वन । उगु बखते व मवः तलय ला सुलिस्थं छं
खँ ल्हाय सःगु नं मखु । याने इने भिक्षुपिं छम्ह निम्ह खनिगु । अले
अनिरुद्ध हे वल ला धका स्वेगु, मखया च्वनिगु । ताउति व मनु
मवःबले जा ग्याना नं वल । भाषा बिलकुल हे छुं ल्हाय् मसःबले
गथ्येयाय् गथ्येयाय् धयार्थं नं जुल । हानं व मनुखं ला अथ्य याइ
मखुला धयागु नं विश्वास जुल ।

लिपा व ताउ जायका मोटरे च्वना वल । छिपिं जि मवइ
धका ग्यात ला धका न्यन । जिमिसं छुं मधया । अले जिपिं मोटरे
तथा विद्यालङ्कार परिवेने तय यन । अनिरुद्ध मडु । म्हस्यूपिं सुं

छम्ह हे दुगु मख्, वं हे फुक खँ ल्हाना बिल, अले च्वनेत क्वथा
छक्क क्यना बिल । अन च्दम्ह धर्मानन्द हामुदुरु धयाम्ह अनि-
रुद्धया गुरुं माःमाःगु बन्दोवस्त थिक याना बिल । लिपा अनिरुद्ध
थ्यंकःवल, अले व मनू ल्याहाँ वन ।

लंका थ्यनेवं हे न्हिच्छि न्हिच्छि हे अस्पताले वना डाक्टर
क्यना अनं व्यूगु वासः नया च्वने माल । अथ्य डाक्टर क्यना
रशीद कया तयमाः । उलि अन क्यो मवनेव भारी तच्चोगु सजाई
बीगु धाल, उकीं न्हिया न्हित्थं मोटरे च्वना क्यं वना च्वने माः ।
इमिसं म्वाल मधातले हे वने माःगु । व दस्तुर जितः जक मखु
सकसितं हे धका धाल । उकिं १० न्हु तक क्यं वना हे च्वना ।
ध्यबा छगनं बी मो ।

अन च्वना प्यन्हु खुन्हु दुबले—अनयागु नयगुली आपा
नै कयाति तया तरकारी दयकइगु, क्येँ खुनिंगु नं नै कयाति तया हे
उकीसनं हावा पानी नं मिले मज्जुगुलिं—भति भति स्येखं चाल ।
लिपा थिक जुल ।

अले रावणयागु छ्येँ स्वयगु इच्छा जुल । तर बाखने न्यनागु
व अन मनूतयगु छांत कांत गुलिखे पाः । गुजागु मिजास, गुलि
श्रद्धा दुगु । व स्वेबले जा नेपाले धात्येँ हे छुं महु खनी धका अन
च्वं च्वं मने लुया वल ।

लिपा मोटरे च्वना अनुराधपुर व लंकाय् न्हापां अर्हत महीन्द्र
आकाशं व्वया बिज्याना पलाः तःगु पर्वत व छगः ल्होते भिं च्याकु

हाकःम्ह भगवान्या मुर्ति दया च्वंगु थाय्, हानं छगः तगोगु ल्होया दुने न्यागू विहार भें क्वथा दुथाय् हानं भगवानया दन्त धातु तया तःगु स्थाने, बोधि वृक्ष आदि सकमनं दर्शन याय माःगु दर्शन याना । व जंगले दुतुगेमुनु आदि पुलां पुलांपिं जुजुपिनिगु दर्वार लोह्यागु छ्येँ दयका तयातःगु, हानं लोह्या थां खम्बा अपालं खना । अनुराधपुरे उखे रावणकोट धाःगु अन हे महा चैत्य दयकाः च्वं च्वंगु, जि वना बले बागः जक सिधया च्वन । व चैत्यया गो गपाय्गो धाःसा उख्यर च्वना बाजं थाःसा थुख्यर च्वंपिसं छुं हे ताय मदु । ग्वालि सिमंतिं जक दना हया च्वंगु, अन ज्या याना च्वंपिं मनूत क्वं स्वेबले स्वाहाने वना च्वंपिं चिकि धिकःपिं थें च्वं । इमिसं क्वे च्वंपिं स्वइबले नं अथ्य हे मखा ज्वी । चन्दा कया रसीद बिया च्वंगु आफ्सीस नं अन हे दु । जिं नं थःके दुगु १० टका कम्पनी चन्दा तया रसीद कया हया । अपाय्-गोगु चैत्य चन्दां हे जक दयका च्वंगु, दर्शन याना देश स्वे माःगु स्वया मचात निम्ह अन अनिरुद्धयात लःल्हाना । उगु बखते कल-कत्तां तार छपू बल—“जोगमान् मन्त याकनं वा”

उर्कि जि लच्छिति जक दुबले ल्याहाँ वे माल । वे त्योबले जिगु मने बल कि “नेपाले चीवर पात्र स्वे नंगु मखु, थन छजो प्वना यंके, नेपाले यंका द्यो पूजा याना खुनु तयातय् ।” लिपा “नेपाले नं थुजागु क्यने नं माः” धयागु मने वया जि धर्मानन्द हामुदुरु भन्ते याके चीवर छजो व पात्र छगः प्वना । छन्त छुयायत धका धाल । जिमिथाय् मदु यंका द्यो पूजा याना तयातय् धका बिन्ति

यासेलि न्हिला चीवर छजो व पात्र छगः बिया हल । जि याकचा ल्याहाँ वया ।

न्हूगु चीवर जुया जहाजे कम्पनी ४ तका डिउटी (भंसार) काल । धाक्व बिया जहाजं क्वाहाँ वया मंडपे वना । मद्रास तक-यागु टिकट कया मद्रास वया निन्हु च्वना । अनं कलकत्ता वया । अले जिग् मने आःतिनि जितः स्वतन्त्रता दत धयागु मती वल । कलकत्ता नेपाः वया ।

—०—

(७) न्हयन्हु तक बन्दी

नेपाले थ्यंबले किण्डोल विहारे हे च्वं वना । अले व हे चीवर पात्र तथा नेपाःयागु रूलं मंडल थाना अष्टमीव्रत धलं दना च्वना च्वनावले मनूत यक्वं धलं दनिपिं दया वल । व व्रतया निति मुथिदान कायत छगू परचा छापे याका सक सितं इना बिया । व अष्टमीव्रत बांलाक चले जुसेलि नेपाले अपा मनूतसें स्वय् मफुत । अले किण्डोल विहारे जासूस लगे जुल । खःगुं मखुगुं खँ जुजुया-धाय् थ्यन । थुजागु हे छातं दच्छि निदं व्रत चले जुसेलि किण्डोल विहारे आडम्बर मत चले यात धका न्यतयाम्ह सप्तरत्न धयाम्ह उदाय् हे छम्हस्यात पोले याकल ।

उगु बखते नेपाले उदाय्या ल्हातं जा नया धाःपिं व मनया धाःपिं गुभाजुपिनि भगडा जुया च्वंगु व व उदाय् पाख्यर लिना च्वंपिं गुरुजुपिन्त माःगु ग्वाहाली यायगु आदि ज्याय् लगे जुया

केवल व्यवहार कम यायगु आदि सामाजिक सुधार याय माल धका हाला जूपि किण्डोल विहारे व हे मवःपिं मनूत समेतं उकी हे ल्वाक छ्याना जोगवीरसिं, माणिकमान, करुणारत्न, सिद्धिरत्न, मानदास, हर्षदास, मानदेव, चित्तधर, धममान, मञ्जु हर्ष व जि समेत जंमा ११ म्ह मनूत ज्याबला ख्यले थ्यंक दच्छित तारिके तथा साप संक दुख बिया तल । लिपा भीमशम्शेर महाराजयात ख गूं मखुगूं खँ क्यना मुड्डा बुभे याना जुजु तम्बेक्य बिया पतांगिरी तथा सापं डवीक जोगवीरसिं माणिकमान, सिद्धिरत्न, करुणारत्न, मानदासपिन्त दाय् कल । कन्हे खुनु हे पितिना छ्वेगु हुकुम नं जुया अमित थानाय् छ्वत । हानं जोगवीरसिं छम्ह थानां लित हया उखुनु हे बहनी गारथे तल ।

थथ्य १९८८ कार्तिक २१ गते मुड्डासिधयका उखुनु हे बहनी जिपिं प्यम्हसित नं ज्वंके हल । मानदेव चित्तधर व जि नापं ज्वना यंका गारथे कुन । हर्षदास छम्ह नाप मलाः । चच्छि तक सकल सिपाहीत छाया थुमित थपाय्क्वःगु सजाय जूगु थें धका अद्भुत चाल । व थानाय् यंका तःपिं कन्हे खुनु सुथ न्हापां तिनि ख्यले हया माणिकमान, मानदास निम्ह पश्चिम व सिद्धिरत्न करुणारत्न निम्ह पूर्वपाख्य पितिना हे छ्वत । जिपिं स्वम्ह व जोगवीरसिं छम्ह गारथे हे । उखुनु न्हिने चीफसाहे व जुद्धशम्शेर मोटरे च्वना जुजुयाथाय् सवारी जुल । जुजु चीफसाहेव निम्ह पतांगिरी बिराजमान जुया हानं जिमित सःता न्होने तल । चीफ साहेबं “अवउप्रान्त त्यस्तो उपद्रव गर्देन भन्नु, महाराज बाट तिमी हरु

लाई माफगरी बक्सियो” धका मर्जि जुल । चीफ साहेब थुलि मर्जि जुय साथ जोगवीरसिं दाँ तथा ब्वां ब्वां धक्का प्याहाँ वन । जिपि स्वम्ह सित हानं ज्याबला ख्यले चीफसाहेबया धक्काय् यंकि धका धाल । अन यंका गारथे तथा तल । कन्हे खुनु निसें अड्डा बिडा जुया अन गारथे हानं खुन्हु च्वने माल । तर अथ्य च्वने माःसानं यंकुखुनु हे चान्हे चीफसाहेबया मती गथ्य जुल थें थः हे धक्काय् सवारी जुया “नेवार को जात, भात खानु पायेन भने बिमार हुंछ उनीहरूलाई भात पकाउने ठाउँ, भाडा वर्तन, खानु लाई दालचावल जोजो चाहिन्छ सबै दिनु” धका मर्जि जुल थें व पाले च्वं च्वपिसं जिमित कन्हेखुनु जा थ्वीगु थाय् क्यना बिल साप ज्वीक मान मिजास यात । खिफाः च्वफा वनेगुली नं बांलाक सुबिस्ता याना तथा तल । अड्डा चासॅलि जिमित अड्डाय् यंका भोँ याकल, जि छम्हसित मुथिदान काःगु बारे परचा छापे यात धका न्येरका ५०। मोह जरि बाना यात । उलि याना जिमित ८८ कार्तिक २८ गते तोता हल । पितिना छ्वे धुं कुपिन्त नं हानं लिगना भोँ च्वका तोता बिल ।

(८) अक्याबे लको

अबलेसं निसें जि नेपाले च्वने मं मदया धर्मया खँ छुं सीक्य खंक्थ अक्याब वनेगु इच्छा जुल । प्यम्ह न्याम्ह मिसात नं वनेगु इच्छा यात । न्याला खुला लिपा वय धाक्व व्वना नेपालं प्याहाँ

वया बुद्धया तीर्थ सीका कुशीनगरे गुरु चन्द्रमणिया द्वारं चिट्ठि पत्र कया सकलें अक्याब वना ।

अक्याबे थ्यसेंलि जिमिगु लागो अन च्वंपिं दातापिसं थुपिं नेपाःयापिं बौद्ध धका मान मर्यादा याना तया तल, उकोसनं भिक्षु महाप्रज्ञा छम्ह नं गुरू अन हे छ्वया तःगु दु । हानं कर्मशील भिक्षु नं उगु वखते श्रामणेर जुथा बिज्याना च्वंगु दु । वसपोल नापं बुद्धरत्न नं यंका तःगु दु । अन अक्याबे बुद्ध शासनया रूल नियम अपालं खन सिल । अन लच्छि लत्याति च्वना जि छम्ह हानं रंगुने वया । अन महाप्रज्ञा व शासनज्योति भिक्षुपिन्त उवसंपदा याना व्यूम्ह दाता एमाउँ धयाम्हसिथाय् च्वना । कुशीनगरे च्वम्ह चन्द्रमणि गुरुं छिपिं बर्मा चाःहुलेगु इच्छा दुसा रंगुने वा धका धया हःगुलि रंगुन वया । गुरु बिज्याय्त खर्च मदुगु जि मस्य्, बिज्याइ धका च्वना च्वनां मबिज्याः । लिपा चिट्ठि वलं “वे मवे छंगु खुशी” धका च्वया हल । जि वसपोलया खर्च मदुगु नं मस्य्, खर्च छ्वया बो धयागु नं मती मल्ल । लच्छिति रंगुने च्वना । वहे एमाउँ धयाम्हसिनं हे बांलाक नके त्वंके याना तयातल । रंगुने सकभनं चाःहुला गुरु मबिज्याःगुलि जिहे वना च्वना ह्य धका मती तया रंगुनं कलकत्ता वया ।

(६) कुशीनगरे जिगु प्रव्रज्या

जि याकःचा कलकत्ताय् थ्यंबले माधो भवने ज्ञानमान नाप लात । वं जिके खँ फुक न्यन । वया नं रंगुन, बर्मा चाःहु वनेगु,

मने तया च्वंम्ह, थःगु ज्या फुक सिधयका नेपाः वय त्योगु अव-
स्थाथ् लाःगु व जि पासा नं दुगुलिं निम्ह मिले जुया च्वं च्वना-
बले अक्याबं 'सांगेदोर्ज्ये' श्रामणेर पासा व्वना लक्ष्मी नानी व
दानमाया निम्ह कलकत्ता वया धर्मा'कुर विहारे च्वना जितः
माला ल्वाकल । मेपिं मस्त स्वम्ह व कर्मशील भन्ते व तुद्धरत्रपिं
अन हे तोता वल । इमित नेपाः छ्वया जि व ज्ञानमान निम्ह
कलकत्तां प्याहाँ वया ।

कुशीनगरे वया गुरुयात नाप लाना । “छपिं बिज्याइ धयागु
आशा याना जि रंगुने च्वं च्वनां मबिज्याना जि हे वया कावया
“धका धयाबले” छः चिठ्ठि जकं छ्वया हल, तुति छ्वया महः
“धया बिज्यात ।” आः गथ्य अले, बिज्यायगु इच्छा दुला ?”
धका न्यना । तुति दःसाला वने धका धया बिज्यात । अले जि
बुम्हे जुल । उगु बारे धन्दा मदु धका धया । अथ्य जूसा ला वने
धया बिज्यात । उगु बखते जिके दाँ दोछिति दु । व घाना ज्वीगु
मं मंत । बर्मा चाःहुलेत ज्ञानमानयाके नं न्हय सः च्यासः दाँ दु ।
थ्व दाँ थन कुशीनगरे भिक्षुसंघपिन्त भोजनयाकेगुली दान बिया
थके माल धयागु मती लुया ज्ञानमान नाप सलहा याना । छं
स्वया, खर्च्या निति जिके नं दुधका धाल । अथ्य जूसा थ्व खुसः
६०० साहि दाँ जमीन न्यायत संकल्प याना बी धयागु मने
लुल । उगु बखते श्रावस्ती च्वंम्ह महीन्द्र बाबा नं अन हे दु ।
वस्पोलपिनि न्होने हे कुशी नगरे चतुर दिशां बिज्याइपिं श्रावक
संघपिन्त भोजन याकेगु निमित्त धका व खुसः सहिदां लःधाः हाय्का

दान याना बिया । अन छं भचा विस्तार जूगुलि ज्ञानमानया छे सिया चिट्ठि बल । हानं जि नाप चाःहू वनेमते धका कलाःम्ह-स्यागु नं चिट्ठि बल ।

उगु बखते हे लाक नासःननी च्वंम्ह मोतिकृष्ण बंवाइनं वःम्हं गथ्य गथ्य याना सीका कुशीनगरे थ्यंकः बल । व धाःसा हावा भचा स्यं थें च्वं । वयागु छांत कांत कुशीनगरे च्वंपिसं खना वया उपरे नके त्वंकेगुली श्रद्धा भवना छन्हु वयात जा मथुल । व हे बाबते ज्ञानमानया मने भचा त्रिस्मात याना उलुनु हे नेपाः पाखुर वैन । जि हे जक अन लात । अले जिगु मने न्हित्थं बैराग्य जुया वइगु, आः जितः छु माबि मस्त निम्हं साथे दुगु मखुत, भरोसा सुयागुं दुगु मखु । ध्यबा दयके ध्यवाया कारणे अनेगु तंता लंथा दया वइगु, गुलि गुलि दत उलि उलि मगाना वइगु । व ध्यवाया लागी ततःधंपिसं हें मोलाहिजा, इमान जमान तइगु मखु, उकि याना दाजु नं मधाः, किजा नं मधाः, अबुर्मा नं मधाः । थ्व दुखया कारण हे खः स्यूसा धयागु मने वन ।

न्हापा व्यापार याना च्वनाबलेयागु साहु महाजनपिनिगु छल कपट, दुर्व्यवहार लुमना बिलकुल हे थ्व मनयात व ज्या मयल । हानं व ध्यबा साथे दुबलेसिगु भय, माया, ममता व उकियागु परिणाम नं फुक विचार जुल । हानं जि न्हापा बालार्का धयागु स्तोत्र च्वंम्ह सर्वज्ञमित्रयागु इतिहास न्यना तयागु लुमना बल । हानं ध्यवां याइगु महिमा व ध्यवायात त्यागयाना जुया वइगु महिमा निगूल्वाका स्वेगु बखते त्यागयानागु हे अपो गुण खना

त्याग याना वंगु इतिहास लुमना लिपार्जि गुरुयात विन्ति याना
गुरु जि ! जिगु मने थजाःगु जुल नेपाले शासनया लागी मेपिसं
याइ धयागु थ्व खँ थय्य हे खः, मेपिनिगु आशा छाय् ? जि जा
प्रव्रजित हे ज्वो धयागु मने वल ज्यूसा फत धाःसा नेपाले भिक्षपि-
चवना शासन चलेयाय, मजिल धाःसा पितिना हःसा हल । थुलि-
मछि च्वनेथाय् वनेथाय् द हेदु, जितः पृथ्वी मदुथाय् पितिना छ्वे
फइ मखु, उथाय् तक ला द्यां लाना सी मखु, जिजा वस्त्र तोत्यगु ह
विचार” थ्व खं गुरु नं खुशी जुल । शासनया बारे अशोक
महाराज यागु खँ छत्वाचा न्यंकल । गुरु प्रसन्न जुसेलि दिन छगू
गुरुं हे स्वया विज्यात ।

१६८६ साल स जि निर्वाणमूर्तिया मन्दिरे वनः श्रामणेर
जुया । ज्वी धुसेलि नेपाले लं तुपुलि, कोट, लाकाँ पार्साल याना
काय्चा तुलसीरत्नया नामे छव्या हया । नेपाले च्वंपिसं नं जि
प्रव्रजित जुल धयागु हाल सिल ज्वीमाः ।

(१०) बर्माया चक्र

अनं लिपा चन्द्रमणि गुरु नाप हानं रंगुन वना । रंगुने ‘जत-
वन च्याउँ धयागु विहारे न्हु १०।१२ न्हु च्वना । अन विहार-
याम्ह महास्थविरयात सरकार द्वारा जेले च्वंपिन्त च्यान्हुइ लुको
शील व्यूवनेगु ज्या बिया तःगु खनी । जिपि अन थ्यना स्वँन्हु
दुबले जेले पागल खानाय् वना शील बीगु दिन जुया ‘स्वे सानु’

धका जितः व्वना यंकल । अन जेले पाः च्वना च्वनिपिनिगु
 आफीसे वना ! अन थ्यनेवं जिपिं निम्ह्यसितं मेच छगू छगू तथा
 बिल । अन भचा फेत्तुना । लिपा जेल खानायागु खापाय् तालं
 ग्वया तःगु ताःया ताःचा छप्पाय् ज्वना जिमित नु धका धाल ।
 अले दना व नापं वना, नैयागु खापाय् ताः न्याजु खुजु दया तःगु
 दु, ताःफुकं चायका खापा खना बिल । अन अंगले जेले च्दपिन्त
 छुं बीगु कायगु व खँ ल्हायगु याय्त प्वाः स्वप्वा प्यप्वाः तथा
 तःगु दु । व बन्दीतय् जहानपिं वया नय्गु तीगु व्यू वइपिं खँ ल्हा
 वइपिं यक्व हे हूलहूल ज्वोक व हे प्वाले हय भुना च्वनिगु । व
 स्वया द्वाहाँ वना दुने थ्यंबले भन्तेपिं बिज्यात धका सकलें वया
 दण्डवत् याःवल । लिपा अन दुने भगवान्या मूर्ति छगू स्थापना
 याना तःथाय् व्वना यंकल, मेच निगू हया बिल । जिपिं निम्हं
 फेत्तुना । सकसितं पञ्चशील, अष्टशील बिया छुं धर्म देशना
 यात । अनं दना वना ज्यानमारात यखाय्त तथातःथाय् वना
 नैयागु पञ्जले निम्हो तथा तःगु, कक्कुई नैयागु चाः घाका सिखलं
 चिना तालं ग्वया तःपिं अथ्य हे भिम्ह निम्हति दु । अन दथ्वी
 लाक मेच छगू तथा बिल । न्हापां छुं उपदेश बिल लिपा सक-
 सितं शील बिल अनं वना मेथाय तले थतयंकल, अन दर्जादुपिं
 अफीसरत कुना तःगु खनी, अंग्रेजत नं स्वम्ह प्यम्ह ति दु । इमित
 नं धर्मदेशना बिल, लिपा शील नं बिल । संसारे दुःख परे ज्वीव
 हे जक मनूतय्के धर्मयागु चेस्ता वनिगु खनी । छाय धाःसा अन
 जेले च्वपिसं शील काःवले इमिगु ख्वाले भक्ति श्रद्धा तस्सकं हे

खनेदु । बांलाक नियमयात पालन थाइपिं थें गौरव पूर्वक श्रद्धा पूर्वक शील काल । अन जिमित पाउरोटि बिस्कुट च्या तथा जल पान नं याका हल । अन तले च्वना भयालं स्वया च्वना बले सकस्यां देमा, कयो ज्वना ज्वना प्याहां वल, चाकलाक पखालं चाःहुइका तथा तःथाय् वन, अनं चाःहुला वःलिसे जा व केँ ज्वना ज्वना वल । लिपा अन हे वना स्वः वनाबले व हे प्वालां तःभवःगु धवलं जा छत्तु छत्तु, व केँ छत्तु छत्तु प्वालां धवः पित छ्वाया हया बिया च्वन । अथ्य बिया च्वंगु खना । अन उलि स्वे सिधय्का पिने च्वंपिन्त ताः खना ब्यु धका खबर बीका ताः खंका प्याहां वया छुं समय ला जिपिं नं बन्दो थें तालां ग्वेका च्वना । अफीसे थ्यनेव मोटर भाड़ा धका कम्पनो २ तका बिल, मेगु सरकारं गुलि गथ्य बियातःगु दु वखँ जिं मस्थु ।

अनं मोटरे च्वना पागलखानाय् वना । अन नं ध्वकाय् पाले-यात धया ताः चायके बिया द्वाहां वना । छुं भचा वने धुं बले भति भति जक वँयसु चाःपिं फ़िन्ह फ़िनिन्ह व्वां व्वां वया घय् घय् पुना ल्वाचा ल्वाचां निम्हय्सितं ल्हना तितिं न्हुया प्याखं हुल । लेँ वना च्वनाबले ल्हाः ज्वं वःपिं तुति ज्वं वःपिं । इमि तस्सकं हे खुसि चाया गथ्य गथ्य मने लुल अथ्य अथ्य हे सना वया च्वन । लिपा शील बीथाय् दलाम थें दयका तः थाय् थ्यन, अन मेचे फेतुना । शील काईपिं यक्वं वल, न्येम्ह ख्वीम्ह ति हे दु । छुं धर्म व्याख्यान याना शील बिल । अनं लिपा व वँय् तय् नयूत बिया तःगुलीं भन्तेपिन्त दान बीमाः धका ल्यंका तःगु सक-

स्यानं म्हति म्हतिं ज्वना वया दान व्यू बल । गज्यागु धर्मे श्रद्धा !
 गज्यागु संघे भक्ति ! वय् ज्वी धुंका नापं मतंगु ! अपिं तया
 तःगु थाय् सुचुस्य पिचुस्य च्वं, वासः नं अन हे याना च्वंगु दु ।
 डाक्टर अस्पताल अन हे दुने दु । गुम्हं वय्त न्हि जक न्हिला
 च्वनिपिं, गुम्हं बाजं जक थाना च्वनिपिं, गुम्हं मुतुं जक दना फे
 हे मतुइपिं, गुम्हं नं हे मवाःपिं, गुम्हं ला लागु हा जक हाल
 च्वनिपिं फुक रकम रकमयापिं वय्त सच्छि याइ मख् । अनं ल्याहाँ
 वयाबले धक्काय् च्वपिसं अन नं मोटर भाड़ा धका २ तका दां
 बिया हल, अनं बिहारे ल्याहाँ वया ।

कन्हेखुनु कुशीनगरे धर्मशाला दयका व्यूम्ह महावीर बाबाया
 दाता ख्येजारी बाबुया म्हाचं सिया निमंत्रण याके हल, अन वना
 भारी नकसां भोजन याकल । गुलि तक थन रंगुने बिज्यायगु
 उलि तर्क जिमिगु भोजन स्वीकार याना बिज्याहुँ धका चन्द्रमणि
 भन्तेयात बिन्ति यात । लिपा अन बिहारे न्हिल्भं भोजन केँ तर-
 कारी बांलाक ज्वरे याना तयके हइगु । व बिहारे नं अन च्वम्ह
 स्थविर उ जानीन्द भिक्षुया जजमान दायकपिं अपालं दु । छम्ह,
 दाताया कुशीनगरे भिक्षुपिनि भिक्षु छयगु उपोसथ याथगु सीमा
 छगू दयके धका चन्द्रमणि भन्तेयात खँ लहात, ज्यू धका स्वीकार
 नं याना बिज्यात । न्यान्हु खन्हुति दुबले व सीमा दय् कइम्ह
 दातां भिक्षुपिं न्येम्ह ख्वीम्हस्यात निमंत्रणा याना भारी नकसां
 भोजन याका सकल दातापिनि नाता कुतुम्ब इष्ट मित्रपिं सकलें
 सःता सकसिगुं दां तया कुशीनगरे सीमा दयकेगु बारे लः धाः

हायका दां संकल्प यात । परित्राण पाठ याकल व ज्या याकनं विन्न
छुं मज्जीक सिधयमा धका । उलि सिधयका विहारे ल्याहाँ
वया ।

अन रंगुने गथ्य नेपाले स्वयम्भू स्थान खः वथे हे प्रसिद्धगु
स्वेदगु पगोडा धका सहरे हे जिपिं च्वनागु जेतवन च्याउँया सत्तिक
हे स्वयम्भू थें हे च्वे साप तःगोगु चैत्य छगः दु । व चैत्ये सारा
बर्मा देशं वया फुफु म्हास्या फुफुथ्य लुं तिक वइगु । व चैत्य छगलं
हे लुं लगे ज्वाी धुंकल । उकिं म्हासुसे ज्वाला ज्वाला च्वं अन
प्यक्खेरं थाहाँ वनेत ल्वहँयागु त्वाथःदु । व त्वाथःया जवं
खवं पसः, धुं, धुपाय मोमवत्ति, स्वां स्वांमां, चीवर पात्र, कुसा
आदि अष्टपरिस्कार व अनेनेगु वस्तु नं मिया तःगु दु । जवं
खवं क्वंनिसें च्वे थ्यंक हे जस्तायागु पौ तथा क्वे ध्वाका बाबां लाक
दयका तःगु दु । व चैत्यया क्वे क्वे तुयूगु ल्वहतं सिथा तःगु व
बिजुलि मतयागु व्यवस्था बांलाक याना तःगु दु । तुति ह्नीगु
लासा नं छचाख्यरं हे तथा तःगु दु सुघर सफा नं बांलाक हे जू ।
खइ फायगु, मैला फोहर तयगु थाय थासे बाकस तथातःगु दु ।
अन देके वइपिनि भिक्षुपिं छम्ह निम्ह व्वना वइगु । अन हे च्वना
शोल पार्थना याना धुं धुपाय मत च्याका भिक्षुपिन्त दान प्रदान
याना वनिगु । निह निह हे उजोगु छातं वया नं च्वनि वना नं
च्वनिगु । बर्मा देशे सकभनं छगू बौद्धपिं हे जक अपागुलि धर्म
गौरव दया पर्व पर्व काले ला यक्व यक्व हे भीर ज्वाीगु जुयाच्चन
व चैत्यया च्वलामू ल्हनेत लिक्कातःगु, उकी जरे याना तःगु रत्न

यक्व हे दु खनी । छन्दु व फुक्क खनि धाःगुलिं अन लस्कर परे जुल कि लखं लख मनुखं याइ मखु । दक्षिणा जक हे स्वदो प्यदो दु धाल । अन स्वः वना, स्वे हे फुगु मखु हूल । अन रंगुने प्य-
थाय् न्याथाय् निमन्त्रण वना भिं निन्दुति च्वना ।

अनं रेले च्वना मण्डले धयाथाय् बर्माया राजधानी वना । अन चक्खपाल महापण्डितयागु विहारे च्वना नयगु । तर विहार दातां नके हःसां व भचा अशक्त थें खना ला मस्यु चन्द्रमणि गुरुं थन भीत भचा मछि मेथाय् हे वने धया बिज्यात । उले मेगु हे खेमागंठइ विहारे बानोत्तर भिक्षया थाय् ब्वना यंकल । अन विहारे वना, अन भिक्षुपिं नं यक्वं दु । अभिधर्म ब्वनिपिं सलंसः भिक्षुपिं नं दु । अनयाम्ह भिक्षुया दातापिं यक्व हे दु । अन च्वना सकभनं चाःहुला स्वया । न्हापा अन मण्डले बिज्याइपिं भिक्षु सकलयातं बर्माया जुजुं हे नका त्वंका बिया ब्वंका तया तःगु खनी लिपा अंगरेजं कासेलि व जुजुं नका त्वंका तय् मफया वन । अथ्य नं अन अभिधर्म ब्वने धका वइपिं आगन्तुक भिक्षु-
पिन्त दुनियां हे भिक्षा बिया थौंया आबय्तल्ले अथ्य हे चल्य जुया च्वन तिनि । अन बजारे ७८ बजेसं निसें ११।११॥ बजेती तक मण्डले सहर छगुलिं न्हासुस्य च्वंक भिक्षुपिं जक भिक्षाया लागी प्याहाँ वइगु अपालं खनेदु । बान्हि फुसेंनिसें भिक्षुपिं याने इने जक खने दइगु । अनयापिं देशवासीतय् न्हागु धर्म याय्गु जूसां भिक्षुपिन्त दान बिया हे जक धर्म धका खना च्वंगु देश जुया छलि मछि भिक्षुपिं पालन जुया च्वंगु खनी ।

व बर्मा देशया मेंडु धयाम्ह जुजुं प्यकु हाकः निकु व्या खुलांगू
 फि ज्वीक तुयगु दुरु ल्वहँया आसन दयका सारा त्रिपिटक उकी
 निरुयरं किया कुत्या कुत्याति पाक भो लाक गाडे याना तःगु
 दु। उकी लखं मप्याक जस्तायागु पौ तथा वांमदायक बांलाक
 बिचाः याना तःगु दु व खंवले जिगु मने लुल कि अहो गुजोगु
 मेहेनत, गुलि धन खर्चयात ज्वी गुलि श्रद्धा भक्तिदुपिं !” हानं
 उजोगु हे ल्वहँयागु भगवानया मूर्ति नं गुलि जक दुगु स्थान
 धाय् !

अन भिक्षुपिनि अभिधर्म ब्वना भावना याःवनेगु स्थान दयका
 तःगु नं निगू स्वंगू थासे क्यने ब्वना यंकल, खूब हे बांलाक च्वनि
 प्तिन्त साप हे छिंक दयका तःगु खः। अनागारिकापिं च्वनिगु
 थासे नं छको क्यने ब्वना यंकल। अन नं च्वनेत छिंक माःगु
 तक बन्दोवस्त याना तःगु दु। चीनंनिसें न्ह्याना वया च्वंगु ऐरा-
 वती नदी छगू दोंगाय् च्वना पार वने माः, अन पाहाडे चैत्य
 दयका तथा तःगु यक्वं हे दु। दान भावना यायगु छम्ह छम्ह
 जक च्वनेगु छयँचा नं यक्व हे दय्का तःगु दु। व पहाडे लःयागु
 निति ऐरावती नदी मोटर लः सायका पाइप द्वारा च्वे च्वकाय्
 थेंकः थतयंका सलंसः मुरी लः न्ह्योगु त्यांका स्वंगः तथा सक-
 भनं छयँखा पत्ति हिति तथा लः यंका तथा तःगु दु। भिक्षुपिं
 सुंसं भावना यायत अन वनिगु। अनागारिकापिसं भोजन दान
 बिया च्वनिगु खनी। अनागारिकापिनि च्यान्हुई छको खुसि पार
 वया देशे भिक्षा पवना यंका थःपिनि नं नया भिक्षुपिन्ति नं दान

बिया च्वमिगु । अन खुसि सिथे असमर्थ सेवा आश्रम छगू दु ।
 व स्वः वनाबले लेँ गं छगः खाया तःगु खना, गपाय गोगु धाःसा
 नेपायागु तग्वःः न्हयगः च्यागः पायगो ज्वी । गंया स्यो मदु,
 सिंयागु मुगलं दाया थायगु । उथाय् भचा पाक बच्छि जक दने
 धुंकुगु साप तगोगु देगः छगः नं दु । दने सिमधयकं हे दाता सिना
 दने मफया च्वंगु । अनसं किसिप्यपाय् धिकःक दयका तःगु सिंह
 निम्ह नं दु । छम्ह दुना स्यना च्वन छम्ह ला बांलाःनि । अनं
 वना माउजुनं दयका तःगु बुधाबुधि असमर्थपिं लहिना तःथाय्
 स्वः वना, छम्ह छम्हे सित च्वनेत चिकिचा चिकिचा खाक छ्येँ चा
 छखा छखा दयका मुखपूर्व्व हे नकात्वंका तया तःगु दु । छर्थं जक
 सिपूयागु पौ खरयागु, न्येम्ह ख्वीम्ह तिला दइ । सित सित धायव
 भर्ति नं याना वं च्वनिगु खनी, व दयकुम्ह याकः मिसा धाल ।
 निन्हु च्वनाः सकभनं स्वया मंडले हे ल्याहाँ वया ।

छन्हु छम्ह गृहस्थया छर्थं च्वना यंकल, वया छर्थं धाःसा
 मांबौ निम्ह व काय छम्ह जक दुगु जुया च्वन । कायम्ह बरो
 शिक्षित जागिर नं छुं च्वेयागु दर्जाय् थ्यंम्ह थें, व प्यन्हु न्यान्हुया
 ल्वे नं मृत्यु जुल खनी । अन चन्द्रमणि गुरुयात व जितः च्वना
 यंकल, स्वंगु मेचे बौम्ह नापं स्वम्हं फेत्तुना, वया काय् सीम्हसिगु
 खँ छुं लहात । सीगु खुन्हु न्हयन्हु तिनि दत थें । व मनुषं अन
 न्होने दया च्वंगु वस्तु कया कया दान बिल, चन्द्रमणिगुरुया
 फेत्तुना च्वनागु मेच स्वंगुलिं बिल । वं दान व्युगु खना अन
 छथे च्वंपिं वया नोकर चाकर तय तस्सकं मने तं वल थें च्वं,

तर वयात ला छुं धाय मझाः । अयनं अमिगु छाँत खना याकन
हे अनं प्याहाँ वया । थुकिं बर्मायापिं मनूतय् दान बी धयागु त-
च्चकं हे मने धर्म समझे जू खनी भयागु सिल । जिमित सिबे
न्हापा नं यक्व हे अन छयें दया च्वंगु वस्तु मेमेपिन्त नं दान
बिया छे धुंकल खनी । उकिं अन च्वंपि मनूतय् मने भिक्षुपिं
अन वइगु मयया च्वने धुंकुगु थें च्वं । तर मालिक यात धाःसा
काय्म्ह मदया वंगु लिं तःचोगु वैराग्यउथे जुया च्वंगु खनो । अथ्य
नं दान बोग्ग बारे सकसियां हे श्रद्धा दु । मेगु थासे स्वेबले बर्मा
धयागु थासे अपालं दानीपिं दुगु देश जुया च्वन ।

मेखुनु छतकाया टीकट कया मंदले राजदरबारे छको स्वः वना
छचाख्यरं दरबारया पिने पखालं चाःहुइका प्यक्खेरं ध्वका,
पक्खाया पिने २०।२५ कुव्या ज्वीक गाःम्हुया लखं थना तःगु ।
ध्वका ध्वकाय् प्यक्खेरं ता छुना तया तःगु, ध्वकाया दुने न्ह्योने सं
तोप व गोलि ब्वया तःगु दु । अनं दुने मैदानया दथ्वी भूमि
तल्ला याना स्वंगू गहि बैठक दयका तःगु दु । अन दुने दरबारे ला
छुं छुं दुगु मख्ख खालि हे, छथाय् जुजुपिनिगु पोसाक लाकां तुपुलि
आदि सकल चीजबोज मुंका ब्वया तःगु बहि छगू दु । लखं
चाः हुइका पखालं चाः हुइका तःगु दरबारया छाँत न्हापां अन-
यागु जक खनाबले छुं मने मवः लिपा चीन वना चीनया बाझा-
यागु दरबार खंबले बर्मायागु थ्व दरबार ला भी मचातय् कता-
महि म्हितेबले गथ्य खः व थे हे जक जुया वन) अन सहरे मेगु
विहार नं यकं हे दु, भिक्षुपिनं अपालं हे दु । अन च्वंपिनि

सीसां बूसां जन्मदिं जूसां पुन्ही आमाइ अष्टमी आदि पर्वकाले नं संघयात हे दान प्रदान ज्वीगु धर्म न्यनिगु, परित्राण पाठ याकइगु, अथ्य जुया च्वंगुलिं अपिं सकले मेमेगु ल्वाकः बकः भावना मयासे त्रिरत्नयागु हे जक शरणे वना बुद्ध धर्म संघे तच्चोगु गौरव तया च्वंपिं व दान बिया, शीले च्वना हे जक थ्व भव दुःखं मुक्त ज्वीगु खः धयागु विश्वास याना तप्यंगु मार्गे वना च्वंपिं खः । उकिं अन देशे बुद्धयागु शासन यकं हे बल्लाना च्वं च्वंगु खने दु । सारा थासं वया अभिधर्म स्यो वइगु । थौंया आःवेतले ततः धोपिं त्रिपिटकाचार्यपिं बिज्याना च्वंगु दनि । अनं हे सारा लंका, श्याम, चीन, यूरोप सकभनं यापिं विद्यार्थीपिं वया धर्म स्यना सयका वना च्वंगु खः ।

अन मण्डले नीन्हुति च्वनाबले अनयाम्ह भिक्षुया म्येम्यूले नं तःधंगु विहार छगू दु, अन व्वना यंकल, रेले च्वना पाहाडं थाहाँ वने माः, रेल थत यंका तःगु गनं गनं ल्वहँयागु पाहाड प्वाः खना रेल थत यंका तःगु । पाहाडे नेपाली गुरुं, मगर, तामाङ्ग ; लाप्च्या तयगु गांगां हे दयका च्वंपिं नं यक खना । कन्हे खुनु सुथे न्हापां म्येम्यू थ्यन । स्टेसने क्वाहाँ वना छूं भचा छपाउति न्यासि वना विहारे थ्यन, अन फिन्यान्हति भिक्षुपिं दु । छेँ व्याकं सिपूयागू । अन थ्योबले मन्दले स्वया यक्व हे ठण्डा । अन जंगले च्या बारी रकम रकमयागु खां फल इत्यादि अने अनेगु नं यक्वं हे दु । गर्मि भले बर्माया भाइसराय च्वं च्वंगु दु । अन पलेस्वां राजहंस पुखुली म्हिता च्वंपिं अत्यन्त मनोहरगु

थासे बंगला दयका च्वना च्वंगु खः । अनं उरुय स्यायागु
 मुलुक धाल, विहार पतिकं स्यायापि भिक्षुपि अपाः, बर्मायापि
 छं भचा जक, अथ्य जूसां गुरु आचार्य जुया च्वंपि सकल बर्मा-
 यापि । च्वनेगु नयगु सापं सुबिस्ता थें च्वं । अन हिन्दुस्थानी
 सीक पञ्जाबीत नं दु । चिकु तांनोया बारे नेपा देश थें ज्वोगु
 छाँत दु, जंगल अपा च्या बंगान नं आपालं दु । न्हापा व देशे
 ध्यो नय धयागु दस्तुर मदु खनी चिकं हे जक नइगु । गुखुनु
 अन पहाडे नेपालीत वया जंगल छ्याना पाखा बालि दयका गां
 बसे याना साम्ये लहिना ध्यो पिकया देशे मी हइगु यात अबले-
 संनिस्थ ध्यो नय सया बल धका धाल । ख नं खः सा हे लहिना
 दुरु न्ह्याना त्वनेगु ध्योदयकेगु दस्तुर आःतल्ले नं बर्मायापिसं उस्त
 याःगु खन्य मदुनि । छम्हे निम्हेस्यां हे जक याना हल, तर व
 ज्या याःपिन्त लोके बां मलाः । अमिथाय् सा नं दु म्ये नं दु गोरु
 नं जोते याः । तर व पशुतय् उपरे नके त्वंकेगु बारे मेथाय् थें
 मखु भिक गाक माक्व हे बिचाः याना नकइगु खनी । उकिं
 अनयापि पशुत ल्हासे चीने स्वया नं गाक हे स्वे ज्यूला धया थें
 च्वं । साया मचातय् दुरु स्वधाः त्वंका छधाः जक मनुखं न्ह्याना
 काइगु, गुम्हेसुम्हेस्यां ला फुक फुकं हे मचातय् त्वंका छइगु ।
 छाया धाःसा ध्यो नयत ला माःगु हे मखु, आः हे तिनि हिन्दुतयगु
 सतसंगतं याना हे जक ध्यो नय सःगु खनी । अन म्यम्यूले खुन्हु
 न्हयन्हु च्वना निथाय् प्यथाय् निमन्त्रणाय् वना मण्डले हे ल्याहाँ
 वया प्यन्हु न्यान्हु मण्डले च्वना ।

अनं पेगू धयाथाय् वना । अन जंगले भावना याना च्वंपि
 वृद्ध भिक्षुपि विज्याना च्वंथाय् नं छको जिमित क्यने व्वना
 यंकल । अन विज्याना च्वंपि भिक्षुपि खंबले स्वेहे नापं शान्त
 मुरुति । अमित भोजन याकेत गामे वना भिक्षा कया हइपि
 श्रामणेरपि गनं निम्ह गनं छम्ह तया तःगु दु । सेवा तहल यायत
 वं पुइपि लः काः वनिपि व कप्पियकारकपि छम्ह छम्ह नं दु ।
 शान्त रूपं स्वेहे आनन्द ज्वीक च्वनाच्चनिगु मालताल नं
 मामुलिगु सुयां हे लोभ मवनिगु हे जक तया तःगु दु । व फूक
 खंबले मने अनेगु विचार लुया वल—“संसारे कलंक रहित जुया
 च्वनेत ला संसारया मान अपमान सुख दुःख फुक लिसे ग्याना
 बिस्यु वंसा जक थ्व सुख दुःख यागु भक्करां त्याइगु खनी । थुकी
 ल्वाना च्व च्वं लिसे भन भन अशान्ति हे जक जुया च्वनिगु
 खः” हानं अन वसपोल पिनिगु ख्वाः खँतले ला चित्ते दैराग उथे
 जुया वइगु, वस्पोलपिनिगु प्रभावं अन वंपि सकस्यां हे अथ्य
 ज्वी धया थें च्वं । अनं वया छथाय् विहारे सिंह शय्या याना
 विज्याम्ह भगवान्या मूर्ति छगू दय्का तःगु । म्हयागु हाकः
 १५० सत्या कुति दइ । उकियात लेक म्ह, ल्हाः छ्यले दिका
 छ्याँ ल्हना च्वंगु । छ्योँ तायाकं निसँ हे खनेदु । व मूर्तियात
 जस्तापाताया पौ तया तोपुया तःगु दु बर्मायापि मनूतय्गु श्रद्धा व
 मूर्ति खंबले गुलि जक धन खर्च याना दयकुगु ज्वी धयागु मने
 वैन । अन छन्हु च्वना अनं वया मोलमेन्थ्यन ।

अन चक्षुपाल महार्पडित दुगु ‘तम्पोक्च्याउँ’ धयागु विहारे

२० न्हुति च्वना । अन सकभनं चाःहुलाखया, अन मोल मेन सहर
तस्सकं बांलाः । छख्य पाख्य समुदर, वया सिथे सहर, वयां लिबने
पहाड जङ्गल । अन च्वे च्याउँ (बिहार) । भिक्षुपि जक च्वनिगु
ततः धंगु विहार दु । च्वे लःयागु अभाव । उकि मोल्हीत, त्वनेत,
सिलेसाले यायत, हिजा हीःतया निति वा वइगु लः मुंका तया
तयूत ततः धंगु पुखू दयका थाय थासे तया तःगु दु । विहारया
पली लाक लः व हे पुखुली वनिगु धोँ थें दयका लःफया तःगु दु ।
चा वइगु नं समुदरया सिथे जूगुलि बराबर बराबर हे वा वयां
च्वनिगु । अन च्वनिपि भिक्षुपिनि सकस्यां न्हित्थं सहरे भिक्षा
काः वने माःगु सहरे सडक या लें विहारया इलाका इलाका दयका
तःगु दु, बिहारया भिक्षुपि थः थःगु इलाकाय् हे जक भिक्षा वनेगु
नियम । सुथे न्हापां दना सकल भिक्षुपि पर्वतं क्वाहाँ वया सहर
भचा मथ्यो निथाय् मुनिगु । मुनेत विहार पत्तिकं सिंयागु गोँ छगले
दुने खालि याना बाजं थें दयका तःगुली मुगलं दाया ध्वां ध्वां
न्याय कइ, व सः तायसार्थ दना वया मुनिगु स्थाने सकलें मुनिगु ।
थकालिपि न्हापा लाक बिज्याइगु लिपा कमांकथं थें पात्र च्वना
ओलाक वनेगु । दान बोपि उपासक तय् नं न्हापां ख्यूँलं दना
जाथुया थःगु गच्छे अनुसारं न्हिया न्हित्थं सन्हा याना सुचि वस्त्रं
पुना व थुया तयागु जा छगः थले तया थःगु लुखाया न्हाणे टेबल
चा कुरचि छगू तया व दान बोगु छु छु खः व व टेबले तया
चमचा छगू च्वना दान शाला तया च्वना च्वनिगु । भिक्षुपिन्त
चमिचां छत्तु छत्तु जा केँ तरकारि फल मूल मधि इत्यादि छु छु

दान बीगु खः व व भिक्षुम्ह पत्ति दान बिया दान बीगु फुत धायवं
 थल बल ज्वना छ्येँ द्वाहाँ वनिगु । भिक्षुपिं बिज्याना च्दंगु दुसां
 थःगु इलाका न्हापा गुलि दय्का तःगु दु अनं उख्यर वनिगु मखु,
 उलि वना वइबले सुथस्या घौ स्वघौ प्यघौ द्यो थाहाँ वइ । व पात्र
 वना हयागु फूकं भुतुली कप्पियकारकतय्त लः ल्हाना बी । इमिसं
 यंका ल्ये माःगु ल्यया क्वाके माःगु क्वाका च्वनि । सुथे न्हापांतु
 हे 'यागु' इत्यादि दायका तःगु जलपान याना थःथः क्वथाय् वना
 छुं भचा आराम कया दस एघार बजे ज्जी बले सकस्यां पुवुली
 लः थकया मोल्हुया भोजन शालाय वना न्याम्ह खुम्ह च्वना नय्
 ज्युगु चाक लाःगु टेबुले क्वाःगु जा तरकारि माःछि माःछि तया
 देमा ब्वया चमचा इत्यादि लः थल तया थिक याना तया तः थाय्
 वना भोजन याइगु । अन विहार दातां क्येँ छता तरकारि छता
 दयका तइगु सकल भिक्षपिनि लागी । मेगु जा ला भिक्षा वना हे
 हइगु दुगुलि जाथुइगु तंता अन विहारं याना च्वने म्वा । जिपिं
 च्वनागु तम्नो च्याउँ धयागु विहारे जंमा भिक्षपिं अबले न्येम्ह
 खुइम्ह ति दइ । थुजोगु हे छातं अन न्हाबले शासनया लागी
 उत्तोलुं धयाम्ह दायकं दानशाला दयका दान प्रदान याना भिक्ष-
 पिनि शीलयात रक्षा याना, विद्या ब्वंका भगवान्यागु शासन रक्षा
 याना च्वंगु खः । जि नं अन भिक्षा वने मासि वयो मो मो धायक
 सीका तय् माःयानितिं इपिं नाप प्यको न्याको ति भिक्षा वना ।
 छन्हु विहार दातां मोटर निगः निहच्छियात बिल, उकी च्वना
 चेखमी धाःथाय् सीकः वना । अन समुद्रया गर्भे थें मन्दिर छगू

दु। अन वन्यत सियागु खंवा स्वाना स्वाना तःतः जायक सिपू
 लाया ता छुना तया तःगु दु अन लखे नागराजा वया भगवानयात
 बिज्याकुगु धका नाग छम्ह तःधिकःम्ह दु। व नागया म्हे छचा
 खयरं भगवानया मूर्ति यक्व दु। अन सीकः वनाबले मनूत
 भिनिम्ह ति दु जिपिं अन थ्यनेवंअन समुदरया किनाराय् च्वंच्वंपिं
 उपासक छम्हेसिगु छ्ये वना च्वना। अनं देवयाके वना ल्याहाँ
 वयाबले व उपासकं भिक्षु पिनिगुया लागी भोजन इत्यादि सकल
 तयार याना तया तल, तर नयगु सामान ला भरे याना हःगु दु,
 अथे जूसां अनयापिनिगु हे भोजन याके माः धका तच्चोगु हे
 श्रद्धा तया भोजन याकल। अन मिसात वना दर्शन याः वने
 मदु। अमि दर्शन यायत न्ह्योनेसं सतः छगू दयका तःगु दु अनं
 हे जक दर्शन याइगु। अन छगू निगू घंटा च्वना मोटरे च्वना
 ल्याहाँ वया बले न्हापा प्रवजित जुया अपालं त्रिपिटक व्वना तय्
 थुं कु म्ह गृहस्थ छम्ह नाप लात। अन मोटरं को कया लिमनेद
 सरबत त्वंकल। चन्द्रमणि गुरुयाके नेपाःयागु शासनया बारे
 बर्मा भाषां खँ फुक न्यन, व खँ जि छुं छुं आसय ला स्यू तर
 शासनया बारे “नेपाले धर्म न्हापां थ्व हे धर्मलोकया द्वारं थथ्य
 थथ्य जुल” धयागु खँ अपालं ल्हात। अन वया छापा खाना-
 यागु ज्या पत्र पत्रिका नं छुं छुं पिकया तःगु दु थें। अन छगू घंटा
 ति च्वना तम्पोच्याउँले जा थुइती ल्याहाँ वया। स्वन्हुति दुबले
 च हे मनू वया चन्द्रमणि गुरुयात आम धर्मलोक श्रामणेरयात जि
 उपसंपदा याना बी, थ्व ज्या छगू जितः याका बिज्याहुँ धका

अपालं खँ ल्हात । अले बहनी जितः चन्द्रमणि गुरुजुं ऽ हे उप-
संपदा यायगु खँ ल्हाना बिज्यात, जिं उगु बखते छुं मस्यूनिगु जुया
व उपसंपदायागु ज्या जिं स्वीकार मयाना उकीं जि खना गुरु
तस्सकं तंचाल । तंचाःसां जिं व खँ मंजूर मयानागुलि तंचाया नं
हे मतुल । हिन्दुस्थान लित च्वना नं महयगु छातं खँ ल्हात, तर
योगु हे याःसां सह यांना च्वना । व तम्पोच्याउँ विहार दयकुम्ह
दाता तस्सकं श्रद्धावान व दोलंदो विधाः जमीनया धनी धाल ।
अनं लिपा हिन्दुस्थान वे त्योबले हानं छको अक्याप वना ।

न्हापा अन अक्यापे तोता थकापिं मिसामस्त, शीलप्रभा,
ज्ञानदेवी, सानु धयापिं स्वम्ह व नन्दगोपालया काय् ज्ञानगोपाल,
कर्मशील भन्ते हानं लिपा थपेजू वंपिं धर्मपालि, रत्नपालि, संघ-
पालि समेत च्याम्ह अक्यापे तोता लक्ष्मीनानी, दानमाया व सांगे
ध्वर्जेपिं स्वम्ह जि कलकत्ताय् च्वनाबले अक्यावं ल्याहां वया कल-
कत्ताय् नापलाकः वल । इपिं नेपाः छ्वा । बाकि दनिपिं च्याम्ह
मध्ये खुम्ह मिसात अन मिले मजुया नेपा वय्त थिक यांना
जहाजे च्वनेत वया च्वन । जिपिं अक्याबे नं थ्यन अभित
खना छाया गन वनेत वयापिं धका गुरुं न्यन । इमित जूगु दुखयागु
खँ फुक जिमित कन ।

आसे वने मत्यनि ल्याहां निनु धका बुम्हे यांना स्वया बलेबुद्धिपिं
ज्याय् लगे मजूपिं न जक नका तय् माःपिं सुयां मयेका च्वनिपिं
धका थुगु हे बारे अन च्वम्ह अनागारिका महाधम्माचारी धया-
म्हसिनं जाल म्हिता छगू चूक ज्वना पितिना हःगु बुम्हे ज़ल । चक

समुद्रया दधवी, देखमी विहारे च्वंगु बुद्ध मूर्ति ।

महाचीनयात्रा

नांकि शहरया छगू दृश्य ।

नांहे शहरया छयांसा गुंवा ।

नं मेगु मखु संघपालियात भिक्षा काःवंथाय् कंपनी छगू ला निगू ला
मय् मय् धाय्क ज्वंका हल खनी । लिपा छं अथ्य दां काय् मज्य
गु दांथी मदुगु दां छं कया हय् ज्यूला छिमित थन तय् हे मखु धका
व हे दोष कयना पितिना हःगु खनी ।

पितिना हसैलि अन अक्यापे गोर्खालि पलटन च्वनिथाय् वना
जिमित थुजो थुजोगु आपत जुल धका सकसिकें सहायताकया
चन्दा फवना खर्च गाका वनेत जहाजे वया च्वंपि खनी । गुरुं
लिपा फुक खँ सीका इमित नेपाः छूया कर्मशील भन्तेयात मेथाय्
तया ज्ञानगोपालयात विद्या ब्वंकेगु बारे दाता निम्ह दयका महा-
प्रज्ञाभन्तेयात जंगले छूयगु याना बिज्यात । गुरुं उलि याय् धुंका
जिपि नं बाछिति च्वना हानं रंगून वया रंगूनं कलकत्ता वया ।
अनं वया कुशीनगरे थ्यन, अन न्याला खला च्वना बुद्धचर्या
छधाः फुक नेपाल भाषां अनुवाद याना । मस्यु मस्युगु गुरुयाके
न्यन्यं अनुवाद याय् नं सिधल वर्षावास नं सिधल ।

व न्हापा संघयात भोजनयानिति संकल्प यानागु दांयागु जग्गा
छकू नं थारुघाट धयाथाय् बेतिया जिल्लाय् कया जि नेपाः वया ।

(११) पिण्डपात

अमलेख गज्जा ध्यंबले जितः राहदानि बीम्हं राहदानि
मबिस्य आमथ्य म्हासुगु बस्त्रं छं छाय् तिया वयागु धका नाना
रङ्गं खँल्हात । राहदानि बी नं मखु धाल । उगु समये मोटे

चवना वया चौकि अड्याथाय् राहदानि काय्गु । सकसितं राहदानि बिल, जि छम्ह सित मव्यू अले जिं बी लाकि बी मखु धका धया बले हानं आमथ्य म्हासुगु लं छाया फिना वयागुले धका धाल । थ्व वस्त्र जि भविष्य सुधार यायत फिनागु राहदानि बी लाकि मबी धका धयाबले मोटरवाला नं तस्सकं हाल, अले ती जक राहदानि चवया बिल । अनं वया भीमफेदी थ्यन, अन चच्छि चवना कन्हेखुनु सुथे ७।८ बजे गडी थ्यन । गडी नं आमथ्य छाया जुया वयागु धका अपालं न्यन । अन नं भविष्य सुधार यायत जुया वयागु धका हे धया । अनं चिलमे वासं चवना अनं कन्हे खुनु सुथन्हापां वया किंडोल विहारे न्हिनेसिया २ बजेती थ्यन ।

थ्यना घौ निघौ मजाःनि पुलिस छम्ह वया नरम छातं बांलाक मिजासं एँ फुक न्यना वन । बहनी द्यने धुन, ६ बजे ती ज्वी धुंका पुलिस निम्ह वया छन्त थानाय् हकि धाल धका थानाय् यंकल ।

थानाय् वना चवना । कन्हे खुनु अड्डा च्वंवसेलि जिके न्यन— “छ छाया आमथ्य मोरे जुयागु ? ।” “भविष्य सुधार यायत” धका धया । चन्द्रबहादुर मेजरं बोविल । “नेपाले आमजागु छातं ज्वी मखु, छं नेपायापिं मिसामचात, मिजं मचात यक वना बर्मा यंका छु छ यांना थका” धका नाना रंगंखं न्यन । न्यो न्यो गुली खक्व जुक्व धया । ‘यंकापिं फुकं नेपाले थ्यने हे धुंकल’ धका नं धया । नेपाले आमथ्य ज्वी मज्यूगु जुया बल

महाराजयाके मन्योस्यं जाहेर मयास्यं छन्त तोता छ्ने मखु धका
 थाल । ज्यु माःगु जाहेर या धका धयाचवना । खोरे नं तय
 यंकुगु मबु अड्याह् हे तया तल । दानमायां न्हिन्हि नयगु बी
 हइगु, बजि जक नयानुलिं गरम जुया पिसाप पोले जुल । जुजुया
 थाय् जाहेर यायगु थौँ आस्य कन्हे आस्य धका ताना तान
 याना तल ।

बल्ल खुन्हु दु खनु महाराज जुद्धशम्शेर उदय जुया पिला
 न्यालाति जक दुबले जिगुबारे छु तक दोष कयनेगु दु दुथाय् तक
 खःगु नं मखुगु नं धया विन्ति यात । यकयं धासां “त्यो भिक्षु
 साधु भयो त मेरो राज्यमा के हानो छ ?” धका जक जुजुं
 हुकुम ज्योगु, व विन्ति याःम्ह सुब्बां थपाथप् अने अनेगु धया
 स्वकः तक विन्ति याःबले जुजु तंम्बेका “जाउ तँपनि, साधु हुने
 इच्छा छ भने जाउ, मलाई केही हानि हुने छैन” धका तंचासेलि
 छुं धाय मझाला क्वच्छुना वन । कन्हे खुनु जितः छुं याय
 मजिया तोता हल —अनं वया किंडोल विहारे हे वया चवना ।
 कन्हेखुनु भिक्षापात्र ज्वना सहरे भिक्षा काःवने माल । पात्र
 धारण याना चोवरं न्यया किंडोल विहारं प्याहाँ वना विष्णुमती
 पुला तामासिपाः मध्यंतले ला थ्व मनयात अपाय् चवतं छुं
 मजू । तर तामासिपा थ्यसेलि सरमं धायला पोरं धायला थ्व
 मने तिक्क मिथें जुया गथ्य जुल गथ्य जुल, म्हाःथें नं चवन
 ल्याहाँ वन्य माः थें जुल । छाय धाःसा तुझ्येँ सस, न्यते
 सकल नाता कुतुम्बपिं । अनं वनेमाःगुलिं अध्ययाय् थ्ययाय्

मसिया उथाय् भिक्षा वने बलेयात निखम कना तःगु थें मिखा तया वनेगु लुमंका अन हे जक मिखा तया थ्वमन गनं हे नं मतस्य प्यकु पाक जक स्वया वना । उखें थुखें गनं हे मस्वस्य सरासर बुलुहूँ व वं न्यत पुल, त्यंगः चाःहुला न्ह्योखा थ्यन अन पाजुपिं छखलः दु । अनं असने थ्यन, थःगु त्वाः हे जुल । न्या ल्होँ चाःहिला जनबहा जुका वंगः क्वाहाँ वया । हनुमान ध्वकाय् थानाया क्वं क्वं वया मदु जुना । अनं चिकं मुगू जुना । ल्हूघलं क्वहिती क्वाहाँवना, अनं विष्णुमतिगागु तापु छिना छाउनी ज्काः अनं किण्डोल विहारे तुं थ्यंका ।

पात्रे प्राप्ति जाकि छम्हू व ध्यवा खुगः दु । उगु बखते लेँ वना च्वनाबले मनूतसें धाःगु वाक्य गुगुं ताः गुगुं मताः । गुम्हं गुम्हं जि खना खवल, गुम्हं गुम्हं जिखना बिस्युं वन । मेथाय् गनं मस्वया गुलिं फुकला खंगु मखु । अथ्यनं व तामासिपाः मयाबले मने मछिनावःगु लुमनिगु, वाकु छिना वनागु भस भस लुमनिगु । हानं कन्हेखुनु नं अथ्य हे वना । न्हापा थें ला मजू चाल, न्हापा गनं गनं वनागु खः अनं अनं हे न्हिन्हि वना, लिपा जूलिस्य पात्रे जाय्क जाकि व ध्यवा निरका स्वरका तक नं दत ।

उलि ज्स्यंलि मदइ मदइबले जक पात्र वनेगु । लग्मे कुलुमां गुरुज्या पञ्जदां ब्यूबले अन द्यो तया तःगु थासे भिक्षा वना, द्योयाथाय् द्येक्य वःपिं सकसिनं “भिक्षु वल भिक्षु वल” धका स्वत । जिं पलाः मदिना, सरासर वना वया ।

(१२) सारनाथे जिगु उपसम्पदा

उलि जुसेलि भिक्षुया उपरे सुनानं छं हे सरकारे चुकलि याय् मफ्त । साल साले हिन्दुस्थान चाःहू वनेगु । सारनाथ धयाथाय् बर्मायापिनिगु विहारे भिक्षु छुइगु सीमा धयागु रंगुने च्दंपिं दाता तसे दयकः वल ।

उगु बखते जि कुशोनगरे च्वना च्वना, अन चन्द्रमणि गुरु-यात निमन्त्रणा पत्र वल । उको धाःसा भिक्षुपिं अपालं माःगु ज्या खनी । गुरु सारनाथ बिज्याइगु जुसेलि जि नं छको सीमा दय्क-इगु गथ्यथे स्वेनंके धका मती वना गुरुयात जि नं वेला, धका धया बले ज्यूनु स्वे हे माःगु खः धका धया बिज्यात ।

कन्हे खुनु भोजन याना गुरुनार्प सारनाथ वना । अन ध्यना कंस खुनु सीमा स्थापना यायगु साइते जम्मा भिक्षुपिं श्रामणेरपि याना नोम्ह नोन्याम्ह ति दै, फुक वया सीमा स्थापना यात । भारि नक्सां भोजन याकल ।

फुक फाक सिभयका उखुनु हे चान्हे तले इमि दातातय छु छु खँ जुल थें मस्यु लिपा जितः उपसंपदा व हे सोमाय् कन्हे खुनु यायगु विषये दाता छम्ह प्याहां वल खनी । जितः चान्हे हे गुरुं थंके हल, तले वा धका धाल । छाय् धका वनां ला गुरुं मुसुहं न्हिला “छ तचोतं भाग्यमानोम्ह खः न्हापा नं मोलमेने च्वनावले छन्त उपसम्पदा याना बीम्ह दाता दुबले छं अन उपसम्पदा ज्वीगु इच्छा मयाः, जि तंम्बेकां हे छ मानय मजू । व खँ वने धुंकल,

छंगु भाग्यं थन नीप्यसः दया भित्रे थौं—भगवानं न्हापा लाक
 भिक्षु छुना बिज्याःगु थासे—न्हंगु सोमा स्थापना ज्वीव हे छन्त
 उपसम्पदा याइम्ह दाता दया सकल भिक्षुपि नं वया च्वंगु अव-
 स्थाय् छ उपसम्पदा ज्वी दुगु छंगु गुजोगु भाग्य । थुगु मौका छं
 चुके याय मते” धका धया बिज्याःबले जिं अथ्य थथ्य छुं हे धाय
 मफुत्त ।

अबले मोलबेने धया बिज्याबले ला जि माने हे मजुया, छुं
 मसःनिगुलिं आः गथ्ययाय् धया थें मने वल, न्हाः धाय जिं मफुत्त ।
 गुरुयात “जिं छुं हे स्यूगु मखुनि गथ्ययाय्” धका धयाबले “छं
 छं छं हे धन्दा कायम्बा, जि मदुला” धका धया बिज्यात ।
 अथ्य जूसा ला छःपिनिगु वचनयात जि शिरे तये धका धया ।
 न्ह्योने दया च्वक्व सकलें खुशी जुल ।

कन्हे उपसम्पदा यायगु पक्का जुल धका न्यंका हल । अले हानं
 जि थं वया । कन्हय खुनु साइत स्वया.....साल मितो
 बजेती जितः उपसम्पदा याना बिल । “उकियागु नियम विधि
 फुक छन्त कुशीनगरे स्यने” धका धया बिज्यात । उलि ज्या सि
 धयका कन्हय् खुनु हे गुरु नाप कुशीनगरे वया । गुरुं प्यन्हु
 न्यान्हुति लिपा जितः उकियागु उपदेश फुकं थ्वीक कना बिल ।

(१३) ल्हासा वनेत

अन कुशीनगरे च्वनाबले अन च्वम्ह उन्न्यानिंद धयाम्ह भिक्षु
 च मेम्ह भिक्षु निम्हसिनं जितः “जिमित नं छको ल्हासा व्वना

यंकि” धका न्हित्थं ल्हासायागु विषये खँ ल्हाना हइगु । अन वने थाकु छःपोपिं बिज्याय् फइ मखु धका धयां मफइगु छदु धका न्हि न्हि धाःगुलिं धात्थे हे वनि पिं थें च्वंगुलिं छको चाःहे हीका हय माल धका मती वया ‘कासा का वनेगु पक्का खः ला’ धका धयाबले पक्का खः धका तन मन यात, दां दिं नं तार बिया दाता-तय्के फ्वना छत । दां नं छुं भचा वल । वसेलि माघ महिना या सुर सूरे हे कुशीनगरं प्याहाँ वना । थुपिं धात्थे न्यासि वने फुपिं खःला मखुला छको स्वेमाः धका “जि न्हापां थनं रुम्बिनी निं वना जक कालिम्पोङ्ग वने धयाबले ज्यू जिपिं नं रुम्बिनी छको वनेगु विचार वःगु खः नु धका धाल । स्वम्हं रुम्बिनी वने धका नौत-नवा वना, अन थ्यन । चच्छि अन च्वना कन्हय्खुनु न्हापां दना रुम्बिनी न्यासि वना । न्हिनेसिया ११ बजेती अन थ्यन । अन बजारे स्वयां छुं हे न्याना नय्थाय् दुगु मखु । अले गां पाखे वना स्वः वना बले सीताराम चौधरीया थाय् लात वं धाःसा भिक्षुपिनिगु नियम नं स्यू खनी । सरकारं नं वयात हेर विचार यायगुली अथे याना तःगु खनी । वनेवहे मोल्ह्वीत च्वना च्वम्हसिनं नमस्कार-यात, ‘आप लोगोंका भोजन हुआ’ धका न्यन । ‘नहीं हुआ’ धका धाय साथ दना समय अन्तिम हुआ’ धका काचा काचां द्वाहाँ वना दुनें बजि दुरु, साखः तरकारी हया भोजन याकल । स्वम्हे-सियां नय माक नया निगू घंटाति च्वना अनं नौतनवा तुं ल्याहाँ वया । जि नाप बिज्यापिं भिक्षुपिं निम्हस्यां वनाबले हे तुति भाय् माल्हात । हानं ल्याहाँ वया बले ला थाकु चाल । अयनं छुं मधाः

चयावं च्वं च्वन । बान्हि मदुगु जकं गुबले फइ बच्चिउति हे मव-
 यानि बले तुति तस्सकं स्याकल विस्तारं व वं बहनी जुल लँ खँने
 मन्त गाढायागु लँ गनं गनं गाः गनं गनं दोम्बः व वं बल्ल नौतन-
 चा थ्यंबले बहनो सिया ६ बजेती जुल । छम्हस्या तुति मना वेकल
 निम्हस्यां तच्चोगु हे कष्ट चाल । इमिगु कष्ट चाःगु तुतिस्यागु
 खना याकनं लः दायका चिलखं तुती छा छा याना बिया यना ।
 कन्हय् खुनु दनाबले नं अमिगु तुति मना हे च्वन तिनि । बांलाक
 पलाः हे छी फुगु मखु । कालिम्पोंगे 'आः गथ्य वने' धयाबले 'आः
 छु न्यासि वने माःथाय् गनं मन्त, रेले व मोटरे च्वना हेला वनेगु
 खः, न्हाथ्य जूसां वने' धका धाल । अथ्य धासेलि नु धका
 स्वम्हं कालिम्पोङ्ग वना रेले च्वं वनेत हे मुस्कील जुल ।

छम्हसिया ला अथ्य नं खूखू काकां बल्ल सिलिगरी थ्यन ।
 मोटरे च्वना कालिम्पोंगे वना भाजुरत्त साहुया लाइब्रेरी च्वना ।
 तुति स्याःगुलि अस्पताल यंका वासः याना च्वं च्वना बाछिउति बित
 उलिया भित्रे नाथां धयागु पाहाडे च्वापु गात, लँ नं निन्हु स्वन्हु
 ति बन्द जुल धाल ।

व च्वापु गाःगुलि कालिम्पोंगे फय वःगु ख्वांस्य च्वना वल,
 सुथे बहनी फय् वइ बले भचा चिनं चिकुल । अमिसं उलि चिकिगु
 हे सह याय मकया चिची धिकःपिं फैयागु सँ दुगु पाकचा धयागु
 छेगूया लं, उनिया गंजी, मुजा तुपुलि न्यात । कालिम्पोंगे उगु-
 बखते धोमोघेश्रीमुचि लामा च्वं च्वंगु जुया जिपि स्वम्ह छको

साप लाः वनावले लामा तसकं खुशी जुया ल्हासा वनेगु
धाःगुलिं म्वा म्वा धायक धायकं नीन्यारका दां बिल अनं ल्याहाँ
चया ।

लामातयूगु मिजास स्वःबले व बर्मायापिं भिक्षुपिं नं खुशी
जुल । ल्हासा वनिपिं धका सकसिनं सिल । चिकुगु धाःसा
इमिगुया लागी भन भन बदे जुल । लिपा जूबले लँयागु हाल
न्यना मनं वने फइथें मच्चन थें अले तीजक खं छुना हल । आः
थुथाय् भचा सापं चिकु, लच्छि लत्याति भो छको रंगुन वनेनु
धका धया हल । ल्हासा वनेगु धका सकसितं धया ज्वी
धुंका रंगुन गथ्य वने जि जा गन वने धका वय धुन अन हे
वनेगुलो छपलाः हे ल्याहाँ वने मखु धका जि धयाबले इमित
साप फसात थें जुल ।

न्हापा इमित जि छलपोलपिं बिज्याय् फइ मखु धका अपालं
धयाबले तसकं जित्ति याना फूर्तिसाथ खं ल्हाना तथा तय् धुंकुगुलिं
आः व खं फुक्क ज्याय् लगे मजू बले जि खना इमिसाप मने गथ्य
याय् गथ्य याय् धयाथें जुया तचोगु हे बन्वने लार्थें जुल । व
खं जिं इमिगु चित्तयागु भाव फुक थुल थुसेलि छाया शस्ति याना
तय् धयागु मने लुया छपोपिं वनेसा हुँ छिपिं मवःतले जि थन हे
चवना च्वँ धाःसा जि चवना चवने, थपिनि साप चिकुसा बिज्याहुँ
धका धयाबले अथ्य जूसा जिपिं लच्छिति कलकत्ताय् चवनावय
थनला साप चिकु धका धाल । ज्यू अथ्य जूसा बिज्याहुँ धका
धया । अले निम्हं कलकत्ता वने धका बिज्यात ।

(१४) ल्हासाय्

थौं खुनु कालिम्पंगं प्याहाँ बिज्यात । कन्हेखुनु कलकत्ता थ्यन । “उखुनु हे उन्यानिदयात प्लेगया रोगं थिल, अस्पताले यंकल उखुनु हे मृत्यु जुल” धका तार छपौ कन्हे खुनु वल । व तार खंबले अहो गुजोगु संसार, कलकत्ताय् कालं हे सःता काःगु थें जुल धयागु मने वया तचोतं हे अफसोच जुल । मनं मनं ला पत्यार हे मजू । सीउथे यायात चंदा नं फवना हःगुलिं जक पत्या जुल । लिपा व बाकिम्ह भिक्षुयागु उन्यानिन्द मदय् धुंकुगुलिं जिवे फइ मखुत धयागु पत्र वल । अले व वइगु आशा नं निराशा जुल, ल्हासा वनेगु इच्छा धाःसा छुटे जूगु हे मखुनि, हानं कालिम्पंगे वाःछिति च्वनावले राहुलसांकृत्यायन ल्हासा वनेत बिज्यागुलिं नाप लात । नाप लासेलिं जिगु हाल नं फुर्कं कना । वसपोल या हाल नं फुर्कं कन । वसपोलं ल्हासे शाक्याय् च्वंगु न्हापा स्वया बिज्याःगु सफू हिन्दुस्तानयात तचोगु आवश्यकगु सफू धका धया बिज्यात ।

व हे सफू फोटो खिचे याना कया हिन्दुस्ताने हयगु इच्छा फोटो खिचे यायगु समान फूक व्वना बिज्याःगु खनी । उकीं ‘नु ल्हासाय् नापं वने धका धया बिज्यात । ज्यूका धका धया । कालिम्पंगे भाजुरत्न साहुया कोठी निम्ह नापं लच्छिति च्वना । राजनाथ धयाम्ह छम्ह ‘आखः च्वकेत व्वना हःम्ह दु जि समेतं स्वम्ह कालिम्पंगं माःमाःगु बन्दोबस्त याना ल्हासा वना ।

लेँ धोमो पेमुकं धयाथाय् खचरावाला (थेवा) तय्गु छर्थे
छन्हु बिलम्ब जुल, वस्पोलं विनयपिटक हिन्दी भाषां अनुवाद
यायगु ज्या शुरू याना बिज्यात । लेँलेँ बासे बासे च्व च्वं ग्या-
ची ध्यन । अन नं निन्हु स्वन्हुति च्वना । अन नं च्वया बिज्यात
अनं नं लहासा मथ्यंतले च्व च्वं बिज्यात । चैत पुन्ही खुनु लहासा
ध्यन ।

लहासे छुसिंस्याके धर्ममान साहुया कोठी च्वना बिज्यात ।
जि निन्हुति नाप च्वना । खुन्हु दुखुनु लहासां स्वंगू प्यंगू माइल
तापाक फोरखा धयागु थासे मनू सोपिं हया ध्यना भंगःयात नक-
इगु दिप छगू दु, अन वना च्वं वना । बराबर लहासा नं वया
वं च्वना ।

राहुलजीया ज्या फुक खुला न्हय्लातिया भित्रे सिधयकल,
उलिया भित्रे जि लहासा देशे न्हापा व्यापार याना च्वनाबले सीकः
वने मनंगु गुलि खः व फुक १४ भित्तिदैँ ति दुम्ह मचा छम्ह पासा
कया न्हापां “धाय् रबा” धयाथाय् दिप सीकः वना । अन न्या-
न्हुति च्वना । अनया सीके माक्व चाःहुला सीका अन मुख्य तारी
पगु हाकुगु ल्वहँः छगले चोलेचायाःगु दुरु हाया व ल्होते तुयूगु
रेखायागु आखः ‘ओं मणिपद्मेहुँ’ धका च्वयातःगु थें हे हाकु ल्व-
हँतय् तुयूगु ल्वहँ जुया च्वंगु ल्होवाकू छगू दु । अनयागु स्वे लाइ-
कगु छगू हानं दिप स्वया । थनं हानंछु यायत ल्याहाँ वनेगु
“गन्धे” गुम्बा छको नं स्वया वने धयागु इच्छा जुया वल अनं
गन्धे वना ।

निम्हं निन्हु दुखनु गन्धे थ्यन । अन गुम्बाय् च्वर्पि भिक्षु बडे
 तय्सं भारी सम्मान याना छगू क्वथा बिल, नय्गु त्वनेगु नं
 सकतां हया बिल । अनं कन्हे खनु सकभनं गुम्बा क्यने व्वना
 यंकल । गन्धे धयागु धात्थे हे गुँया याक प्वाले दुने हे खः गुँचाः
 हुला दुने द्वाहाँ वने माः । व गुँबा दय्कातःगु ग्वीं चाहुःला क्यने
 व्वना यंकुबले थासे थासे नेपाःया चिन्ह कासीयागु थाय् थाय्या
 चिन्ह आदि अने अनेगु नांकया पुलां पुलांगु इतिहासयागु खँकना
 छगू छगू दतले भिक्षु छम्हसिनं कना कना यंकल व स्वया वया ।

हानं कन्हे खुनु ल्हासे तधंम्ह कोता छम्ह सिना ल्हासा निस्यं
 खते तथा गंधे थ्यंक उइ हल भारी जात्रा याना गंधेयागु पर्वत क्वे
 थ्यंबले गंधेने च्वक्व भिक्षुपिं वना व सोम्हसित काः वन ।

दिपे हया दिका भारी नक्शां पूजा पाठ याना दया च्वक
 ३०००।३५०० भिक्षुपित ग्य धयागु दक्षिणा म्हतिं २ मोह बिया
 दुर्गतिपरिशोधन धारणी व्वंका श्रीखण्ड अगुर कपूर कुसमायागु हा
 धूप इत्यादि तथा उना दान प्रदान याना सिधयका छ्वत ।

उकी जि छम्ह नं थ्याकल इमिगु फौजे च्वना दान व्यूगु कया
 सकसिनं जितः मान मर्यादा तल । तच्चकं खुशी जुल । तातापिसं
 जितः ग्याका घेलुं धका धाल । अन गन्धेले स्वयथाय् दक्व फुक
 सकभनं स्वया न्यान्हु खुन्हु च्वना ल्याहाँ वयाबले बिच्चे लें “समे-
 दुर्ति” धयागु समे गुँबा यागु मेलायात वंपिं मनूत नाप लात ।
 छिपिं गन वनेगु धका न्यनाबले समे गुन्बाय् सो वनेगु धका धाल ।
 इमिगु खँ न्यना हानं समे वनेगु मने वल । उघरीमे लँ बाया

समे वनेगु लं समे वने धका वना । व वं लिबात छगू गुँया कापी
छ्यँ निखा स्वखाति खना, अन हे च्वने धयागु मने तया वनां ला
बिचे खुसि छभाः छिना वने माःगु दया च्वन । खुसि धाःसा
तःजा, गनं गनं जक वने ज्यू । लिबात, सःतां सुनानं हँ मधाः
खिचातसें तसकं उना च्वन बल्ल बल्ल पार तरे याना हानं खिचा-
तयगु महाभय । सःता सु छम्ह नं वःगु मखु लिपा बल्ल छम्ह
मनुखं सू ? धका धया हल । ‘जिपिं, जिपिं, खिचा मचा चिना
व्यु’ धका धयां ‘चिना तयागु दु छं याइ मखु’ धका धया हल
ग्यां ग्यां वना छ्यँ या सत्तिक थ्यंबले छ्यँ थुवाः प्याहाँ वया खिचा-
यात पना जिमित दुत व्वना यंकल । सुं दुगु मखु मेपिं नं समे
वनिपिं प्यम्ह न्याम्हति च्वना च्वंपिं दु जिपिं नं समे वनेगु धका
धाल । ज्यूका धया । चच्छि अन च्वना इपिं नापं हे ख्यँलं
दना ‘घोंघाला’ धयागु पहाड गया वना व वं व वं बाह्न बजेती
जूबले बल्ल च्वे थ्य जक थ्यन च्वे च्वापु गाना सारा पर्वत त्वीस्य
च्वना गनं हे हाकुगु घाँय् लोहँ छुं छकूचा हे खने दुगु मखु ।
निभाः त्वया च्वन । स्वया स्वयाथाय् निभाःयागु तेजं स्वेहे फुगु
मखु । चरमा नं दुगु मखु च्वे भांज्यामे थ्यंबले “इमालुं” धयागु
गुम्बाय् भिद्यो वय्कइम्ह कुस्यो छम्ह नाप लात, इमि मनूत
७ म्हदु, सल नं दु, याः धयाम्ह च्वांमोसा नं दु । अन च्वकाय्
छोपो (न्हिनस्या वजि नयगु) याना च्वन । जिपिं निम्ह नं
थ्यन, इमिसं ‘गन वनेगु’ धका न्यन । ‘समे वनेगु’ धका धया ।
“ज्यूज्यू वा, नापं वने, जिपिं नं वनेगु खः” धका धाल । हानं

‘छिमि नय् धुनला’ धका न्यन । ‘नय् मधुनि’ धका धया ।
 इसिसं हे को खूइ, तिरिपाली धयागु मधि स्वपा प्यपाति बिल,
 ‘अयलाः त्वनेला’ धका धाल । ‘जिमिसं जा मत्वना’ धका धया ।
 व मधि नया इपि नापं व पहाडं क्वाहाँ वना । व वं मिखा
 निगलं पालु पालु धाःथें च्वना वल । पालुगु मं मं बढे जुया
 वल । जा ध्वीती इपि इमालुं पाख्यर स्वया वन । जिपि निम्ह
 जक समे पाख्यर स्वया वना ।

समे थ्यंकेत कन्हे बान्हति वनेमानि, अन हे छथाय् गांमे
 देरा कया च्वना । बहनी जुसॅलि मिखा स्याना वल कि सह यानां
 सहयाय् मफुत । सहयाय फुगु हे मखुत । वरु मिखा ल्ह्या
 बांछुःसा उलि स्याइ मखु । उजोगु हे छातं सारा चच्छि अथ्य
 च्वने माः थथ्य च्वनेमाः मदयक मिखा स्यात ।

अन च्वंपिसं यायमाःगु उपाय छु तक दु व तक याना बिल,
 छुं लगे मजुल । जिगु मने ‘जि मिखां खनि मखुत धयागु पुरा
 निराश जुल । लिपा छम्ह अथ्य ज्वीके नंम्हसिनं धन्दा कायमते
 गुगु इले व च्वापुयागु विष लगे जूगु खः उगु इलेती हे लाया
 वनि । ‘धुकी उपाय मेगु मदु, थ्वं छा छा याना बोगु’ धका धाल ।
 थ्वं न्याके छाया थ्वं छा छा याना विसॅलि छुं भचा स्यागु शान्त
 जू थें जुल अयनं स्यागु तोर दहे दनि । सारा चच्छि उजोगु
 छातं प्राणान्तक ज्वीक सास्ति नया । कन्हे खनु सुथे न्हाय्कं
 छकः स्वयावले मिखा निगलं ह्याउँस्य च्वना हाकुगु चक्का थाहाँ
 थाहाँ वःथें च्वना च्वन । जिगु मने थ्व मिखां खनि धयागु

आशा हे मन्त । सह याना च्व च्वं व हे च्वापुयागु विष लगे
जूगु इले बाहबजेती मजूतले स्याःगु कम मजू, उलि पुसेंनिसें भनभन
स्यागु स्वव्वे छव्वति जक बाकि जुल ।

कन्हेखुनु भचा भचा ह्या जक ह्याउँ नि । स्याःगु मुखुत गो गो
जक धाया च्वन । उकीं च्वे नाप लाःम्ह भिद्यो वेकइम्हसें 'अन वा,
मवे मते' धया वंगुलि समे मवंस्य लि फःस्वया इमालु' नि वना,
अनथ्यन ।

वया च्योतसें च्वनेगु नयगु फुकं बन्दोबस्त याना बिल । अन
च्वना मिखा बांलाक ज्यूगु मुखुनि । तुयूगु थासे बांलाक स्वे
मफुनि ह्याउँगु नं भचा भचा बाकि दनि । व खना खचरा छम्हसें
चिकरंगगु चस्मा छगू बिल, व चस्मा तसें लि यक्वं हे सुविस्ता
जुल । अन कन्हे खुनु भिद्यो वेकइम्हसिनं भिद्यो वय्केत बांलाक
आपा आपा दां वंगु क्वेचिं तिनिखायागु लनं फित । मिखा त्वाः
दुगु लाकामं न्हात । कारचिब भरेयाना तःगु खायागु पा दुगु
मुकुटं पुल । कंय्यागु चक्का दुगु सिथे लुं सिया तःगु जन्त्र कखाल ।
तखत् दयका तःगुली फेत्तुत । जाकि छम्हू कया छु छु व्वन्य मांगु
व्वव्वं जाकि पुज्या ज्यां देवता चढे जुल । ख्वाःयागु रङ्ग मेगु हे
जुल । योयोथ्य सना हल, अले सकसिनं देवता चढे जुल धका
प्रार्थना यात । यो वःम्ह तितिं न्हुल । ज्वनां ज्वने हे मफयक
सन । अथ्य संबले जि जा छु' भचा ग्याना हे वल । न्हापालाक
वःम्ह यो हाःगु भंगःया आवाज थें च्वंक च्याय् च्याय् हाल, लिपा
लिपा वम्ह यो खिचा हाःगु थें हाल । वयाके हे निम्ह यो वःगु

खना । देवं बके यात । लहासादेशे दच्छिया थुगु ज्वो उगुच्ची
धका ज्योतिषतसें धाइ थें धया हल । छगू घंटा ति हिसाबं द्यो
वेकल, अले घवं तोता वन । सुमुक न्ह्यो वेका छवत । अले धौछि
ति जासेलि न्ह्यलं चाय्कल । अले छुं मजू थें छुं म्वाम्ह थें जुल ।
उलि स्वया कन्हैखुनु समे वना ।

समेले छगू छ्यें च्वना । अन मूलगु गुंवाय् दथ्वी तःधिकःम्ह
शाक्यमुनि छम्ह दु । मेमेपिं देवताया मूर्ति अनेगु दु । पिने पिने
छचालं पःखालं चाःह्वीका पःखाया म्वले छचालं चीभाः व पःखाया
दुने छचालं पाछि पाक देवमन्दिर । समेटुति धका न्हयन्हु च्यान्हु
तक जात्रा थें स्वेगु दु । भिद्यो वेकइपिं हे स्वम्ह दु । स्वम्हसिनं
देशया विषये ज्वीगु हाल फुक धया हइगु । लहासाया सर्कारं खातां
क्वखाय्क्यत छम्ह क्वताः 'हाकिम' छ या ह्य्माः । हानं रेसमं
कारचिप भरे याना तःगु पद्मसंभवयागु पौ भा छथू साप हे तःपागु
नीन्याकु स्वीकु २५ । ३७ हाकाः ज्वी । ब्यानं उकियात ल्वेक,
भुलाय्यागु दु बसा । व पौभा वयत थाय्नापं दयका तःगु दु ।
व थासे पौभा वयता सकसितं क्यनिगु । अन नं भिद्यो वयका चुपि
छपु कुत्या ति हाकःगु कया लः लः थ्याना यांकया मनूतय्त कयका
हल । छम्हेसित छ्येंले लाना छ्यौं प्वाःगना हि प्याहां वल ।
देवं कयका हःगु धका इमि मती छुं हे द्वेषभाव दुगु मखु, भन
खुशी ।

अन खुन्हु न्हयन्हु च्वना । फुक स्वे थाय् दक्व स्वया । अनं
हानं पूर्व पाख्यर स्वया छन्हु निर्हाच्छ वनेमाः, अन वना, पाहाडे

गुंवा स्वंगूयंगु दु । छथाय् खामयाम्ह जटा लहिना न्हाय्पने
 शंखचाः सुया तःम्ह लामा नाप लात वयाथाय् वनाबले व धाःसा
 छाय् स्वेगुली साप हे जाहेर जुया खूब सःम्ह धका सकसिनं तारोफ
 याना तया तःम्ह जूया निति वयात जि 'जि चीने वना पञ्चशीष
 पर्वत सीका वय फै लाकि मफइ धयागु छाय् क्यनेगु मने तया
 न्यनाबले व लामां बांलाक विचार याना स्वे धका मने तया स्वत ।
 स्वको 'स्व' हाना स्वया वं धया हल—'छ' मती तया तःगु ज्या पुरे
 मज्जी हे मखु दच्छि मबिकं हे पूर्ण जुइ, थुकी शंका छुं हे दुगु
 मखु । थथ्य धया हस्यंलि थ्व मन अतिकं हे खुशी जुया गबले
 वने फइ धयागु जक मती बार बार वया वं च्वनिगु ।

अनं ल्याहाँ वया समेले वया निन्हुति च्वना । अनं हानं
 'चित्तं' धयाथाय् वना । स्वन्हुति लेँ बित । अन थ्यंमा जनी जक
 थाइपिं । नेवात नाकं महु, खचरात दु । अन 'गोंबुहि धयागु पर्वत
 छगू चाः हुलेगु मेला दु । अबले सकल वना चाःहू वनिगु जिपिं नं
 चाःहू वना, अंदाजी चाः हुलेगु स्वँक्वे ति दइ । अन वनेत वनिपिं
 मनूतय् अन नेगु त्वनेगु ज्वना वन भ्वे न्यायकः वनिगु ।

अन चित्तने वनेत तब्यागु खुसि छगू छिना वने माः । दोंगा
 थें ज्यागु स्यमि च्वना पार जुया वने माः । अन प्यन्हु न्यान्हु
 च्वना चंपालिं छुंदि धयागु मेलाय् वना । अन सारा ल्हासायापि
 नेवात पसः तःवया नंबु न्याः वइगु म्यू वइपिं वया व्यपार तसकं
 न्ययन्हु च्यान्हु तिया भित्रे सकसियां न्याइपिनि मिया वनिगु
 खनी । अन साप तःगोगु चैत्य छगः दु । अन नेवात सकलें जाना

पता: छपु छाया मा । सकल नेवात जाना मिले जुया भारीं भवे
 याय मा: । अन वनाबले जिमि दाजु नं व्यपार या: वःगु नाप
 लात । अन हे निचा च्वना 'छुंदि' धयागु मेलाया पस: तया
 व्यपार याना च्वंगु स्वया अनं 'मुं'दुलि' गुम्बा सीका 'भोखंबु'
 'घायांजु' सीक: वना । घायांजु' धयाथाय् नीत्वाथ: स्वी त्वाथ:
 ति दुगु स्वाहाने गया वना लोह्यागु पर्वते प्वा: छप्वाले खिप: ज्वना
 व हतं द्राहाँ वना, व प्वालं क्वे हानं स्वाहाने छुना तयातःगु दु ।
 खिउँस्य च्वं, मत च्याका वन्य मा: । अन दुने थाय् त:धं । अनं
 नं गया मेगु प्वालं द्राहाँ वना, खिउँस्य च्वंगु क्वथा चा छकुती पद्म-
 संभव छम्ह देने दु । अन स्वया प्याहाँ वया । नयगु नया हानं
 भोखंबु धयाथाय् सीक: वना । कन्हे खुनु अन भोखंबु धयाथाय्
 पर्वते दुने ल: छधा खुसि न्ह्याथें दुनें निसेँ वया च्वंगुदु, व ल: लिस्स्य
 द्राहाँ वनेगु दुने मत ज्वना वने मा: । अन दुने नं पुखू, यो अने
 अनेगु स्वेगु दु । २।३ मृ घंटा द्राहाँ वना स्वया ।

व जक वंसा न्यान्हु खुन्हु तर्क वने ज्यू धाल । अन दुने धौ
 पुखु दु । अन च्वना नयबले श्वाद नं धौ थें च्वं । मेमेगु नं अने
 अनेगु स्वेगु दु धाल । जिपिं व हे २।३ मृ घण्टा जक वना स्वया
 ल्याहाँतुं वया । अन हे गामे चच्छि च्वना कन्हे खुनु ल्याहाँ
 वया ।

खुन्हु दुबले ल्हासा थ्यन । स्वन्हु प्यन्हु जक चाःहू वना वे
 धयापिं लच्छि व न्हयन्हु बीगुलिं मचाया मांभौपिनि ला निराश
 जुया च्वं च्वने धुं कल । छाया छी क्यने थाय् दक्क क्यना तच्चोगु

हे हाहाकार जुया च्वन । थुमित खुं हे अवश्य स्यात ज्वी, नत्र जकं धायरवा छको जक वना वे धापिं आःतले थन धयागु पत्ता मदइ ला ? पक्का खुँतयगु लहाती हे लात जुइ धयाग मने तथा च्वं च्वन ।

क्यों वं वं थाय् छुं ज्वी मखु, ल्याहां वइतिनि, धका धया हइगु 'उलिं हे जक अमि मन तथा च्वना' धका तच्चकं हे लयताल वना वना थाय् यागु हाल फुकं व मचां कन । लिपा धन्य, छिपि भाग्य वः लाःपिं हे खः धका सापं खुसि जुया च्वं च्वन । उलि वना वे धुंसेलि हानं लहासाय् मुरु गुम्बाय् श्रावण लच्छिया बाखं कंकुगु धर्म देशना न्यना । सारा धयागु गुम्बाय् च्वंम्ह लामां कंगु ।

लहासा देशे धर्म कनिगु नियम रीति थिति अपालं बाँलाः, व मुरु गुम्बाय् मनूत वलंदो न्ह्योंगु व्याख्यान याय्गु थाय् हे दयका तथा तःगु दु । व्याख्यान याइम्ह दथ्वी निकुत्या स्वकु जायक च्वनेगु धर्मासन दय्का तःगु दु ।

वया वरी परी न्ह्योने ल्यूने व्याख्यान न्यो वइपिनि छम्ह छम्ह, जक फेत्वी छिगु लासाचा छपाः छपाः थः थमं हे ज्वना वया व्याख्यान याइगु प्यन्हु न्यान्हु न्हवं हे न्हामा लाःपिनि न्ह्योने लासा लाया थाय नाला तथा थकइगु लिपा लाःपिनि गनगन थाय खालि जुल, अन अन लाइगु । व लासा लायत अन च्वंम्ह 'कुनि-एवः' धयाम्ह घोपालाःयात बड़ा खुसामद याःसा जक न्ह्योने फयां फच्छि न्हपा लाक हे न्ह्योने च्वंपिं मनूत वया च्वना च्वने माः । लिपा लायव ल्यूने च्वंपिं सकलें मनूत चीका चीका वया च्वने

मालिगु जुया फयां फच्छि न्हापां वइगु व्याख्यान याइबले तमाम्म मनूत निःशब्द सुं हे तिरिक हालिगु मख्, मुसु तयूत हे तचोगु भय व्याख्यान न्यनिर्पिके थपायूचोतं श्रद्धा दुकि छु धाय्, न्हापां धर्म कथिकं व्याख्यान न्यनेगुली आदर तया न्यनेगु नियम रूल तःसकं बांलाक कना हइगु । व हे नियमे व हे रूले छम्ह धका हे नं फिरिक सनिगु मखु । थुजोगु छातं हे निहं निहं इले इले वया धर्मदेशना न्यनिगु ।

छन्हु फोरंखाया च्वे गुफा छगुली च्वना च्वंम्ह भचा उँइ थें स्वभाव जुया च्वंम्ह, सः स्यूगुली छुं स्वया तय् धुं कुम्ह मन भचा स्योम्ह अनि छम्ह सिनं लामां कना हःगु व्याख्याने वया मने वःगु जवाफ बिया च्वं च्वन । मेपिसं गलि ख्वात्तु ख्वाना सुमुक च्वं धका धाल नं सुमुक च्वंगु हे मखु, अथ्यं हे हाला हाला हे च्वन । लिपा धयां धयां मजिल, साप विघ्न ज्योगु भें हे निहंनिहं हे वया हाः वइगु जुस्यंलि लिपा व अनियात लखां हे दु मकाल । दु मकाःसां हे पिने च्वना हाला च्वनिगु । जिगु मने खन “ल्हासा देशे उजागु छातं धर्म व्याख्यान याइगु हे छातं आदर तया विश्वास तया श्रद्धा भक्ति तया च्वंगुलि हे खनी धर्म स्थिर जुया च्वंगु । देशे उजोपि पण्डिततस्यं बराबर धर्म घोषणा याइगुलि हे मनतूय् आचरण भिना भक्ति भाव स्थिर जुया वया च्वंगु खनी । हानं कनिम्ह, कंकइम्ह निम्ह सिया तःचोगु हे जगते हित ज्वीगु, दित ज्वीकेगु पूर्ण निश्चय तयः कनिगु ककइगु खनी । विना धर्म धयागु मककं मन्यकं थ्वीगु मखु । उकीं धर्म प्रचार याय्गुया मूल

व्याख्यान हे यायगु याकेगु धका भीसं सीके माःगु खः । धर्म धयागु कनिम्हसिनं धर्म हे च्वना कंसा जक बां नं लाइगु सारत्वनं फिजे ज्वीगु धर्म कथिकपिसं शीले मच्चंस्य धर्मयात गौरव मतस्य लालाथ्य सना करपित जक कना थःगु आचरण बांमलाकुसा धर्म उदय ज्वीगु मखु खनी” थ्व खँयागु बारे बर्मा लंका ल्हासा वना स्वःसा जक हे पूर्ण पूर्ण विश्वास दया वइ । जि नं अन अन वना स्वसेलि पूर्ण पूर्ण विश्वास जुल ।

लच्छि पूरा धर्म व्याख्यान न्यना । व्याख्यान सिधइ खुनु अनयागु नियम सकसिनं छत्र छगू जप माला छमाः, स्वां, स्वांमाः आदि थःके श्रद्धा दु दृग् धर्म कथिकयात धर्म न्यनागुया फल प्राप्त यायत चंढ याइगु उकी दान बीत तन्नोगु हे श्रद्धा दु सुं छम्हसिनं हे उकी दान मव्यू धयागु दुगु मखु । हानं व दान व्यूगु व लामां भगं थच्छि हे जक काइगु खनी । व माल ताल सकतां ल्हासाय् दक्व गुंवाय् इना वनिगु खनी । छाय धोःसा व धर्म-कथिक भिक्षु जूया निति वयात माःगु मखु । उकिं सकसितं इना वनिगु याना तःगु खनी । कन्हय् खुनु हानं छो पूजा याइगु, उकी नं सकल व्याख्यान न्यो वक्वस्या यथा श्रद्धा चप्पा, द्यो मेवा-मेष्टाङ्ग छु छु दु फल फूल नं तय हइगु, व फुक छो पूजा याना सकसितं इना बिया हइगु । व पूजा याइबले सकलें वया पूजाय् च्वना प्रसाद काइगु थुलि मयाःतलय फल पूर्ण लाःगु मखू धयागु विश्वास खनी । थ्व ल्हासाय् सापं हे बांलाःगु नियम रूल खः ।

उलि सिधयका हानं जि च्वनागु फोरंखाय् तुं ल्याहां वना ।

लच्छिति दुबले राहुलजीया ज्या सिधल थें शाक्या धयाथाय् वना
ब न्हापा स्वया बिज्याःगु सफूया फोटो कया नेपाःपाखें ल्याहां
वनेगु मती तथा बिज्यात ।

छन्हु जि लहासा वना बले राहुलजी नाप लाःवना । वसपोलं
“थन आः जिगु ज्या सिधल विनयपिटक नं उखनु हे सिधल ।
नेपाः पाखें ल्याहां वनेगु जुल” धका धया बिज्यात ।

उगु बखते जि राहुलजीयात ‘जि जा नेपाः ल्याहां वने मखु
धका धयाबले ‘अले गन वनेगु अले’ धका न्यना बिज्यात । जिजा
महाचीन पञ्चशीर्ष पर्वते मंजुश्री गुरु स्वः वनेगु’ धका धयाबले
जिगु ख्वाः स्वया धया बिज्यात—गथ्य वनेगु ? महाचीने वनेत
सुनां खर्चबो ? सुनां व्वना यंकइ ? छं वनेत दां गो ?

अले जि धया कि दां खर्चया बारे पात्र दु । मद्दतया बारे
पैदलं हे वने, गन गन सुसु धोदुल व व नाप वने । हानं वसपोलं
“छं अन पञ्चशीर्ष पर्वते मञ्जु श्री गुरु नाप लाइ ला अले” धका
धया बिज्यात । जि उगु बखते न्हापा न्हापा अनयागु बयान
न्यना तयागुलिं जि स्वेबले म्वाःम्ह भीगु शरीर थें हे मानव शरीर
दुम्ह बाँलाक प्रश्न उत्तर याय दुम्ह नेपाले बिज्यात धाःम्ह मञ्जुश्री
नाप लाइ धका तप्यंक जवाफ बियाबले ‘गुजाम्ह मनू थव’ धयागु
मने तथा न्हिला ‘नाप लाइसा छं स्वया । अथ्य जूसा छ नेपाः
वयगु मखुत का मखुला ?’ धका धाल ।

जि जा महाचीने हे वनेगु, ल्याहां वे फत धाःसा ल्याहां वे,
मफु सा अन हे जुल धयागु मने तथा ‘जि जा वेगु मखु’ धका

हे पूरा जवाफ बियाबले जि मवइगु निश्चय जुया 'अध्य जूसा जि वने' धका धया बिज्यात । 'ज्यू' धका धया जि ल्हासां फोरंखा तुं वना । लिपा राहुलजीं ल्हासे रत्नदास साहुया काय् महिलायात धया बिज्यात "धर्मलोकं ला तःचोगु हे यात्रा यायगु मने तल, वने फुसा ला असल हे जुल । संसारे कलंकं रहितःगु ज्या स्वंगू दु । (१) छगू साप ज्वीक हे शास्त्र ग्रन्थ पढ़े याना सकल सय्का सीका थ्व चित्तयात शान्त ज्वीकेगु (२) निगू थ्व जीवं भेते जुक्क संसारे भ्रमण याना सुख दुखयात अनुभव दय्का थ्व चित्तयात शान्त याना च्वनेगु । (३) स्वंगू छगू हे आसने च्वना जप ध्यान तप चर्या याना जीवन बिते याना वने गु । थ्व हे स्वंगू महानगु कार्य खः । फया वन धाःसा याय माःगु खः" धका धया बिज्यात धका जितः महिलां कैन ।

अले जितः भून हे वनेगुली उत्साह बढे जुया वँ हे वँने धयागु निश्चय एकाग्र जुया वल । अले राहुलजी खुन्हु न्हयन्हु त्वाळं भिलाछयँ पाखें शाक्या जुना नेपाः बिज्यात, जि ल्हासे हे लात ।

अले जिगु मने नःसां त्वंसां द्योसां चीन वनेगु हे जक तन मन जुया उपाय माला माला जुया च्वं च्वना । ल्हासं ताचिंदोले च्या व्यपार याःवनिपिं खांमया महाजनपिं पन्दा छाँ, गयापुं छाँ, छेनिछाँ धाःपिं थाय् इमि अन वनिपिं नाप "जि छम्ह नं ताचिन्दो तक छ्या व्यु जि 'रिपु च्छेडा ज्यागा' वनेगु इच्छा, छिक्पिसं थुलि जितः ताचिंदो तक छ्या बिल धाःसा अनं उख्यर रेल दु धाल" धका साहुपित धयाबले ज्यू वनिबले नापं छ्वया बी धका धाल ॥

लिपा इमि छवय त्योबले धाःवनां व्वना यंकइपिं नोकरतय् सुयां
इच्छा मदु । थ्व सल गइम्ह मखु, न्यासि वने धाइम्ह, नय्गु नं
बहनी नइम्ह मखु । थ्व गुबले वय फइ धका छम्हसिनं हे पत्याः
मयाः यक्व हे धाःसां सुयां हे व्वना यंकेली मन मदु । पिला
न्याला वने माःगु उजागु मुस्कीलगु लें गबले वने फइ ? धका माने
यानां याय् फुगु मखु । निम्ह स्वम्हसिनं उजागु हे छातिं धाल ।
मालीकिपिं धाःसा छवया बीगुली बडो खुशी । यंकइपिं च्योतसें
धाःसा सु छम्ह सिनं हे मन खोले ज्वीक धाःपिं मदु । उकिं यंकइ-
पिनि हे खुशी मजूसा गथ्य वने फइ धयागु मने वल । सु छम्ह-
सिनं नं व्वना यंकइगु आश मदूसैलि फोरंखायाम्ह लामायात बाखं
कंकेत खामयापिसं निमंत्रण याना तःगु दु । व लामा खाम बिज्याइ
धाःगु न्यना खाम तक हे जूसां वने मालि धयागु मने वया व
फोरंखा लामाया थाय् वना 'छःपिं गनतक बिज्यायग् खः जि छम्ह
नं अन तक नापं वे जि रिपु च्छेडा नेकोर छको वने धयागु मती ।
अनं हानं मेपिं सुं नाप लिना वने, जि छम्ह नं व्वना यंका बिज्या-
हुँ' धका धयाबले लामा तसकं खुशी जुल, वनेगू पक्का जुल । लिपा
हानं लामा खाम थ्यंक वनेगु मखुत धाल । कोंगो तक जक
वनेगु धाल । अन तक जूसां ला व नापं वसां छु मवंसां छु धयागु
मने तया च्वनाबले नेपाले पाक्वे च्वंम्ह महारत्न धयाम्ह बडेजुया
काय खचरा छिरिं तासि धयाम्हस्यां जि चीन वनिपिं माला जूग
सिया वया इष्ट्र ध्येपुने चीनं वया च्वंम्ह धार्ज्य चोपाघेसि लामा
धयाम्हस्याके न्यना स्वत थें बा गथ्य थें मस्यु जितः सःता छःपिन्त

व्वना यंके फुम्ह लामा छम्ह दु, जि छको वयाके न्यना स्वे धका
 धाल । लिपा जितः हे व्वना हकि धका धाल धका धया जितः
 वया कलाः पासा बिया लामायाथाय् छुत । निम्ह नापं लामाया
 थाय् वना । जितः लामायाथाय् तोता व मिसा ल्याहाँ वन । जिके
 व लामां बांलाक खँ न्यन । छं अन वना छु यायगु ले धका न्यं-
 बले जि 'जिगु मने अन पञ्चशीर्ष पर्वते मञ्जुश्री दु धाःगु बयान
 जिमि नेपाले अपालं अनयागु इतिहास न्यना तयागु दुगुलि जि
 अन छको दर्शन याः वने फत धाःसा जन्म जुयागुया सार ज्वी
 धयागु इच्छा जुया च्वंगु तादत न्हापा जि थन ल्हासे व्यपार
 याना च्वं च्वनाबलेसं निसें अन वना वया धाःपिं मनूत खँसेनिसें
 जि छको अन वने फयमा धयागु मने लुया वया च्वंगुजुया आः
 जि प्रव्रजित जुया आःहे वने मफुसा गबले वने फइ उकीं जि थुगु
 बखते हे अन छको वने धयागु तचोगु इच्छा जुया च्वंगु खः
 सुना नं हे अन वनेगुली जितः सहायता ब्यूपिं मदु । गुलि ताचि-
 दोले च्या खेप वनिपिं खांवातय्त खुसामद याय् धुन, सुयागु द्वारं
 नं ताचिदो तक हे व्वना थंकाइपिं सुं दुगु मखु' धका इत्यादि सकल
 खँ ल्हानाबले व लामाया मने गथ्य जुया वल थें मस्यु व लामां
 जितः थथ्य धका का धाःगु—छन्त जि अन थ्यंका बीगु पक्का, तर
 छयाकचा जक वने फइ मखु जि नं छधू अकिवं वने मानिगु ज्या
 दु । थन थ्व जिगु ज्या छगू दु धर्याकेगु । हानं दोछि म्ह तथा-
 गत थ्येपुने तयगु ज्या छगू नं दु । थुलि सिधयब जिनापं छंत चीने
 जक छं गन गन धाल अन अन छंत धा धाथाय् सुविस्ता साथं
 जि छवया बी छं छुंहे धंदा कायमते ।

तर व लामां जितः भरोसा ब्यूगु तचोकं हे धार्थे हे दुने नुगः
 एवं निसें हे भरोसा बिया धाःगु खः अर्थ्यं म्हुतुं जक धाःगु म्भु,
 छाया धाःसा खँ ल्हाःगु छांतं हे सीदु। उखुनु नाकं आपा खँ
 ल्हाय मलाः भचा जक खँ ल्हाना वया। आः छ बराबर जि थाय्
 वयगु तोत्य मेत, वया वया हे च्वना च्वं, धका धया हल।

लिपा प्यन्हुई न्यान्हुई छको छको वना 'चीन वनिपिं सुं दुला
 छको विचार याना स्वया विज्याहुँ धका धयाबले 'हथाय् चाय
 मते चीन धयाथाय् हिन्दुस्थान थें जक मख् साप आपा भीर
 मामुली मखु। हथाय् चाय मते, दच्छिति आस्य, थ्व जिगु ज्या
 छगू मिधयव जि नापं ब्वना यंके' धका धाइगु। अर्थ्य धायव
 जिगु मने वइकि 'छःपिनि यक ज्या दु। आकिवं नं छु ज्यां पनि
 छु ज्यां पनि छःपिं बुढा ज्वी धुं कुम्ह दच्छि मछि लं च्वना च्वने
 बले छु ज्वी छु ज्वी' अले जिं "जि जा आः हे वने दःसा ज्यू"
 धका धयाबले स्वया च्वनागु दु हथाय् चायमते धका धाल। तर
 जिगु मने धाःसा वने वनेगु हे जक मती लुया च्वन। मेगु छुं हे
 मने दुगु मखु। व लामाया धाःसा न्हाबले वंसां ज्या यक्व दु
 वया गुं बाय् धर्मयाकेगुली जोर जाम यायगु तंता जक, छुं धाय्
 थाय् दुगु मखु। वया मिखा हे कँने लाःगु मख् उकि लत्या
 निलाति सह याना च्वना। लिपा वया गुं बायागु ज्या थ्यंबले
 जितः नं ध्येपुने सःतल। छगूकोथा बिया तल। नयगु त्वनेगु
 फुकं बखते बखते तयक्य हइगु। वयागु पूजा जोछि न्हयन्हु
 च्यान्हु अन हे च्वना। पूजा याःगु फुकं स्वया, दाव ब्यूगु सकल

भाग जितः नं बिल । व पूजा जोछि अन गुं बाय् चोक्व मनु-
तयत् व लामां हे नकइगु त्वंकइगु । मनूत सकलें जंमा न्यादो
खुदो दत नं याइ मखु थें च्वं ! उलिसित नका त्वंका भारी पूजा
याकल । हानं ल्हासे तया शास्त्र पढ़े याकेत लामाया 'धेतूत' शिष्य
पि चीनं हःपि चिनियात प्यम्ह भिक्षु छुना तःपि दु । इमित
सकतां जोरदाम याना नयगु त्वनेगु तीगु च्वनेगु कोथा लासा फांगा
भाडा बर्तन छु तक माल व तक प्यम्हसित जोरा ज्वीक दयका
बिल । उलि स्वया छन्दु जि ल्हासा वया । ल्हासे भचा च्वना ।
मने धाःसा गथ्य याना याकनं वने धयागु जक वया च्वनिगु ।
उकि हानं वना जि 'जि जा याकनं वने दु सा ज्यू' धका धयावले
'छ साप हे हथाय् चाल वनिपि माला स्वया नं आः थत्थें वनिपि
सुं मदु छं धाःसा न्ह्यो हे वःगु मखु, छ याकःचा भाषा नं सःगु
मखु, गथ्य याय्' धका धाल । अले जि धया मेगु जितः माःगु
मखुत छःपिसं छु तक उपकार यायफु याना बिज्याहुँ, जि जा आः
हे गुलि फत उलि याकनं वने दःसा ज्यू का' अले जि हथाय् चाःगु
खना वया छु याय् छु याय् थें जुल । लिपा वया धेतू शिष्यपि
'छ्योजय्' याना तःम्ह चिनियायात सःता 'का थ्वयात चिट्ठि
भचा च्वया व्यु, हंकने, स्याहेले, पेकिने, नांकिने, रिपुच्चेङाय्
फलाना फलाना पित धका धाल । ज्यू धका धया भौं कलमः
मसि कया कोथाय् वना चिनिया आखलं चिट्ठि च्यापौ च्वया
ज्वना वल । सकल व्यहोरा व्वना क्यन । चिट्ठिया खँ जिल धका
धाल । पत्ता थ्यकाना सकल च्वया बिल । हानं कन्हेखुनु म्हासुगु

जीन १ छगज न्याके छ्या म्हिचा छपाः सुया व म्हिचाया घोने
चिनिया आखलं जायक च्वत । उकियागु व्यहोरा चिनिया भाषां
हे व्वना क्यन । जिल धका धाल । लिपा सुं मनूत मदु बले व
चिट्ठि नं बिल, व म्हिचा नं बिल । व म्हिचा बिया धया बिज्यात-
“छन्त थ्व चिट्ठी बियापिं मनूत दया नाप लाःसा ला छन्त धंदा हे
दुगु मखु, फुक माःगु ग्वाहालि इमिसं हे याना बी । छुं जुया इपिं
सुं गनं वना नाप मलाः सा थ्व म्हिचा क्वखाया छगू दुवाते
सुमुक माला चाःहीका दना च्वना च्वँ, छन्त छम्ह मखु छम्ह मदत
बीपिं दाता अवश्य प्याहाँ वइ, मवइ हे मखु ।

थुलि धया चिट्ठि नं म्हिचा नं बिल, दां नं ३० स्वीतका बिल ।
“छु याय् छ जि नाप जक वने धयां माने मजू, तर थपाय् च्वतं
वनेगुली छंके छुं हे भय भचा हे मदुगु खना जिगु मने नं छन्त
छुं हे ज्वी मखु धयागु विश्वास जुल । संसारे मन हे तःधं । का
आः छ हुँ छन्त छुं हे ज्वी मखु’ धका वं याय फुगु उपाय याना
आशीर्वाद नं बिया हल, अले जि अन ध्येपुनं ल्याहाँ वया लहासा
वया, छिरिंतासि खचराया थाय् वया । वयात ‘थर्मला जितः
धात्थेम्ह लामा छम्ह चूलाका बिल आः धाःसा जि पंचशीर्ष पर्वत
थ्यनिगु जुल, लामां थ्वपौ चिट्ठी बिल, थ्व म्हिचा छपाः मं बिल’
धका व फुकं क्यना बले व छिरिंतासि नं खुशी जुल, आः गुबले
बिज्यायगु धका धाल । आः याकनं हे वने धका धया । बिज्यायूत
जितः नाप मलासैं बिज्यायूते धका धाल । ज्यू धका धया जि
च्वं च्वना थाय् फोरंखा दीपे हे वना । अन निन्हु स्वन्हु च्वना

अनयागु फुक ज्वना अनं बिदा जुया लहासा वया । लहासे नांकानु
कोथी जिमि काय्चा । तुल्सीरत्नया थाय् च्वना लहासे म्हसिको
सिथाय् वना बिदाबादि जुया सकसिनं लँयात खर्च धका थःथःगु
गच्छे व इच्छा अनुसारं दां बिल, लिपा छिरितासियाथाय् वना ।

‘जि कंस पूर्णिमा खुनु लहासां प्याहां वनेगु’ धका धया । अले
वं नं दां भचा बिल । निसः त्याति कंपनी दत्त । खर्च नं गाः थें
जुल । चैत्र पूर्णिमा खुनु लहासां प्याहां वनेगु जुया चप्पा च्या द्यो
आदि मनू छम्हसित कुब्जीका लहासां प्याहां वया ।

(१५) फारी पाख्यर

धुंकार धयाथाय् बासं च्वना । अनं न्हापां दना निम्ह न्यासि
वं भयां धयाथाय् थयंबले धोमोले च्वंम्ह महाजन ‘वांछु’ धयाम्ह
व वया कलाः च्योत सकलें, सल १० मिम्हति दु लेँ च्वना च्या
त्वना च्वं च्वन । जिपि निम्ह लेँ सरासर वया च्वनावले इमिसं
खन । गन विज्यायगु धका न्यन । जिपि कालिम्पोङ्ग वनेगु
धका धया । सल मदुला धका न्यन । ‘मदु, जिपि हे निम्ह
जक’ धका धया । अले इमिसं ‘निम्ह जक गथ्य वनेगु ?
लेँ मग्याःला ?’ धका न्यन । “छुयाय् छुयाय्” धका धया ।
अले कलाःम्हसिनं “लेँ साप ग्यानापु जिपि नाप नु, जिमि सल
नं दु, नापं वल धाःसा असल का । नयगु त्वनेगु नं
सुबिस्ता । आम लासा फांगा नं सलयात तय् दइ, न्हाःसा
गय् नं ज्यु, नापं वंसा मजीला” धका न्यन । “ज्यु सल जा गय

मखु, लासा फांगा व नयगु उलि हे जक सलयात तय् मालि” धका धया । ज्यू ज्यू थन हे बिज्याहुँ नापं वन्य धका धाल । अले अन हे कु दिका अन हे च्या त्वना चप्पा नया । नय् धुंका इमि सलकसे याना जिमिगु लासा फांगा नं फुक सलयात तल, ‘सल गयसा छम्ह सलका धका धाल । सल गय मखु धका धया । अनं दना वया छूसू धयाथाय् बासं च्वना अनं निसें नाप नापं वयाबले घोमो व्यपारीतय्म्ह सल जुया घाय्यागु ल्याः स्वइपिं जुया इमि न्हापा च्वं वनिगु ‘नय्चां’ धयागु बासं च्वनेगु थासे थ्यंकः वनेमाःगु जुया बासे थ्यंकेत न्हिछि या २५।३० गू माइल वनेमाः । छयाय् नापं वय् धुत, फुसानं मफुसानं इपिं च्वनि थाय् ला थ्यंके हे माल । मथ्यंकुसे हे मगाःगु जुल । तर अथ्य हे वे माःसां वया हे च्वना । छन्हु जक तस्सकं तापाः खुनु इपिं च्वं वंथाय् थ्यंके हे मफुत ।

नगाचि धयागु थासं दना वनाखुनु न्हिहूपेतुं पाख्य ल्हलू नं न्यागू माइल ति द्वाहाँ वना । अन छथाय् बासं च्वना उखुनु जंमा स्वीनिगु ति माइल वल ज्गी, तस्सकं न्यल । कन्हय् खुनु हानं न्हिहूपेतुं ने च्वंवने माःगु जुल । मेथाय् गनं बास मडुगु जुल । उखुनु नं उलि हे वने माःबले बासं दना वनागु न्हापां नं मखुत, भचा छुं लिनं बात । उखुनु जि न्यासि ववं लिपा नं लात । लिपा लाःगुलि मने आंत नं मन्त । तुति नं तस्सकं स्यात । सुं हे जू मडुगु लेँ सारा न्हि च्छि याकचा ववं पांच बजेती ज्गी धुंकल तुतिया शक्ति मद्य् धुंकल । हानं वने मानिगु थुलि उलि

धयागु छुं स्यूगु मखु । लेँ गनं च्वनेगु थाय् नं दुगु मखु । फय्
कीगु स्थान छगू जक दुसा अन हे वासं च्वनेमाली धयागु विचार
नं वल ।

लेँ ववं दैव संयोगं क्वे छिति वने धुं बले कलकत्ताय् व्यपार
याना वःपिं छखलः लेँ पाल ग्वया सलत ख्यले जया वासं च्वं च्वं-
पि नाप लात । जि खूखू कार्का वया च्वनागु इमिसं खंका लिबाः
गु खना मेथाय् च्वं वनेगु थाय् गनं मदुगु सिया इमि 'थेवा' च्यो
छम्ह छ्वया हल । गन वन्यगु धका न्यना वा धका छ्वया हःगु
थे । व मनू वया जिके न्यन । अले जि व जितः व्वना हःम्ह
'वांछु' धोमोयागु नां कया इपिं नाप वयाम्ह, न्हापा लाक वन,
जि तुति स्याःगुलि भचा लिपा लात । आः इपिं च्वं वंथाय् आः
वर्ना थ्यंके फइ मखुत धका धाल । फुथाय् तक वनेका धयां व
मनुखं भचा आस्य धया वना वया महाजनयात जिगु हाल फुकं
न्यंकल थे हानं व्वां व्वां वया सःतःवल । व नाप वना । अन
पाले द्वाहां वना । व महाजनं धाल कि वांछुपिं च्वं वंथाय् थ्यनि
मखुत, थौं थन हे विज्याहुँ । कन्हे न्हापां वंसा इपिं नाप लाइ ।
नाप हे मलाःसां वासं च्वनेगु स्थान ला दइ । थौं वंसा लेँ
गन च्वने ? चान्हे लेँ लात धायव फसं तचोकं चिकुइ । थन हे
च्वंसा मज्यूला धाल । त्या नं त्यानुल, लि नं वात । उकिं ज्यूका
धका धया । फांगा नं पुरा ज्वीक बिल । नय्गु नं हया बिल
जि बहनी मनया धका धया । च्या प्यकयो न्याकयो त्वना,
अन हे द्यना । जिगु यात्रायाम् खँ न्यन । व नं पञ्चशीर्ष

पर्वत वना वय् नंम्ह जुगा च्वन । वं नं अनयागु हाल न्यंकल ।
कन्हय् खुनु न्हापानं खिउँलं दना च्या दायका बांलाक नका त्वंका
बडो खुशो जुया भचा तापाक तक तयक्य नं हल ।

अनं सरासर ववं न्हापा वना च्वंपिनि जि चच्छि छुख्यर
लाःगुलि तच्चोगु धंदा कया निम्ह त्यपूया लवाना च्वन । जि व्वना
हयाम्ह नोकर छम्हसिया ल्याहाँ वया जितः माः वया च्वन । जि
यानंनिसें वयात खंसेंलि व हानं व्वाँ ल्याहाँ वना जि वया च्वन
धका खबर व्यू वन । जि बल्लं अन थ्यन । इमि मन याउँस्य च्वन ।
अन हानं नकल, नय धुंका हानं अनं वना पाहाड छमू गया
क्वाहाँ वना भचा वन्यवं बासे थ्यन । उखुनु भचा न्हापां हे बासं
च्वना । अले अनं फारी मथ्यंतलय हानं थुख्यर बासं उख्यर बासे
हे जक वाय दु । ततः धंगु मैदान, कालापतान, लुंगुरु हुथान,
धुइना नापं फाँट् स्वंगू मैदान पुला फारी थ्यनिगु । अनं वयाबले
ला व लँ तःकोमछि ज्वाी धुंगु जूया निति मनयात अपाय्चो पीर
मजू । निहरुपेतुं नं गुबलें वे मनंनिगु, लँयागु छुं अन्त नं मस्यूगु,
नाकं चलति नं मदुगु जुया व हे निन्हु लँ तस्सकं सास्ति नल । तर
सुं पासा पिं मदुगुलि जि हे याकचा जक वयागुलि न्हागु हे
जूसं फारी थ्यंका ।

फारी थ्यनेव जि छम्ह छुसिस्या साहुया कोठी च्वंवना । व
जितः हःम्ह धोमोया ला थःगु हं छ्यँ दु । अन वनेत जितः धया
थकल कि “छःपिं जिगु धोमोयागु छ्यँ विज्याना निन्हु प्यन्हु
मच्वंस्यं कालिम्पङ्ग विज्यायमते, गबले विज्यायगु जितः धया

बिज्याहुँ” । अले जिं ‘आस्य आः लँयागु वेदना निं प्यन्हु न्यान्हु च्वना शान्त निं याय । लिपा गथ्य ज्वी मस्यु, आमकन धोमोले वयबले जा छिगु छ्येँ हे वे” धका धया । “अथ्य जूसा मबि-ज्याय मते, जि नं पञ्चशीषे पवते पूजा याय्गु छुं भचा बिया छ्वे” धका धया वन ।

(१६) दुयूया वर्षावास

जि अन फारी न्हयन्हू च्यान्हु च्वनावले दुप्पा देश छको सीकः वने धयागु मती वया च्वंगु नं लुमना वल । वर्षावास नं थ्यंकः वयिगु जुल । उकीं अन ‘दुयूले’ च्वना वर्षा वास कटे याना जक चीन वने धयागु मने वया फारी बाःछि ति च्वना दुप्पा देशे वना । फारी स्त्रीन्यागू स्त्रीखुगू माइल क्वाहाँ जक वनेमाः । अले क्वे थ्यंका खुसि छगू दु । व खुसि लिम्य न्हिछि व बान्हि ति वना । पारुभों धया थाय् भोतान सरकारी मनूत यक्व दु । अन पंवु धयाम्ह छम्ह हाकिम थेंजाम्ह अफिसर न्हापा फारी च्वनावले म्ह स्युम्ह नाप लात । वं थन छाया बिज्यानागु धकान्यन् । जि थन जंगले गनं गुफाय् सुबिस्तागु थासे स्वला पिला ति भावना याय धका वयागु धका नंकाबले व तसकं खुसि जुया ज्यू ज्यू थन उजागु ‘छ्यामकं’ धयागु ध्यान च्वनेगु स्थान दय्का तया तःगु यक्व दु । छः पिनि यत्थाय् च्वं बिज्याहुँ जि माःगु नयगु त्वनेगु पुरे याना तय धका धाल । वया थाय् प्यन्हुति च्वना । वं सल छम्हसित नयगु त्वनेगु लत्या निलाति यात गाक जाकि बजि च्या-

चप्पा ध्यो सकतां तथा कुबीका बिल । व पारु भों नं स्वक्वे प्यक्वे
 च्वे जंगले छुच्याशो धयागु गुंबायागु वरिपरि याकःचा याकःचा
 च्वना ध्यान भावना यायत लाइक लाइकगु छ्यँचा चिचीखा
 याना दयका तथा तःगु यक्व हे दु । अन दुप्पातय् मां अबु बुढा
 बुढो ज्वीव इमित नयगु त्वनेगु बिया अथ्य हे धर्म याका इमित
 छुं हे छ्यँयागु तंता लंता मव्यस्य धर्म जक याका तथा तइगु दस्तुर
 खनी । अथ्य धर्मयाकेत छ्वया हइगु दस्तुर जुया । ध्यवा दुदु-
 पिनि मांबौ पिन्त अथ्य याका तथा तःगु । अथ्य तथा तय् फुपित
 थःगु समाजे इज्जत दुम्ह धर्मे गौरव तःम्ह धका धाइगु जुया
 च्वन । उकिं अथ्य तय् हया सित धायव व छ्येँ छवा तोता
 बीगु । मेपिं सुं च्वं वइपिं वनिपिं दुसा च्वं वनि, अथ्य च्वं वं मदु
 गुलिं खाली जुया च्वंगु छ्यँचा यक्व हे दु ।

अन गुम्बाय् थ्यन, जितः तःवःम्ह कन्हे खुनु सल ज्वना ल्याहाँ
 वन । जितः गुंबाय् च्वंम्ह घोपालाः नं लिपा कन्हे खुनु च्वनेगु
 थाय् छमू सफा सुघर याना बिल । लः, सिँ धंदा मदयक फुकं प्याहाँ
 वे म्वाक हया बिल । लः नं दुने हे सिँयागु धौं छुना हया बिल ।
 सिँ नं यक्व पाला हया पुरे याना बिल ।

अन अथ्य तथातय् हःपिं बुढा बुढीपिं सकसिनं म्हतिं म्हतिं
 चप्पा च्या द्यो धौ दु दुम्हसिया दुदुगु ज्वना बिचाः याः वय्
 माःगु दस्तुर दु । उकीं सकल वया दु दुगु ज्वना स्वः वल । सकलें
 बडो खुशी जुया च्वन । अन अमिसं ब्यूगुलिं हे लच्छि नयां
 मफु । सकसिनं नेपायाम्ह 'धेलु' धका विचार याना बराबर

स्वया च्वं च्वनिगु । पिलाति च्वनाया छुं हे तकलिफ धयागु मद-
 यक सकसिनं दु मदु विचाः याना मदु मदुगु हया बिया पुरे याना
 बिया च्वन । तस्सकं हे व बुढा बुढीतय् माया वना जितः थः थः
 मचात थें हे स्नेह पूर्वकं हेर विचार याना तया तल । पिला वंगुला
 छुं हे मखु थें जुया वन । अन लिपा बर्षावास फुसॅलि व हे पंबु
 धयाम्हसित खबर छया । जि फारी वनेगु जुल थनयागु समान
 चाकिगु काय्क्य हिँ धका धया छ्वया लासा फांगा व वं बिया
 हःगु थल बल दुक कुब्बोका 'पतु' भोमे हे काहाँ वया ।

कतिपुन्हो धुंका प्यन्हु दुबले व हे पंबुया छ्येँ खुन्हु न्हयन्हु
 च्वना । आ गन बिज्याय्गु धका न्यन । जि जा थनं कालिम्पोंग
 वना अनं चोने पञ्चशीष पवंत वनेगु धका न्यंका । ल्हासं 'ध्वज्ये'
 चोपा' छेसि बिया हःगु पत्र फुकं क्यना । व दुप्पा साप खुशी जुल
 वयागु श्रद्धा अनुसारं अनं बिदा कया फारी वया । वं हे मनू निम्ह
 भरिया बिया तय्क्य हल । अनं वःपिं मनूतसें मेगु भों छगू लेँ
 दु, अन तक तया थकल ।

अन भोमे च्वंम्ह मालीकं हानं थन प्यन्हुति च्वं, फारी छ्वया
 हयपिं मनूत मदुनि धका धया अन न्यान्हुति च्वने माल । लिपा
 मनू निम्ह बिया फारी तय्क्य हल । फारी थयना न्यान्हुति च्वना
 अनं धोमोले 'छुं बि' धयाथाय् 'वांछु' धयाम्ह ल्हासं जितः व्वना
 हःम्ह धोमोया छ्येँ वना । अन प्यन्हुति च्वना वं नं रिपु च्वेडाय्
 जाम्बेयायात छायात खाता दां वया श्रद्धा दुश्य बिल । अनं कालि-
 म्पङ्ग वया ।

(१७) कालिम्पङ्ग-कलकत्ता

कालिम्पङ्गे थ्यंबले भाजुरत्न साहुयाथाय् च्वना । कालिम्पङ्गे
 च्वंपि चिनिया तय् थाय् वना चोन वनिपिं सुं दुला धका न्यो जुया
 सकसिनं आःला मदुनि, दत धाःसा खबर बी धका धया हल ।
 दैवसंयोगं गुन्हु भिन्हु ति दुबले 'स्वपु' मंगोलियन्त १३।१४ म्ह ति
 सेँ भाय नं सःपिं चिनिया भाय् नं सःपिं ल्हासे व्यपार याना
 वःपिं पेकिं थ्यंक वनिपिं छथो थ्यंकः वःगु खबर छम्हसिनं
 कंवल । व खबर सीका इपिं च्वना च्वंगु थासे वना
 न्यना स्वयाबले जिपिं वनेगु खः धका धाल । अले जि छम्ह
 नं रिपु च्वेडाय् सीकः वने धयागु विचार याना च्वं च्वना ।
 थःपिं नाप जि पेकिं तक वने दुसा उत्तम ज्वी धका धयाबले
 जि जा ज्यू खर्च धाःसा जिमिसं तय् फुगु मखु । वे धाःसा
 नापं ला व्वना यंके धका धाल । खर्चया विषये जिके हे दु, थःपित
 छुं हे दुःख बी मखु धका धयाबले अथ्य जूसा ला ज्यू वनेगु पक्का
 या थनिं प्यन्हु त्वालं वने धका धाल ।

जिगु मने थुजागु छांतं संयोग तच्चोग हे हर्ष आनन्द थें जुल ।
 अनं ल्याहाँ वया माःमाःगु छुं छुं मालि धका न्यना । अन तस्सकं
 चिक्कु आमजाःगु पोसाकं फिना वन धाःसा छ थहरे ज्वी मखु ।
 गरमगु पोसाक लासा फांगा गाक्क च्वना वने मालि धका धाल ।
 जिके लासाया नामं क्षंवा छपाः व चीवर छजो जक जुया मेगु
 वुँ दुगु पुति सांगा छपु न्यायगु मती तया पूर्ण वीरयात न्याना

व्यु धका धाय मात्रं हे जिके हे छपु हाकुग् बुँ दुगु सांगा न्याना
 तया तयागु दु, व हे बिया छ्वे धका धाल । मेगु प्वाः मदुनिगु
 बोधिची भचा नं (सत्यामाःति) न्याना म्हिचा छपाते तया हया
 बिल । सांगायागु दाँ नं काय मखु धका मकाः । थुलि हे जक
 कालिम्पंगे कया व स्वपुत नापं १६६२ साले मार्ग सुदी २ स
 कलकत्ता वया ।

चीने उख्य थुख्य

(१) सिंघापुर हंकं

कलकत्ताय् नयबुसमधे धयाम्ह सिथाय च्वना कन्हयखुनु पासपोर्ट कायथाय् वना न्हापां तसबीर स्वपा खिचे याका अन डाक्टर जांच याका खुतका कंपनी बिया । डाक्टरयागु पासपोर्ट कया चीनया पंबु (कंसल जनरल) याथाय् वना पासपोर्ट कया । अंग्रेज साइन याका हय माःगु, व ज्या फुक नयबुद्वारा सिधसेलि हंकं तकयागु टिकट कया । भाडा ४४ पी प्यतका कंपनी, नयगु खर्च बाहेक । नयत अथ्य हे ७३ न्हय स्वतका कंपनी ति लगे जुल । अले नयबुयात ५ न्यातका कंपनी बिया । कलकत्ताय् नेपा-लीतसें मुना नं हे मखंक मसीक कलकत्ताय् प्यन्हु च्वना न्याय माःगु दक्व मालताल न्याना न्यान्हु दुखुनु जहाजे व्वना यंकल ।

जहाजे च्वनेत तयार जुल, सकसितं अंग्रेज छम्हस्यां म्ह पतिकं खँ न्यना शरीरे जांच याना स्वत । शंका दु दुपित मछो । जितः जा अथ्य जांच याना स्वःबले नेपाली धका स्यूसा छ्वइगु हे मखु— अले जि महा धन्दा जुल । दैव संयोगं जिथाय् जांच थ्यंबले जि छं हे धाय् म्वाक लामा याना नां च्वत, म्हे स्वत । फुकं भिन, छुं हे खँ मन्यो व हे लामाया भोले हे गिन्ति जुया वन । सु छम्हसिनं नं म्ह मस्युगुलिं नेपाली तसें नं छुं खवर मस्युगुलिं छुं हे विज्ञ

बाधा मदय्क तबोगु हे भाग्यं जहाजे च्वंवेने दत । जि जा जहाज
मन्हाः तलय महा धन्दा ! छुं ज्वी ला धयागु मने वया च्वं
च्वन । चच्छि जहाजे च्वना कन्हे खुनु सुथे जहाज चलेजुल अले
तिनि जिगु मन थातं लात ।

न्हापा जि रंगुन वनाबले जहाजे च्वने नंगु जुया अथ्य हे
मखाः धयागु विचार । कलकत्तां प्याहाँ वना चिकिचा व्यागु
समुद्र रामेश्वर पुला छन्हु वने धुं'बले पहाड धयागु नं छुं मन्त ।
खालि लःयालः । न्हापां बुलुगु लः फवीव म्हासु म्हासु धाःगु लः,
अनं उरुयर हाकुगु लः । अनं उरुयर निर्मलगु लः । प्यन्हु दु खुनु
पिनाङ्ग धयागु थासे थ्यन । अन छन्हु मुकाम जुल । अनयापि
मनूतय्गु भाषा अलग हे । मनूत हाकुस्य च्वं । मद्राजी तयगु
छांत नं वः मुसुमां तय्गु छांत नं वः । अन ग्वेयागु व्यपार अपालं
दु धाल । जहाजे तया तःगु माल अन लिक्काय् माक लिक्कया हानं
अनं यंके माःगु माल फुकं भरे यात । कन्हे खुनु अनं जहाज चले
जुल ।

अनं वना सिंघापुर मथ्यंतलय हे याने याने पहाडयागु आकार
छुं छुं गनं गनं खनेदु अनं वया प्यन्हु न्यान्हु दुखुनु सिंघापुर
थ्यन । अन जहाज रोके जुल । छन्हु त्यातिया हिसाबं अन नं
अनयागु माल लिक्काल । अनं नं यंके माःगु माल भरे यात ।

उलिया भित्रे सिंघापुर शहरे छको चाःहुला । तस्सकं हे बजार-
यागु भीर । साइनबोर्ड कापते च्वया पताः ब्वेके थें ब्वेका तया तःगु
नं दु, ताना तःगु नं दु । देशे बजारे स्वेबले देश चिकि धंथें च्वं,

मनूत गुलि जक आपा: ! अन महाजनपि ततःसकं तःमिपि चिनि-
यात हे धका धाल । बजारे पुलिस, सारजन् फुक सीक, पञ्चा-
बित । अन सकभनं बजार स्वः वने फुगु ला मखु, गुलि गुलि जक
स्वया वया ।

लिपा जहाजे खोज तलास जांच, या: वल । फुक मनूत जहाजे
छल्य पाख्य छवत । छम्ह छम्ह याना खोपे याय् मा:पित खोपे
याकल । माल ताल सकतां खोले याना स्वत । स्वेथाय् दक्व ध्याकुं
कुलां समेतं सकभनं स्वयालि इपिं ल्याहाँ वन ।

जहाजया ज: ख: नां चा छग: हे मन्त, अले सिति बिया
जहाज चले यात । अन वना छन्हु, दुबले लखे दथी गरम जुया
वल, कि चैत वैशाखं बनारसे गथ्य गरम ज्वीगु ख: व थें हे तस्सकं
गरम जुल । हानं तुयूपिं बोहपाय् धिक:पिं मंगत जहाजे तोपू
वइगु । तले च्वंपिनि ला छं हे तय मज्यू तांनोगु नं अपाय् च्वतं ।
निन्हुति ला उजागु हे छतिं तांनोल । लिपा जूबले अपाय् च्वतं
तांनोगु मखुत ।

समुद्रे ब्वया वनिपिं न्यात अपालं हे दु । जहाज वं लिस्व
बथान बथान ब्वया वनिगु । ल:यागु रङ्ग गनं हेंगले मंगले चिगु,
गनं म्हासुगु, गनं हाकुगु, गनं भुयूगु गनं निर्मल ।

सिंघापुरं प्याहाँ वसेंनिसें बिचे बिचे जहाजे गनं वइगु गनं वइगु
लखे दथी हे जहाजे जांच वया फुकफुकं हे जांचे याना वनिगु ।
हानं उरने जहाजे च्वना नं जहाज यात चा:हुला स्वया स्वया
वनिगु । गुगुं लखे हे च्वना च्वनिगु । जहाज चा:हुला स्वया

चना नं लखे हे जूवनिगु । जहाज वेव व्वया वया स्वया वनिगु ।
 लखे थासे थासे मत नं तथा तःगु । चान्हे वनेबले जक मत याने
 याने खनेदु । व हे मतयागु आधारे जहाज चान्हि वना च्वनिगु ।
 लिपा जूबले गनं गनं फय् वया जहाज तस्सकं हे फाता फाता पुलि
 थें हे च्वंक सन । लिपा मनूतसें तचोकं हे शास्ति नल । ल्हय
 मालि गुलिं नय हे मज्यू । इकुगुलिं धःस्वाना हे च्वना च्वने मफुपि
 यक्व दु । जहाजे हे नक्य हइगु, थर्ड क्लासयात जा क्यँ तर्कारी
 नय् फक्व फक्व लिसा तथा तथा बीगु । न्हिच्छिया स्वकः नय्गु
 दु । मुथे क्वाति थं फुक ल्वाक छ्याना त्वंके हइगु । बाह्वजेतो
 जानके हइगु । बहनी ७॥ बजे न्हिने थें जा हे नके हइगु । इंटर
 क्लासयात अलभ्ग । सेकेण्ड क्लासयात अलभ्ग हे थेकदारत
 दु धाल ।

समुद्रे बराबर तूफान वः, छको स्वन्हु वन्य धुं बले लें जहाज
 या न्होने पाखें तूफान वःबले लःया किसि द्वंबः ततःगोक पर्वत
 थें वइगु जहाजे लाइबले जहाज छगुलिं हे तोपू वइगु । जिला छको
 'का आः प्राण वन का' धका हंसं हे थाय् तोतल 'तर पलख लिपा
 हे लः छुं मदया वन, दुने नं छफुति नं द्वाहीं मवः ।

मनूतसें इकुगुलिं छुं छुं हे नय् फुगु मखु । अथ्य नय मफुगुलिं
 थेकदारतय् साप फाइदा जू । अन जहाजे मनूत तलि कुने सकभनं
 यायबले नीन्यासः स्वदोति दइला धया थें च्वं । पेसंजर-च्वना
 वःपिसं ला स्वब्बे छब्ब सिनं नइथें मच्चं । फुक गो जक तुला ल्ह
 जक ल्हया च्वनिपिं । लहासाया पंदाछांया काय् छन्ह नं जि नाप च्वं

वल । व इन्दरे च्वना वःम्ह जुया वयात कोथा छगू हे अलग दु ।
छुधाय् व विचराया व कोथाय् च्वने पुगु नं मखु, उकियागु दर्जा-
मार्फिक नके हइगु नय नं फुगु मख् । जि थाय् वया भो जक सुना
च्वनिगु । लिपा जबले ला उसाय् हे मदु थें नं जुल । न्हाय्पने नं
धो धो धाय् कइ वल । दुने च्वं हे मवं जि थाय् हे च्वनिगु ।
वया जहाज भाडा, नय् गु समेतं याना निसः त्या पुला वःगु ।
आखीरे च्वने माःबले पासा मदुगलि थर्ड क्लासे हे लात ।

भगवानया अनुग्रहं जितः ला छफुति हे इकु मजू । नय्मफु
धयागु नं मदु । आनन्द पूर्वकं हे सिंघापुरं १२ किंनिन्दु दुखुनु
हंक्गे द्वाहाँ वना । छचाख्यलं भीगु नेपागाः थें समुद्रया बिचे पर्वतं
चाःहुला च्वंगु । वया दुने नं समुद्र, अन दुने सियागु ततःगोगु,
चिचिचा गोगु दयका तया तःगु नांचायागु भीर । जहाजयागु
भीर मामुलि मखु ।

पर्वतया दुने द्वाहाँ वनाबले हाहा हूह जक । छु कथं जक हूल !
जिपि च्वना वनागु जहाज अन दुने थ्यना छुं भचा जक वन,
लिपा नांचाय् च्वना मनूत वलः धाय धुन कि जहाजया, वरिपरि
न्हायने जक बाहेक. स्वखेरं हूल हे ज्वीक् च्वना ल्यू ल्यू वया च्वन ।
जहाज वुलुहुं न्हाका यंका च्वन । दथ्वी थ्यंबले न्हाक्क्य हे मजीक
छचालं हे नांचां भुंवल । अले जा जहाज दिकल । सारा मनूत
जहाजे गया वेत क्वे हथाय् चाया च्वन । जहाजे जंजीर गिरे मयानि
मनूतथाहाँ वे हथाय् चाया च्वंगु खनाबले जि ग्याना हे वल ।

तर व जि नाप वःपिं स्वपुत अपालं हे लें ज्वी धुं कुपि जुया

इमिसं फुक स्यू। व फुक हूल जम्मां हे कुल्लित माल ताल मनूत
 ल्हया यंकइपि खनो। व स्वपुतय् भारि हे २० कुति दइ। लासा,
 नयगु सामान सकतां छथाय् लाक दों चिना तल। लिपा जंजीर
 गिरे याना जहाजे स्वपु प्यपु स्वाहाने छुना विल। अले मनूत थः
 थःगु लहाते थःथः पिनि गु होटेलया मार्का च्वया तःगु टिकट
 ज्वना ज्वना मनूत थाहाँ वया व टिकट सकसितं क्यो वल। सक-
 सिनं थः थःगु माल दों दों चिना उकी योने फेत्तुना च्वना च्वंपिन्त
 व टिकट ज्वना वःपिसं अने अनेगु खँ ल्हाना टिकट ज्वं कइगु।
 टिकट ज्वने धुंकेव वयात तोता मेम्हसिथाय् वनिगु। वयात नं
 ज्वंका थकइगु। टिकट ज्वना च्वने धुनेव छम्हेसिनं हे स्वः वइगु
 मखूत। व टिकटे होटेलयागु नां नम्बर फुक च्वया तःगु दु। उलि
 टिकट सकसियां कया तय् धुंकेव उगु हूल फुना वन।

कुल्लोतय् थःगु टिकट बिया बियापित छिमिगु माल गो धका
 न्यनिगु। अले भीसं थ्व थ्व धका फुकं क्यना बी धुनेव इमि
 मनूत हया जिम्मा बी। अले भी छखे लिक्क तया व माल फुकं
 छगू हे हिना बिना मज्जीक जहाजं नाँचाय् तया फुक माल लिका-
 यके धुँसेलि इपि माल दुगुली च्वना वनि। भीत अलगु हे
 नाँचाय् धाःसां उकी हे धाःसां तया सुबिस्तासाथं थःगु होटेलया
 कवे यंका दिका भीत न्हापालाक थकया होटले यंकई। लिपा
 इमिसं सकल माल होटेलया गोड़ामे यंका फुक सचे याना तया
 तइगु छुं छगू नं नोक्सानी ज्वी धयागु भय दुगु मखु धाल। टिकट
 भीसं हे कया तयगु। गथ्य माल ताल बिया अथ्य हे सकतां बुम्मे

याना काय धनेव हे जक व टिकट लित बीगु दस्तुर खनी । अले व
होटेले वालां छिपिं छु दर्जाय चवनेगु धका न्यनिगु । अन यागु
साइनबोर्ड, नियम रूल क्यनि । भोसं धाःगुली तय् यंकइ । छुं
हे हाला हिला चवने माःगु दुगु मखु । छयं यागु तल्ला ११।१२
भिड्रतं फिनितं तक नं दुगु । व जिपिं चवनागु घुं हलिस्य च्येना
धयागु छ्येँ । दकसिवय् च्वे च्वं वंसा सकसिवे सं भाडा दं । कवे
जू लिसे भाडा थिके । न्हि छतकानिसं प्यतका न्यातका तक नं
वंगु दु । नयत थःयोगु हे न्याना नय् गु ।

होटेलेवालां ब्यपारे वःपिं वा गनं वनेत वःपिं यम्ह हे वःसानं
थःगु होटेले वइपिन्त छु तक ज्यायागु आवश्यक दु, व तकं सुविस्ता
साथ ज्या याना बीगु । म्हा धयागु छु पदार्थ नं मडु । ज्यूग फुगु
तक खुशी साथं याना बीगु । माल ताल न्याय माःसां चिट्ठी तार
छ्वय माःसां, पार्सल भारी तारी छ्वय माःसां, माल चलान याय
माःसां, छुं दां दिया आवश्यक जुया न्हापा लिपा यायगुली नं फुकं
हे खुशी साथं ज्या याना बीगु ।

सडकया नां छइतो धयागु होटेलेया नम्बर १२४, जि अन
होटेले थ्यसेलि जि ल्हासां धोज्य चोपा घेसिं बिया हःगु चिट्ठी कया
होटेलेवाला यात क्यना । क्यना थ्व मनू गन दु धका धायवं वं
कितावे स्वया फलाना थासे दु धका सीका जि व सँय् भाय् सःम्ह
स्वपु छम्ह होटेलेया मनू छम्ह व्वना व चिट्ठी काइम्ह सिथाय् वना
हंकांगे बजार पवते छचालं तकि तकि स्वतकि, गनं गनं प्यतकि
बजार जुया च्वंगु दु, व मनू दकसिवे च्वेयागु तकिने च्वना च्वंहा

जुया च्वे थ्यंक वना खःवने माल । वनावले बजार गथ्य खः अथ्य
 फुकं खन । अन व मनूयागु छ्च्यं माला । थन मखुत, थनं
 क्वेयागु बजारे च्वं वन धका धाल । हानं क्वेयागु तल्लाय् वना
 स्वया बल लुल । नम्बर ११, पसःयानां 'क्वां फवी ही ज्वान छैला
 है' धयागु । अनयागु दस्तुर लुखा तिना तइगु, पिने तेलिफोन बिया
 छ्वयगु तथा तःगु दु । न्हापां पिने च्वना खबर बियालि खापा
 खंका द्वाहां वने माःगु । खापा खनेत नं ह्वतं निं स्वया माःगु खँ
 न्यना माःम्ह जूसा जक खापा खनिगु । आपा अनयागु दस्तुर
 हेथथ्य जुया च्वन । ततःधंपिनि थुजागु दस्तुर थें च्वं जि वनाथाय्
 निं थथ्य जुल ।

न्हापां वहे चिट्ठी निं कया मालीकम्हसित क्यना तिनि जितः
 खापा खन, लिपा द्वाहां वना । छगू थासे मेचे फेत्तुना च्वना । लिपा
 ताउ जायका नाप लाः वल । जि खनेव वन्दना यात । व मनू
 तस्सकं हे श्रद्धावानम्ह खः । कविराज वैद्य जुया च्वंम्ह । चिट्ठी
 प्वला स्वत । तुरन्त न्हापा लाक हे निं होटले थः हे वया नके व्वना
 यंकल । नय् ग न्ह्योने तय्हःबले जि जा विकाल भोजन मयाना
 धका धया । अथ्य जूसा लु ज्यु अले धका न्यन । च्या तय हल
 जि नाप व्वना हयाम्ह स्वपुया योयोगु वया प्वाः जायक नल ।
 नय् धुंका मोटर छगः कया फोटो खिचे याइपिं थाय् प्यम्ह मोटरे
 च्वना वना । भराय् धंगु आफ्से वना । फोटोयागु सामान
 तथा तःगु दु । अन भचा च्वना लिपा । खिचे याय् थाय् व्वना
 यंकल । दुने सारा अंगले च्वे नं क्वे नं बिजुलि मत तथा तःगु दु ।

गन गन माल अन अन मत च्याका जिपिं प्यम्हं दथ्वी तथा
फोटो छपाः काल । उलि धुंका मोटरे च्वना होटले जिपिं च्वना
थाय् तुं तय् हल ।

बजार तल्ला तल्ला जूगुलिं मोटर कोत हय्त आपालं हे वना
तिनि कोत हय्ग । अन क्वेयागु तल्लाय् त्राम् नं दु । च्वे जक
मदु । सडके जंमां पीच लाया तथा तःगु । गनं गनं बिचे बिचे
पैदल वनिपिन्त ल्वहँयागु त्वाथः थासे थासे दय्का तःगु दु । व
कविराज जिपिं च्वनाथाय् नापं वया सकसितं चिनिया भाषां
स्वपुतय्के लहासायागु वयान न्यन । तस्सकं खुशी जुल । कंस ति
वनेग् ज्वी धका धाल । अथ्य जूमा जि कन्हे वे धका धया
वन । उखुनु अथे बजार भति भति चाःहुला स्वया ।

बहनी जूबले तमाम थासे बिजुलि च्याका हःबले गुंयागु दथ्वी
समुद्रे नांचा व जहाज तमाम खनेदु । तल्ला तल्ला मत मत जुया
सापहे स्वेत लाइक हे जुया च्वन ।

बहनी सिया ६।१० बजेती पर्वतया च्वकां छचा खेलं पाछि
पाक आकाशे लाइट क्यना हःगु व मतयागु त्याः च्वे आकाशे
छचाख्यलं थाहाँ वना च्वका जोरे जुया च्वंगु सुपाँप् समानं लाइट-
यागु तेज खया च्याना च्वन हानं लाइटयागु त्याः धो धो वना
च्वंगु व हंकं छगुलिं दोकं तोपुया तथा तःगु थें च्वना च्वन । हानं
हवाइ जहाज प्यंगः न्यागः व्वयका हल । व मतयागु धोले लाइ-
बले हवाइजहाजयागु नम्बर समेतं कों खने दु । हानं स्याइगु, हानं
च्याकइगु मतया लाइटयागु त्याः नेपालेयागु धरःभ्वारा पाय्त्याः
जुल नं मया थें च्वं ।

कन्हे खुनु सुथे व कबिराज वया २० नीटका कम्पनी खाता
 ल्छपु बिया 'ल्याहाँ बिज्याय्बले जिथाय् मबिज्याय् मते' धका धया
 वन । सुथे नय् नो धुंका हानं बजारे चाःहू वना । उनीयागु पोसाक
 गंजी मोजा त्वा त्वाले रकम रकमगु मालताल दु । बजारे चाःहु
 लिपिं आपा मिसात । तमाम चिनियानीतय् अंग्रेजनीतय् गु फेसनं
 सँ चाना ककुककुजक वेक तयातःगु ख्वाले नाना रङ्गं पाना कोटं
 फिना च्वनिपिं । न्हापा तसबीरे च्वया तःपिं चिनियानीत स्वया
 च्वनागुलिं आःयापिं चिनियानीत स्वे हे मत्योपिं थें हे तःसकं हे
 जिगु मने ला बांमलाना वैन ।

व मिसातय्के आःयागु छाँत खंबले न्हापायागु लक्षणया
 प्रमाण धयागु ला छुं हे खने दुगु मखु धयागु मने वन । लिपा
 बजारे वने हे मासिति मवल । मेमेपिं हे जक चाःहू वनिगु । व
 जिपिं च्वनागु दकसिबे च्वेयागु तेँ च्वनागु जुया छको क्वे क्वेयागु
 तेँ स्वे धका स्वःवनाबले बिचेयागु तेँ चिकाजी साहुया कलाः
 निनिला धयाम्ह मिसा खन । वं 'अहो' धका आश्चर्य चाया जिगु
 पुलांगु नां कया सःतल, वयागु क्वथाय् वना । गन बिज्यायगु
 धका न्यन । जि जा रिपुच्चेङाय् छको सीकः वनेत वया । थः थन
 गथ्य, गनं वया ? धका न्यना बले खः ल्हासां वयागु, निदँति दत ।
 ल्हासे छगू मुड्डा जुया नांकिने कुस्योला धयाम्ह, आःयाम्ह भाःत व
 जि वया च्वनागु, कालिम्पङ्गे क्वेँचि मिया ल्याहाँ वयागु । आः
 नांकिने बनेगु धका धाल । संजोगं नाप लात धका साप ल्युताल ।
 कन्हे खुनु जि च्वनाथाय् स्वःवल । स्वया वना जि छेँबा लासा

छपा: जक लाया च्वना च्वनागु खना वया मने छु जुल थें मस्यु
महासुचि लासा छपा:, दां न्यातका च्वना ब्यू वल । लेँ बांलाक
स्वया बिज्याहुँ धका बिडा जुया वन । म्द स्यूपिं अथ्य नाप लाइ-
बले अथ्य स्नेह प्रीति जू खनी ।

कन्हे खुनु स्याहे वनेत जहाज वन्दोवस्त जुल । जहाजे माल
ताल, भारी, सकल तय यंकल । लिपा जिपिं वनेत होटल वालाया
दस्तुर काय मान्च कया रसीद स्मेतं बिल । प्यन्हु च्वनाया छेँ
बा: ४ प्यतका कम्पनी नय्गु न्हि १॥ स्वम्होति मा:, कुल्लियात
बकसीस याना जि जक १३ कम्पनी ति लगे जुल । अले जहाजे
तय यंकल ।

(२) स्यांहे

जहाजे च्वं वना । भीर च्वनां च्वने थाय् हे दुगु मखु । छु
याय्, ज्यू ज्यू थाय् च्वना । थर्ड ल्कासया टोकट कया मनू म्हं ६
खुतका काल । वनेमा: ६ खुन्हु लेँ धाल । टिकट भाडा दं, धयागु
मने वल, लिपा ज्यूगु परिणाम छुं मस्यु । हङ्कङ् नं जहाज छुटे
जुया वना ६।१० घण्टा ति वने धुंबले समुद्रेतापु छगू खने दया
वल । अन जहाज यंका दित । अन तापुयापिं मनूत वया च्वं
वइपिं व वनिपिं दुगुलिं तसकं हे भीर । जिपिं च्वनाथाय् पिने
फय् नं व: गुलिं तसकं हे चिकुया वल । लिपा जुजुं थाय् थासे
पैसेज्जर कया वनिगु । समुद्रे उजागु तापु बराबर वइगु । वइपिं
वनिपिं अपालं भीर । हानं माल तनिगु मिखा फुति याय् हे लाइ

मखुनि खुया यंके धुंकइगु । उजागु छांत गुलि सिया गुलि मालः
 तन । सचे यानां सचेयाय् फुगु मखु, जीवं ज्यू हे मजू । गुलि गुलि
 वन उलि उलि हे फय् तस्सकं वइगु, चिकुगुनं बढे जुजुं वल । जि
 ला निन्हु वने धुंबले अनं स्वाना च्वने फइ मख्त धया थें च्वना
 वल । अले जि छम्हसिके 'थन दां भचा अप्पो बो माःसां गनं फय्
 मवःथाय् च्वनेगु दइ ला' धका न्यनां वंजिगु भाषा मस्यूगुलि जि
 नाप वयापिं स्वपु छम्हसित न्यंके बिया । वं थ्वया साप चिकुस-
 हयाय् मफया फय् मवःगु थाय् दु ला, किराई अप्पो बी धाल' धका
 न्यना धिल । इंटरयागु टिकट काःसा जक कोथा दइ धाल । ज्यू
 गुलि माः धका न्यनाबले २० नीतका माः धाल । नीतका हे बी
 जितः व टिकट कया ब्यु धका धया छ्या । धात्थें कया बिल ।
 इंटरयागु टिकट कया कोथाय् च्वं वनाबले न्हापा कलकत्तां जहाजे
 च्वना वयाबले नाप लाम्ह पंदा छांया काप् दुथाय् तय् यंकल ।
 अले तिनि जिगु ज्यान बचे ज्वीगु जुल धयागु मने वन ।

कोथाय् च्वना हतं बराबर पिने न्हाय् कं भयालं स्वयाबले
 छथाय् छथाय् दिकइथाय् लेँ लाक नांगागु तलबार ज्वना
 पिस्टोल ज्वना पाः च्वना च्वनिगु जुया च्वन । खुँत नं उतिकं,
 बदमास त नं उतिकं, उकीं, अन भचा महाकष्ट खनी । मनूतय्गु
 भीर च्वनां च्वने थाय् मदय्क थाहाँ वइपिं दु जि जा व नीखु-
 तका दां पुलागु ला पिने च्वंपिनिगु कष्ट खंबले छुं हे वास्ता मदया
 वन । हानं पिने च्वंसा नय् त्वनेगु सुविस्ता दय् नं फु, मदय् नं
 फु । इंटरे च्वनागुलि नय् त्वनेगु नं सुविस्ता, भय धयागु नं छुं

मदु । चिकुग नं मखु, उकीसनं पासा छम्ह नं नापं दुगुलि लँयात सुबिस्ता हे जुल, तर पासा मदुतले छन्हुत्या ति दुःख सिल । हंकं नं स्यां हे तक्या बिचे समुद्रे तापु प्याहाँ वया च्वंगु आपालं दु । जहाज दिकइग तापु ला ततः धंगु जक । जहाज मदि कइग चिची धंगु तापुला यक्व हे दु । तःगो चीगो याना सिंयागु नांचा दु । थुखे तापुइ व नांचाय् च्वना च्वना ज्वीगु खनी । उकीं अन नांचा धयागु यक्व हे दु ।

लँ लँ व नांचाय् च्वना कुली ज्या याना ज्वीपिनि व हे नांचाय् हे नइगु व नांचाप् हे दनिगु । उको हे व्याहा याइगु । उकी हे पयन्हं बिया छ्वइगु । इमि जमिने छुं हे याःवने स्वाक व हे नांचाय् हे सकल व्यवहार चले जुया च्वं च्वनिगु खनी । संसारे गुजा गुजागु छांतं जीविका जुया च्वनिगु थाय् दु । नय्या लागी पुने माःया लागी मनूतसैं गुजा गुजागु कष्ट पीर सहयाना च्वना च्वंगु खनी धयागु मने वल ।

नेपाल, हिन्दुस्थान, लहासा, बर्मा, लंका स्वेबले जा अन चीने मनूतयगु दुख, मनूतयगु भीर व मनूतयगु कष्ट तःच्वः थें च्वं । अन स्वया ववं स्याहे मथ्यंतले जा मने अने अनेगु विचार लुया लुया वया च्वनिगु । खुन्हु दुखुनु सुथ न्हापां स्याहे थ्यन । स्याहे ले जहाजं उत्रे जुया । समुद्रया सिथय् दय्का तःगु जेती यानं निसैं खंबले हे गपाय्सकं बांलाः । ताःहाकःगुली स्वेबले पत्ता दुगु मखु । लिपा जेती सःतिना वःलिस्य अनयागु दृश्य फुकं खने दया वल । अन ज्या चले जूगु, समान तथा तःगु खनि बले नकतिनि

खनिपिसं ला सरफाइ थें च्वं । जहाज कंमनीतय् थःथःगु जेती
दुगुलि थःथः गुजेती जहाज दिकल, अन जहाजं उत्रे जुया ।

जहाज उत्रे जूपिं मनूत यंकइपिं रिक्सा मोटरया हूल दंगा
धयागु छुं हे मडु । च्वं च्वनेगु होटलयागु बन्दोवस्त थःगु जहाज
कम्पनीया हे दु । उकीं सुबिस्ता साथ यंका होटले छगू कोथा बन्दो
वस्त याना बिल अन वना च्वं वना ।

थर्ड लकासयापिं च्वनेगु व इंटरयापिं च्वनेगु कोथा फरक ।
जि व पंदा छांया काय् निम्हसित अलगगु कोथा बिल, साप चिकु ।
नयगु त्वनेगु अन थ्यंक हकि धाःसा अन थ्यंक हया बीगु । अन
हे वना नः वने न्ह्याःसा अन हे वना नः वनेगु होटले दुने सडक
थें हे सापं ताःहाकः । जः खः निखयरं कोथाया लाइन, बिजुली
लासा, फांगा, लः, तति आदि कोथायागु समान फुकं पुरे जुया
च्वंगु दु । टेलीफोन, लेटर बक्स फुकं इंटरे, च्वनिपिनि दु खनी ।
किराई निहं नितका २ च्वनेत जक । निहंछिं स्वेसी याना बहनी
जूबले पंदा छांया काय् नं “नुँ बाजार छको स्वःवने निहनेसिनं
बहनी साप बांलाः न्ह्याःला” धका न्यन । जि जा म्हाः छु स्वे धका
धया जि याकचा कोथाय् च्वं च्वना । लिपा बहनी जूबले बांबा-
लाःपिं मिसात इधू थिधू जू वल । कोथा पतिकं दुसो वल । जिला
सुं स्वः वःपिं ड्वी धका नं निं मवास्य सुमुक च्वं च्वना । लिपा जू
लिस्य नं तुइपिं नं वल । जि ला भाषा छुं मस्यगुलिं सुमुक हे च्वना
च्वना बराबर वयावं च्वना च्वन । लिपा जि खापा खिपा तिना
चुकू तया च्वना च्वना । खापाय् नं धुं धुं यानाः सःतइगु, सु धका

खापा चायका स्वःसा उजाःपि हे मिसात जुया च्वनिगु । लिपा
ला ध्व थाय् भिगु मख् धयार्थे मने लुया यक्व हे खापा धिधि
याःसा नं नं मवास्य च्वना च्वना । बहनी बाह्व बजे एकबजे ती
जूबले पंदा छांया काय स्वया ल्याही वल । वया चिकुया मकले
मि ख्वाना ल्हाः पना च्वन । हानं उजापि हे मिसात मध्ये छम्ह
मिसा वया न्यासि चाया न्याकुं काकां, खँ ल्हात । व पंदाछांया
कायं छ् छ् धाल जिं मस्यू व मिसा नाप ताउति खँ ल्हाना च्वन ।
जि धाःसा ध्याकुने वना लासा लाया थतुं कोतुं फांगां फाया द्यन
च्वना । इपि निम्ह ताउति खँ ल्हाना हे च्वन । लिपा व मिसायात
बल पित छ्वा खापाय् चुक् तया द्यन ।

कन्हेखुन्हु सुथे लिबाक दन । जि जा अन च्वने हे मासि
मवल । व पंदाछांया काय सुथे ६ बजे दना कालखं मोल्हुया सँ
छ् यना वसतं पुना नयधुंका हानं स्वःवने वा धका धाल । नु धका
व नापं वना । निह्छि बजारे चाःहू बना । हानं जिपि नापं मेम्ह
चिनिया भाषा सःम्ह सँय छम्ह नं स्वः वल ।

बजारे स्वः वनां बजार बांलागु सफागु खं बले जा कलकत्ता
धयागु ला मामुलि हे जुया वन । अनयागु रवाफ काइदा व
सडक गज्यागु ! त्रेम न्हाका तःगुया शब्द धयागु छुं हे दुगु
मखु । कलकत्तायागु त्रेमया शब्द गुलि दु । अन जा छुं नं शब्द
मदु । लीक नं मदु । बहसे तार दिका चले याना तःगु पीच लाया
तःगु सडके धू धयागु छफुति हे दुगु मखु । मोटर चले जुया च्वन
कि गुजागु छांति, रिक्सा नं उजागु हे छांति । बाइसकल नं उजागु हे

छांतं चले जुया च्वन । दुवाः दुवाः पतिकं पुलिस च्वना मोटर बाइसकल रिक्सा, त्रेमयात छुं हे रोके मज्जीक गोलमाल नोक्सानी छुं हे मज्जीक बांलाक छरुय बंद याना छरुय खोले याना थजागु छांतं सुविस्ता याना २४ घंटा तक लें खोले यायगु बन्द यायगु पुलिसया बन्दोबस्त । लें भीर स्वेबले गुलि हूल दंगा ज्वी थें च्वं । छं हे हूल दंगा धयागु खने दुगु मखु । द ला दु ज्वी अयनं तस्सकं हे कस्ति । अनयागु छांतं कांत खंबले तस्सकं हे पुरा बन्दोबस्त दुगु धया थें मने च्वन !

थनं वनावले जा स्याहे ले बजार खनागु छन्हु निन्हु हे जक खः । स्यां हेलें निन्हु च्वना पेपियागु टिकट कया । अनं निस्यं पेकिं थ्यंकयात धायां धयागु कंपनी म्हतिं २५ तका लगे जुल लिपा रेले वना च्वं वना ।

(३) पेकीं

अनयागु रेल हिन्दुस्थानया बडालेनसिनं हे तःधं, रेले दुने निम्ह जक न्ह्यंगु सीत । भयाः छपाते मनू प्यम्ह जक च्वने छिगु । जर्व खवं भयाले मनू प्यम्ह प्यम्ह च्वनेगु, वया बिचे कुत्याति व्यागु लं । रेलया छचलंनिसें ल्यूने न्हिप्यं थ्यंक फष्ट-क्लास थर्ड-क्लास थ्यंक दुने दुने हे वने ज्युगु । हानं अनयागु दस्तुर पेकीं थ्यंक च्यात धयागु भति भति च्या दुग क्वालःयागु आवश्यक दुपिन्त स्याहे लं पेकिं तकयात न्हि स्वको तय हैगु । त्वनेगु खाःसिलेगु याना

म्हति ४ प्यतका काइगु । नयगु जा थः योगु मी हइगु न्याना नयगु । रेले दुने हे बजार । योगु न्याना नयगु दु । दना समेत वने म्वाःगु अन हें मी हइगु । दथुयागु लं हानं तुपः चुपि ज्वना रमन हू वइपि नं बराबर वया हे च्वनिगु । रेले पिने चिकुगु हानं रेल छगुलि न्हाय्कं भचाः फुक तुइस्य च्वं खापा हे खने मजोक च्वापु गाइगु । खापा ला खाने हे ज्यूगु मखु । रेले दुने क्वाना वइगु निखेसनं तुति लाइथाय् नँयागु त्याः छत्याः छत्याः ध्याकुने तया तःगु दु । दूने ला चिकु धयागु छपुति हे मदु । रेले स्वाना तयाः तःगु तां थें च्वंगू छत्वाचा दु । उकी न्हाय्कं भयाः मदु, उलि जक चिकुइगु लें दु । अन नं ताथयागु भया कापतं तोपुया तया तःगु दु ।

स्याहे नं वना पेन्हु दुखुनु पेकिं थ्यन । पेकिने चाःहीका तया तःगु पक्खाया क्वं क्वं रेल थंका छेसने रेल दिकल । अनं उत्रे जुयाबले ल्हासे कोथी दुम्ह पेकिं याम्ह चिनिया छम्ह स्याहेलंनिसें नाप नापं च्वना वयागुलिं म्ह स्यूगु जुया वं धाल कि—जिमिथाय् निं नु नय् नी धुंका छन्त छं च्वं वने थाय् जि तय् थंके धका धाल उगु बखते कालिम्पङ्ग नाप वयापिं स्वपुत नं छख्यर लात, छेसने दुने तसकं हूल जुया इपिं छख्य लाःगुलिं वयाथाय् मवंस्य नं मज्यू गु जुया 'ज्यूका नु' धका व चिनिया नापं श्विसाय् च्वना वना । भाडा नं वं हे बिल । वयाथाय् थ्यंका काहाँ वया ।

क्वालखं खासिकल । अले होटले च्वना थंका । टेबिल छगुली प्यम्हं च्वना । थतः योयोगु धया कया नयगु । जितः

चिनियां ला बाहेक याना मेगु थ्वयात धाःधागु तथा व्यु धका
 धाःगुलि अन दु दुगु तय् हल । यो योगु कया नया । अनं नय
 धुंका छ्येँ ल्याहाँ वया । स्वंगू प्यंगू घंटा च्वना । लिपा जितः
 'हुंकांकुं' धयागु गुम्बाय् यांलामा धयाम्ह सेँ व चिनिया भाषाया
 दोभापी जुया च्वंम्ह सिथाय् ल्हासं धोर्ज्य चोपा घेसिं बिया हःगु
 चिट्ठी बिया व हे लामा याथाय् तय् हल ।

उगु बखते पेकिने च्वापु गाना तस्सकं हे फय् वया च्चं बले लात
 निमू रिक्साय् च्वना निम्ह वया । अनं क्वेछिति वेमाः अन ला
 बजारे नाकं हूल मदु थें च्वं । स्यांहे स्वेबले सडक तस्सकं तग्या ज ।
 'हुंकांकुं' धयागु गुम्बाय् थ्यनेव रिक्सा क्वाहाँ वयाः द्वाहाँ वना ।

यां लामां प्याहाँ वनेत कोथां प्याहाँ वःगु लुखाय्सं नाप लात
 ल्हासं बिया हःगु चिट्ठी बिया । ब्वना स्वत । अले तस्सकं खुशी
 जुया काचा काचां जितः तय् दुत ब्वना यंका थः च्वनागु थासे नि
 ब्वना यंका जितः तय् हःम्ह चिनिया लिख्य माःगु खँ ल्हाना वयात
 लित छ्ने धुंका जितः च्या त्वंका वया नोकरयात कोथा छक्क सुकुचे
 बिया लासा लायके बिल । लिपा थन च्वनेगु धका जितः क्यने
 ब्वना यंकल । जितः अन तथा थः माःगु ज्याय् प्याहाँ वन ।

जि वयगु भचा लिबाइ तिनि । थःत माःमाःगु थ्व मनूयात
 धा, थ्व सँय् भाषा नं सः धका न्ह्योने तथा सँय् भाषं जिगु न्ह्योने
 सो छं जि मवःतल्ययात थ्वं छु छु धाल व व पुरे याना व्यु धका
 धया थः प्याहाँ वन ।

निहंछि याकचा कोथाय् दुने च्वना । मकले हिंवा मि ख्वाना

बिल । मि कुना सुमुक च्वना च्वना । लिपा बहनीस्या १०
 बजेती ल्याहाँ वयाकथं जिथाय् द्वाहाँ वया मि कुकुं निम्हसिया
 ल्हासायागु खँ जुल । जिं स्यगु तक कना । बाचा जासेलि व द्यो
 वन । जि नं द्यो वना ।

कन्हेखुनु सुथे च्या महि क्वालः ज्वना च्योम्ह वल, खाः
 सिलाः जलपान याना । लिपा भोजन यायत ताइम न्यन, बान्हो
 न्ह्यो थःपिनि लाःवले ज्यू धका धया । थिक एगार बजे भोजन
 याके हल । लिपा वयां लामां ल्हासं ध्वर्जे चोपा घेसिं च्वया हःगु
 चिट्ठी व्वना जितः धाल 'छन्त रिपु च्वेडाय् जाम्बेयां दर्शन याः
 वनेत वःम्ह थ्वयात अन छ्वया बीगुली माःमाःगु छु तक माल व
 तर्कं बन्दोबस्त याना सुविस्ता साथं छ्वया बीगु ज्या याना ब्यु
 धका च्वया हःगु । मेगु हाल खबर ल्हासायागु बयान व ध्येपुने
 धर्म यानागु बयान च्वया हःगु छंके नं न्यो, छन्त नं ध्येपुने हे पूजा
 सिमधः तल्य नापं तया हयागु दुधका च्वया हल' धका न्यंकल ।
 लिपा, रिपुच्वेडा वनिपि सुं दुला स्वेका धका धाल । जितः अन
 वनेत 'आमलि पोसाकं, आमलि लासा फांगां गाःगु मखु अन
 तस्सकं चिकु' धका धाल । लिपा 'दागम छपु कपाय् ख्वातुक
 तया सुयाबी मेमेगु छु छु माल माःमाःगु जिं स्वया दयका बी'
 धका धाल । कालिम्पङ्गं हयागु बोधिची जपमाला प्वाः खने मानिगु
 थुलि दु धका क्यना तुरंत हे प्वाः खनिम्ह सःतक्य छ्वया प्वाः
 खंके बिया छ्वत । दागम स्वीत कपाय् काप न्याना हल दागम
 नं स्वीके बिल । हानं लासा स्वथना यंकेगु म्हिचा छपाः नं न्याना

बिल । थःगु लासा छःपा नं लुमुस्य च्वनिगु सँ दुगु पत्ती बिल ।
 उलि जोरे याना अन पञ्चशीर्ष पर्वत वनिर्पिं सुं दैला धका अन
 वइर्पिं सकसितं न्यंका न्यंका छ्वया नं च्वन । थःमं नं माः वना
 च्वन । खुन्हुति दुखुनु खामे धाक्याः गुंबा स्यंगुली ल्हनेत चीने
 मदत कायत वःम्ह व गुंबाया क्षांजय् छम्ह मेर्पिं सँय्त स्वम्ह
 चिनिया छम्ह पासा व्वना अन 'नेकोर' वनिर्पिं दु धयागु हाल
 छगू ज्वना मनु छम्ह वल । व खबर सी साथ अन वना इर्पिं
 नाप लाः वन । वनिर्पिं खः कन्हे हे वनेगु धाल । जितः स्वीका
 तया तःगु दागं नं सिमधःनि । बोधिची नं प्वाः खने सिमधा-
 निगुलिं इर्पिं छन्हु निन्हुति धिला यायगु खँ ल्हातं छफुति हे माने
 मजू । गुलि खँ ल्हात नं माने मजुया जिथाय् वया धाःवल ।
 गथ्य याय् घेलुं, रिपुच्चेडा वनिर्पिं ला दु, कन्हे हे वनेगु धाल,
 फीगु ज्या धाःसा सिमधःनि' । 'अथ्य जूसा हानं छको जि नं वना
 धाःवे इर्पिं गन दु' धका धयावले मनु छम्ह बिया जितः इर्पिं दु
 थाय् कयने व्वना यंकल । वना इमित जि बांलाक धयावले व
 वनिम्ह चिनिया नं जि कलकत्ताय् बांलाक म्हस्यूम्ह जुया च्वन ।
 बल्ल बल्लं निन्हु अरे याना कंस वहनी सिया ताइमे वनेगु याना
 वया ।

यांलामा व स्वीका तया तःगु दागम व बोधिनो नं चांचां
 याना सिधय्का हल । निन्हुया भित्रे जितः माः माःगु सामान फुकं
 ज्वरे याना बिल । जितः इमिसं व्वना मयंकुसा अन थ्यंक हे मनु
 छम्ह छ्या बीगु समेतं व यांलामां मने तया तःगु खः, व खँ लिपा

बहनी ८ बजेती सकलं ष्टेसने थ्यँसैल सिल । सकलें टिकेट कया
रेले च्वना लाडा धायां धयागु कम्पनी ६ खुतका काल ।

(४) रिपुच्वेडा

कन्हे खुनु द्यो तुयू ज्वी थ्य च्वंबले 'तिन्त्यु' धयागु स्टेसने
थ्यन । अन क्वाहीं ववा ।

अनं 'खाय्मा' भल्या, सलयागु बन्दोवस्त यांना वने माःगु ।
अन पञ्च शीर्ष पर्वते यंकइपिं मनूत यक्व वया च्वना च्वनिगु ।
किराई भाडा बन्दोवस्त याय तस्सकं मुस्कील । न्हापा लाका सुयागु
ल्हातयू लात वं यंका तस्सकं सास्ति यांना तयातयू यो । जिमित
वयागु छ्येँ यंका मनू म्हं पीतका ४० माः धाल । वने माः खुन्हु
न्हयतु । थुजागु छाँतं भाः याइगु । साप हे मुस्कीलं २४ नीप्यतकां
'ग्याहुचा' धयागु सल निम्हसिनं क्वब्बीगु मेना थें च्वंगुली च्वना
वनेगु, म्हतिं छगू छगू बन्दोवस्त यांना । नयूगु त्वनेगु थःथःगु
यांना । अन तिन्त्युं धया थासं बसेंनिसें निन्हु प्यन्हु दुखुनुं निसें
लें साप चिकु । चिचीजाःगु पर्वत यक्व गया वने माः । लें थासे
थासे बास च्वनेगु गां नं यक्व दु अन हे तिनि पुलांपिं चिनिया
तयगु छाँत बांलाक खन्य दया बल । तुति चिचीपा यांना तःपिं
सपः हिना, सथ थुना पिचुक सम्हाः यांना तःपिं चिनियानीत ।
न्हूगु चालयापिं छम्ह नं दुगु मख् । फुक हे पुलांगु छाँतयापिं ।
नयूगु त्वनेगु थिकयूगु नं मखु दंगु नं मखु । स्टेसनं छुटे जुया लें

जक न्हयन्हु बित । स्तेसने मुकाम जूगु स्वन्हु नापं याना भिन्हु
दुखुनु पांचबजेती अन पञ्चशीर्ष पर्वते थ्यन ।

अन स्वपु छम्हसिनं न्हापा ल्हासायाम्ह पतला लामाजु चीना
बिज्याःबले चढे याना तःगु गुम्बाय् यंकि धका धया अन यंकल ।
अन थ्यनेव क्वाहाँ वया । ल्हासां बिया हःगु चिट्ठी ज्वना अन
च्वंम्ह लामायात ब्यू वना । वं चिट्ठी प्वला स्वया तस्सकं खूशी
जुल । अले जि नाप वंषिं सकलें जितः अनतया मेगु गुम्बाय् च्वं
वन । उखुनु व हे लामायाथाय् अथ्यं हे च्वना । तस्सकं चिकु ।

जिगु पोसाक खंबले व लामाया तस्सकं करुणा वना खे
धयागु गा छपु कया न्येक्च हल । कन्हय्खुनु सुथे च्याव महि तया
नक्य हल । नय् धुंका वया कोथाय् व्वना यंका ल्हासायागु हाल
फुक्कं न्यन । स्यूगु खंगु तक फुक्कं कना । लिपा आः छ थन गुलि
च्वनेगु धका न्यन । आः जि भचा निं च्वना स्वे गथ्य ज्वी लिपा
धाय् धका धया । ज्यू थः गथ्य इच्छा जुल अथ्य हे या धका
धाल ।

प्यन्हु दुबले जिगु मने छको निं सक भनं चाः हुला स्वे धयागु
मने वल । चिकुगुलिं प्यन्हु वंगु ला छुं हे मखु थें च्वन माघ महि-
नाय् लात । न्हि नं चो हाकःगु । प्यन्हु दुखुनु सकभनं देक्ये छको
वने धका पासा छम्ह कया देक्य वना ।

न्हापां अनया मूलगु श्री महामज्जुश्री बिज्याका तःगु गुम्बाय्
निं वना अन, थ्यसेलि गुम्बाय सकभनं स्वया । अबले जिगु मने
ला अन म्बाम्ह हे मज्जुश्री दै धै । मज्जुश्री गरु गो धका न्यना ।

च का धका क्योगु पलेस्वांयागु हः प्यहः । व नं निकु हाकःगु
 पलेस्वां हःया विचे विचे प्यकुने प्यम्ह बुद्ध—१ अक्षोभ्य, २ रत्न-
 संभव, ३ अमिताभ, ४ अमोघ सिद्धि, दध्वी पलेस्वांया मूले ५ वैलो-
 चन तथा तःगु क्यन । व हे का 'जाम्बेयां' मञ्जुश्री धका धाल ।
 मखु, म्बाम्ह भो थें हे उखें थुखें ज्वी फुम्ह दु धाःगु धका जिगु मने
 गथ्य खना च्वंगु खः अथ्य हे धयां व मनुखं—गज्याम्ह घेलुं ल्याः
 थ्व धका मने वल थें छुं छुं मधास्य स्व जक स्वया च्वन । जिगु
 मने नेपाले इतिहास न्यना तथा तइगु व बाखं न्यना तथागु फुकं
 मखुगु थें हे जुया वल । लिपा जिं गथ्य ल्याः थ्व धका धयागु
 विचार याना । आः थन थ्व धाः धाःगु खें हे निं खः खः धया
 लिपा बांलाक न्यने मालि धका देथाय् पूजा याय माःगु छाय माःगु
 मत च्याके माःगु खातां क्वखाय्के माःगु सकतां पूजा याना सक-
 भनं चाःहुला सकल देथाय् वना अनं ल्याहाँ वया । थः च्वनागु
 गुम्बाय् हे वया च्वना ।

जिगु मने नेपाः बिज्याना काली दँह छेदन याःगु व धमश्री
 मित्रयात ज्ञानश्री मित्र धाःगु हानं घोर मुख उय्गु देश धाःगु
 शिलानदी दु धाःगु न्यना तथागु खँ फुक लुमनां वल । अनयागु
 छांत धाःसा न्यना तथा थें छुं हे मिले जूगु मखु व हे खं मनं मनं
 अपालं गथ्य ल्याः थ्व धका विचार जुल । निन्हु खन्हु तक ला
 जिके थथ्य अथ्य छुं हे धाय मफया च्वन । लिपा जिके मने व
 हे पञ्चबुद्धयागु ज्ञाने विचार लगे जुया वल कि मञ्जुश्री व हे खः
 धका क्योगुली पञ्चबुद्धया ज्ञान धारण जूम्ह गुम्ह खः पञ्च महा-

भूतं बने जूम्ह गुम्ह खः वयात हे मञ्जुश्री धाःगु ज्वी । थ्व ज्ञान मूर्ति जुल । व हे ज्ञानयात धारण याःम्ह सित मञ्जुश्री धाःगु खइ धयागु नं मने वल ।

शिलानदी धाःगु नं शिला धयागु ल्वहँ खः नदी धयागु खुसि खः, व नं लेँ दुगु हे खः । घोर मुख तयगु देश धाःगु नं व स्वयम्भू ज्ञानयात प्राप्त याना काय् मफुपिनिगु ख्वाः घोर मुख धयागु ग्यानापुगु अने अनेगु ख्वाः जुया हे मखाः धाःगु ज्वी । हानं थ्व ज्ञान मदुगुलिं सल ज्वीपिं, किसि ज्वीपिं, मंगः ज्वीपिं भालु धुँ खिचा आदि ज्वीपित हे घोर मुख धाःगु खइ धयागु विचार लगेजुल ।

हानं मञ्जुश्री धाःगु नं मञ्जुधयागु सापं बांलाःगु । श्री धयागु तःधंगु शोभा । थ्व हे पञ्चबुद्धयागु ज्ञान प्राप्त जुया च्वंग मनयात हे मखाः ‘मञ्जुश्री’ धका धाःगु ज्वी धयागु नं मने वल ।

प्यन्हु न्यान्हु दसेलि आः समय व्यर्थ छे मजिल धका मने वल । व अन च्वम्ह लामायात “जितः गुप्तगु स्थान छगू व्यू जि २१ न्हु तक भावना याय, जितः उलि तक यात नय्गु त्वनेगु दया बीम्ह छम्ह बन्दोबस्त याना व्यु” धका व लामायात धयाबले अन छम्ह खांवा लामा थें ज्याम्ह च्वना च्वंग थासे च्वे छगू गुप्तगु स्थान दु । व हे थासे क्यने व्वना थंकल । थाय् अतिकं खासागु जुया जितः अन हे ज्यू धका धया कन्हे खनु हे च्ववनेगु बन्दोबस्त याना । छम्ह मनू लामाया हे नय्गु ज्वरे याइम्ह माफि सुवाःयात हे धया बिल । थ्वयात सुथे मकले मि, जलपान यायत च्या चप्पा

यंका ब्यु, बाहबजे न्ह्यो तरकारी तथा महि वा जा छु यो धाइ यंका
ब्यु धका धया बिल । व मनुखं स्वीकार यात ।

कन्हैखुनु जिगु लासा फांगा फुकं ल्हया बिल । बहनी व हे
मनू छम्ह लिस्स्य जक नाप लायगु । मेपि सु लिस्स्यं ख्वाः मस्वेगु
याना फुक थिक जुसेलि २१ नी छन्हु या अधिष्ठान याना अन
चवं वना । अन च्वना थःगु माःगु भावना यायगु याना । व मनुखं
नीछन्हु तक जितः छुं हे तकलिफ मज्जीक सेवा तहल याना बिल
छुं छता हे विघ्न मज्जीक नीछन्हु पुरे याना अनं प्याहां वया ।
लामाया थाय् वया जिगु उपरे तस्सकं निघाः याना बिज्यात धका
वयागु माःगु गुण लुमंका आः जि पिला न्याला ति हानं छगू थासे
च्वनेगु इच्छा दु धका धया बले ज्यू ज्यू थः माक्व यक्व च्वनेगु
चवं जिमिसं माःगु सेवा तहल याय् गन च्वनेगु इच्छा दु, थाय् स्व
धका धाल । अन लामा च्वना च्वंथाय् पिने कोथा स्वकू भोलाक
दु सि थे यागु कोथाय् च्वने धका धया । ज्यू का अन सफा सुघर
याना ब्यु धका धाल । कन्हैखुनु अन सुघर सफा याना भोँ तिके
माःथाय् भोँ तिका फय् द्वाहां मवइगु याना फुक थिक याना बिल ।
उकी धाःसा खाता तले मि च्याका च्वे द्यनेगु दय्का तःगु दु ।
अन सकसियां हे अथ्य याना द्यनिगु चलन खनी । अथ्य मद्यंसा
म्हे यक्व फांगा दःसानं म्ह मक्वाइगु जुया च्वन । चिक्कुगु तचो-
गुलि जितः नं मि च्याके माःलाकि छु धका न्यन । “जितः ला म्वा,
अथ्य याना मद्यं तल्य न्ह्याथ्य जूसां सह याना द्यने फइ । लिपा
अथ्य याना द्यनेगु बानि ज्वीब अथ्य मयास्यं हे मगाय् यो, जि

“जा अथ्य याय् मखु” धका धयावले लामां नं खला खः बानि
 धयागू ज्वीव मयास्यं हे मगाय् यो सह याय फुसा ज्यू धाल ।
 सहायय फक्व निं सहयाना च्वने धका धया ‘ज्यू’ धाल । “आः
 जिमिगु शरीर ला खराब ज्वी धुं कल अथ्य मि च्याका मद्यनेव
 ला न्ह्योनं वइगु मखु । म्ह नं साप स्याना वइगु । जि हे मजी
 धुं कल” धका धाल । फक सुधर याय सिधयका अन च्वं वना ।
 नयगू त्वनेगु न्हापा थें हे याना हया बिल । अन दुने वसेनिसें
 न्हिचिछ चचिछया नियम थथ्य—३ बजे दनेगु, पञ्चबुद्धयागु
 धारणी न्यापु पाँच बजे तक व्वनेगु, अले दना ख्वाः खी सिला
 जलपान यायगु । हानं व हे धारणी न्यापु दशबजेतो एघार बजेती
 तक व्वनेगु । अनंलि भोजन यायगु । आधा घंटाति सुमुक च्वनेगु,
 वया लिपा गुरु मंडलयागु भावार्थ च्वयगु । अनंलि हानं १६ बजे
 तक व हे धारणी व्वनेगु । वया लिपा आधा घंटा सुमुक च्वनेगु,
 वया लिपा ध्यान यायगु । ६।१० बजे तक च्वना ध्यान सिधयका
 हानं धारणी व्वनेगु । उलि हमेसा सिधयका दनेगु, कन्हैखुनु व हे
 इले दनेगु । थुजागु रूपं न्हिथं नियम दयका याना च्वना ।

उगु बखते जिके मेगु छुं छुं हे मने वःगु मखु । एकाग्र जुया
 च्वनिगु । दिन वंगु हेमचाः । चिकुगु फय् वइगु पिने वने हे ज्यूगु
 मखु । थव चित्तयात न्हिथं ज्या बिया तथा तइगुलिं व हे ‘व्वनेगु,
 च्वेगु, ध्यानयायगु’ स्वंगू बाहेक मेगु छुं हे मती वःगु नं मखु ।
 अथ्य मं मदया वइ धयागु नं दुगु मखु । साप हे सुविस्ता ज्वीक
 व लामां जितः सकतां पुरे याना बिया तइ तल । अथ्य याना

चवनागुया बिचे खपु देशयाम्ह अवतारी लामां छको सःता वयागु
 कोथाय् व्वना यंका नेवाः आखलं मन्त्र धारणी इत्यादि च्वया
 तःगु सफू क्यन । जिं भूथूगु व्वना क्यना मथूगु मथू धका धया ।
 व 'तुपेकु' अवतारी लामाया तस्सकं धेवा दुपिं जजमान अपालं दु
 खनी । सेवा तहल याइपिं अपालं दु । व लामां जिगु हाल फुकं
 न्यन । लहासायागु हाल नं फुकं न्यन । स्यू स्यूगु फुकं कना । लिपा
 वे त्येका द्यो छदेँमा व दुरुवीं ख्वेका तःगु छदेँमा न्ह्योने तया
 बिल । जिं अथ्यं हे तोता वया लिपा जिथाय् थ्यंक तयक्य हल ।
 अन द्यो धयागु सापं चीज । अन मदुगुलिं स्वकु देशनिसें हय
 माःगु खनो । उकिं तस्सकं चीज थें जुया च्वंगु ।

अन पञ्चशीर्ष पर्वते न्याला च्वना उगु हे नियमं धारणी व्वना
 न्याम्ह बुद्धयागु न्यागू लाख व मञ्जुश्रीयागु छगू लाख, अपरि
 मितायागु छगू लाख व्वने नं सिधल अनुत्तर विजय गुरुमण्डल
 किताव छगू नं च्वे सिधल । तछला थ्वेव उलि सिधयका अनं दना
 प्याहाँ वया । कन्हैखुनु हे न्यागू पर्वत चाःहू वनेगु मने वल ।
 लामायात धया—जिला न्यागू पर्वत चाःहू वनेगु इच्छा जुल, सुं
 छम्ह पाःसा वइपिं दइला ? लामां माला स्वेका धका धाल । भाग्यवश
 उखुनु हे अमदु देशयाम्ह सैय् छम्ह नं वने धका मती तया च्वंम्ह
 दु धयागु खबर वल । तुरंत वयात मायके छूत । व वय्का वयाके
 न्यना स्वःबले खः जि नं पासा सुं मदया च्वन, जिके खर्च नं मदु
 धाल । अथ्य जूसा छंत नयगु त्वनेगु माःगु बी ज्याला माःसा
 ज्याला नंबी । छं थ्व गेंलुयागु लासा फांगा भचा कुबुया यंके

फुला, धका न्यंबले फु जि माःगु चाकरी याना यंके धका बडो खुशी जुल । अथ्य जूसा कन्हे हे वनेगु छ थन द्यो वासा धका धया-बले ज्यु धका मंजूर यात । अले वनेत माःगु सामान ज्वरे याना थिक याना बिल । कन्हेखुनु न्हापां नयनी याना निम्हं नाप वना व मनू खना जि बडो खुशी जुया । धाय् साथ मंजूर याना वःगुलि सँय् लाकां छजु पेकिने च्वंम्ह स्वपु छम्हसिनं लेँ न्हा धका बिया हःगु जि मन्हास्य वयात बिया । व नं बडो खुशी जुल । निम्हं सरासर वना ।

तुयूगु पर्वत धाःथाय् उखुनु लिबाक जक थ्यन । कन्हेखुनु सुथे अन हे गुंवायापिसं नकेगु फुकं ज्वरे यात । जिपि निम्हं देक्य वना । अन मम्दिरे मूलम्ह द्यो वैरोचन तथागत स्थापना याना तल । मेमेपि देवतापि नं यक्व दु । अन गुंवाय् सकभनं दर्शन याना । मत छयकेगु जक चिकंयागु देवा अन हे थना तया तःगु दु । दां जक बीव गाः फुक दर्शन याना स्वया, वे त्येका अनयागु छाप तयका यंके माः धका धाल । गुजागु छाप धका स्वया । चाकःलागु तःधंमु ह्याउँगु मसिं छाप तया बीगु । चीने सकभनं तीर्थतीर्थे वना वयागु चि थथ्य छाप तयका यंक्यगु, दस्तुर दु धका धाल । अले जि ल्हासां धोज्ये चोपा घेसिं व हे म्हासुगु कापते चिनिया आखः च्वया बिया हःगु म्हिचाया ल्यूने छाप तयका ह्या । अनं ल्याहाँ वया नयगु थासे वना नय धुंका अनं प्याहाँ वया । पर्वतयागु च्वकां च्वकां वया सन्ध्या काईती वँचुगु पर्वत धाःथाय् थ्यन ।

गुम्बाय् च्वंपिसं साप मानय् यात । मि छ्वेका मिकुंके बिल ।
 च्या त्वंकल, सापं खुशी जुल । कन्हेखुनु न्हापां देक्य वना । अन
 गुम्बाय् मूलम्हद्यो अक्षोभ्य तथागत स्थापना याना तल । मेमेपिं
 देवतापिं नं अपालं दु । अनं ल्याहाँ वया । नय्माःगु नया अन-
 यागु छाप तय्के माःगु तय्का अनं प्याहाँ वया ।

पर्वतया च्वकां च्वकां हे लँ म्हासुगु पवंत धाःथाय् न अथ्य हे
 लिबाक थ्यन । अन नं साप खुशी जुल । अन गुम्बाय् हे वासं
 च्वना । साप तापर्क निसैं वःम्ह धका तस्सकं बिचाःयात । कन्हे-
 खुनु सुथे न्हापानं देक्य वना । रत्न संभव तथागत मूलम्ह द्यो याना
 स्थापना याना तल । अनं द्यो दर्शन याना छाप तयका नय्नी
 याना बिडा कया ल्याहाँ वया ।

लँ व वं बच्चिति वे धुं बले अम्दु देशयाम्ह सँय् छम्ह म्हुदु
 दाना याकचा वया च्वंगु खना वयाथाय् हे पलख फेत्तुना । वं
 दुष्कर कष्ट सिया वया च्वंगु खंबले जिगु मने 'धन्य धर्मया निति
 मनुखंगुलि कष्ट सह यायफु' धयागु वन । उयागु काता कुतु
 धाःगु लँ चिकु अपाय्चो, फय् वइगु अपाय्चतं तच्चोगु । उजागु
 थासे हे उजागु छतिं म्हुदु दाना वया च्वंगु हानं वया तुती लाका
 नं भ्वाथःगु, लँ नं भ्वाथःगु नाकं लुम्बी मख्गु, वयागु ल्हाः
 ततःज्याना ह्याउँस्य च्वं, मिखा नं फसं कया ह्याउँस्य च्वं उकीसनं
 पिचः ग्वारा ग्वारा वया च्वंगु वयागु व खँ लुमनिबले आः हे
 'अहो' धयागु मने वइगु । उजाःगु कष्ट फया धर्म धका याना
 वया च्वंगु खंबले वयात व हे जि ब्वना ह्याम्हसित बी धुंगुलाकां

वं नं मन्हास्य कुचुया हे वया च्वंगुलिं व लाकां कया वयात बिया
मेगु छुबी धका नितका स्वतका दां नं बिया वयात तोता वया, व
वं हाउँगु पर्वत धाथाय् न्हापां हे थ्यन । अन देथाय् उखुनु हे देक्थ
वना । अन गुम्बाय् मूलम्ह द्यो अमिताभ तथागत स्थापना याना
तल । अन नं छाप तयका द्यो दर्शन याना प्याहाँ वया ।

मेगु वाउँगु पर्वत धाःथाय् वने फुसा थौं हे थ्यनि आपा वने
म्वा धका धाल । अथ्य जूसा वने फुसा नु धका च्वना हयाम्ह-
सिके न्यनावले 'नुसा नु' धका धाल । ३ बजेती जुल ज्वी अनं
प्याहाँ वया ।

ववं निभाः मन्नीथ्य च्वंवेले वाउँगु पर्वत धाःथाय् थ्यन । अन
चच्छि दना कन्हेखुनु देथाय् वना । अन गुम्बाय् मूलम्ह अमोघं
सिद्धि ताथगत स्थापना याना तल । द्योयात पूजा याय माःगु
याना । छाप नं तया बिल । अन नय्नी धुंका अनं क्वाहाँ जक
वयगु थ्यंके फुनु धाल । धाःसा नं थौं छन्दु धन हे च्वने धका
च्वना । अनयागु फसं कःगुलि लहाः निपा व ख्वाः छपाः कापतं
तो मपूगु जुया फय्यागु गुणं हाकुस्य मरस्यातयगु छेँगु थें च्वना
वन । फय धयां फय मखु ध्यध्य हे च्वीक फय् वइगु । भाग्यवश
वा मवःगुलिं नाकं सास्ति मनल । अनया चिकुगु जेष्ठ मासे हे
अपाय् चो चिकु । मात्र पौषं गथ्य च्वंक जक चिकुइगु थें । संसारे
चिकु तांनोगुया माःचाः मदु धाःगु धात्यें हे खः । अन नं मनूत
जुया हे च्वना च्वन । हाकनं बनारसे मामुलि तांनोगु मखु अन
नं मनूत म्बाना हे च्वना च्वन । धयागु मने वल । अन वाउँगु

पर्वतं कन्हेखुनु वया थः न्हापा च्वनागु गुम्बाय् हे वया गुम्बां
३।४ बजेतो प्याहाँ वना न्यान्हु दुखुनु थ्यन । वःसा प्यन्हु हे
थ्यनिगु खः ।

व पर्वत छ्चाः चाःहुलाया जंमा ८० चयगू माइल दु धाल ।
दनं दइ थें च्वं । जि व्वना यंकांम्ह मनू साप खुशी जुल । वयात
लाकां न्यायत धका ज्याला बाबते दां भचा बिया छ्वया । गुम्बाय्
थ्यना न्वान्हु खुन्हुति दुबले जि पेकि ने ल्याहाँ वे मासे वल ।
अनयागु ज्वा फुक सीके माःगु तक सीका पेकिने वनेत मनूपासा
सु दुला छको सो धका लामायात धया ।

लामां छाय् हथाय् चाया धका धाल । पेकिने थुगुसीया वर्षा-
वास च्वनेमाली । असार महिनायागु पूर्णिमानिसें वर्षावास च्वने
माःगु जुल । जि याकनं वने दुसाज्यू धका धयाबले लामां पेकिने
वनिपि सुं मनू दुला धका स्वके छत ।

कन्हेकंस वनिम्ह चिनिया छम्ह दु धाल । जि धाःसा चिनिया
भाषा छुं मसः । गथ्ययाय धका धयाबले व वनिम्ह चिनिया साप
जिम्ह खः भाषा मसः सां धंदा मदु । वं माःगु तक बिचाः याना
यंकइ धका धाल । अथ्य जूसा ज्यूकंस वने मालि धका धया
छ्वया । पञ्चशीर्ष पर्वते मञ्जुश्रीयागु गुम्बाय् च्वन । फोटो छपाः
कोयगु मने वल । फोटो काइम्ह मनू सःतके छत, नापं वना मञ्जु-
श्रीयागु गुम्बाय् च्वना फोटो कया ।

जिगु अनुहार म्ह व ल्हातुति जकं थिक ज्वीक वल, ख्वाः

पञ्चशीर्ष पर्वतया मञ्जुश्री विहारे भिक्षु धर्मालोक ।

महाचीनयात्रा

पेकिंग राज दरबार ।

स्यांहाई शहरया छगू दृश्य ।

छपाः बिलकुल हे मेगु रूप जुया वल, जि धका सुना नं हे धाय
मफइगु जुया वल । गथ्य जगू थें मस्यु ।

अन पञ्चशीर्ष पर्वतयागु नक्सा छापे याना तया तःगु भचा
नेपाः हयत न्यना, धायां छगूया स्वपाः बिल । कापते छापे याना
तःगु सम्पूर्ण अनयागु नक्सा नां समेतं च्वया तःगु छकूया
धायां ४ तका काल । अन पञ्चशीर्ष पर्वतं ल्याहां वे लोबले जिगु
मने वल कि—गनयाम्ह मनू सकल नाप मिले जुया सकलया स्नेहं
गुजो गुजोगु ज्या लैं मिले जुया गन थ्यंक वल जि ! थ्व फुक हे
न्हापायागु संस्कार खइ । आःयागु एक चित्तगु कोसिस नं खय
माः ।” अले थःत थमंतु पञ्चशीर्ष पर्वत थ्यंगु बारे गर्व थें जुल-
मेपिं नेवात सुं हे वे धुंकल खइ मखु, छाया धाःसा बाखने कना-
तःगु अनुसारं स्वेबले मनूत वे फइ थाय् मखु । शिलानदी धयागु
लखं थीवं ल्वहँ जुया वनिगु धाःबले व खुसि पार याना थन सु
जक वे फइ ।

अनं कंसखुनु सुथे व वइम्ह चिनियां ग्याहुचा धयागु च्वना
वथगु निगू व सल प्यम्ह गुम्बाय् छ्वया हल । लिपा व चिनिया
वल । लामां जिगु बारे व चिनियायात माःगु फुकं धया बिल । थ्व
भाषा मसः माःमाःगु फुक छं स्वया याना यंका पेकिने ‘हुंकाकुं’ने
यांलामाया थाय् तया थका पत्र छपौ छ्वया हकि धका धाल
चिनियां ज्यू, जिं फुगु चाःगु याना यंके धका खुशी जुल । अन
लामायाकें व सकसिकें बिडा कया अन पञ्चशीर्ष पर्वते नय् धुंका
प्याहां वया । निम्हसिया ग्याहुचाय् च्वना व वं बिचे छको काहां

वया न्यासि वया । उगु बखते नार्कं चिकुगु नं मखु त । तांनोगु नं मखु । याम बडो सुविस्तागु समय जुया च्वन न्हापा वया बले ला चिकुगुलिं गनं हे छुं स्वे फुगु मखु । व ग्याहुचाय् दुने च्वना । तोतो पुया जक वनागुलिं छुं मखं । लिपा ल्याहाँ वया बले न्यासि वयगु हे आपा यानागुलिं सकभनं गांगामे लेँ लेँ स्वया वय दत । फुकसिया मिसातय् न्हापा यागु पुलांगु हे दस्तुर, पोसाक नं सैं नं । तुति चिकिपा याना तयगु नं सकस्यां दस्तुर हे तिनि । छुचुं क्यलिगु, चिकं पिकाइगु, भारी कुब्बीकइगु, बुँज्या याकइगु सकतां ततः-
 धिकःपिं ग्यापोंगाचा धयापिं गधातसैं हे याइगु । सल नं दु । बुँज्या याकइगु मे, सा नार्कं दुगु मखु । मे ला चीने द्योथें हे धका धाल । जि खंगु हे मखु । सा धाःसा दु । खःमू कुब्बीपिं भी नेपाले थ हे खः । पर्वत पर्वते ल्वहें जक । सिमा नार्कं दुगु मखु । गनं गनं गाःचा गाःचाय् चा भति भति दुथाय् नं छुं न छुं छगू पिका हे तइगु, ब्वाँ स्वःसा सुपः छपू हे मदु । घाँय् स्वःसा धाँय् नं नार्कं दुगु मखु ।

मि च्याकेगु आपा सक सियां पट्टर कोइला । पट्टर कोइला धाःसा यक्त्र हे दुगु थाय् खः । सिँ दुइपिं साप कमति । सिँ भी थाय् स्वेबले थि नं थिके । वना वना थाय् अयलाः त्वनेगु दस्तुर, तर जि थ्वंकाःपिं छम्ह नं मखं । आर्फि त्वनिपिनं अपालं दु । छुं भचा म्ह भयातुइव वासः थें हे आर्फि त्वं ज्ञीगु । हानं आर्फि थिके अपाय्चो, अयनं उकी हे लगे जुया च्वनिगु । पंचशोर्ष पवेमं जितः च्वना हःम्ह चिनिया नं साप हे आर्फि त्वने माःम्ह

खः । बासे ध्यनेवं हे आफि त्वनेगु निं तन मन । तर लेँ लेँ सक-
भनं वयात म्ह मस्यूपिं सुं हे मदु थें च्वं । वना वना थाय् वयात
मान मिजास आपासिनं याः । छु खेँ नं तकलिफ मदु । सुबिस्ता-
साथ वया । नयगु त्वनेगुली साप बांलाक विचार याना हल ।

गां गामे रेशम की लहिना तइपिं दु । व की नं नइगु अलःमा
थें जागु मा पिना तःगु आपाः खने दु । गनं गनं सल व गधातय्
तस्सकं दुःख । गध्य बैलया पाखें हिन्दुस्थाने ज्या काइगु खः अन
अध्य हे सल व गधाः तय्गु पाखें ज्या काइगु ।

आपा नइगु फायागु ला खनी । फा नं ततःधिकःपिं । अन
च्वंपिं फातय्गु न्हाय्पं भी नेपायापिं फातय् गु थें मखु न्हाय्पं
ततः पा । फा धयापिं मदुगु थाय् गनं हे मदु । व हे फायागु ला
नया च्वंपिं जूया निति चिनिया धयापिके तं वइगु साप तःचो
धाल ।

लेँ मनूत वइबले छम्ह निम्ह जक वयगु दस्तुर । गां गामे जक
लेँ ताताहाकः थाय् पुचः पुचः मुना नं वः खनी । अध्य स्वेबले लेँ
ज्वी थाकु थें च्वं । तर जिं न्यना स्वयागु ला मखू जिगु मने वःगु
जक । गांचा गांचा ला यक्व हे दु । लेँ वयागु बखते ला सुबि-
स्तागु महिनाय् हे लात । वा नं मवः फय् नं मवः । सल वंजाःत
सल बथाँ बथाँ ज्वना वःपिं बराबर नाप लाः । फैं हइपिं साप ततः
धिकः । सुलुफैं धयापिं निहपं ततः ग्वारापिं यवव हे हः । अन पंच-
शीर्ष पर्वतं वया न्हेन्हु दुखुनु व हे तित्युं धयागु प्तेसने ध्यन ।
उखुनु अन हे गामे च्वना कन्हेखुनु सुथ न्हापां दना रेले च्वन्त

पेकिं वया । न्हापा वनाबले चान्हे लात । रेले च्वना लँयागु छ' नं
 मखं । लिपा वयाबले सुथे न्हिने लाःगुलिं लेँ सकभनं स्वया वे दत ।
 ष्टेसने ष्टेसने गनं गनं सुबिस्ता । ष्टेसन बांवांलाःगु हे आपा ।
 सुथे ६ बजेती च्वना वया न्हिने ३ बजेती पेकीं थ्यन । अनं उजे
 जुया रिक्साय् वया यांलामायाथाय् निम्हं वया । जितः च्वना
 हःम्ह चिनियां यांलामायात जिगु बारे छु छु धाल थें, मस्यु बांलाक
 बिचार याना मिजास याना जितः तया व चिनिया अनं ल्याहाँ
 व न ।

(५) पेकीया वर्षावास

यांलामां अनयागु हाल फुकं न्यन । अन पञ्चशीर्ष पर्वते
 च्वंम्ह लामां बिया हःगु चिट्टी छपौ बिया, च्वना स्वत । तस्सकं
 खुशी जुल । उखुनु अथें दना कन्हेखुनु यांलामां जितः च्वनेगु
 कोथा छकू बिल, अन च्वं धका धाल । ज्यू धका अन कोथाय्
 च्वं वना । नय्गु यांलामां हे नके हया च्वन निन्हु स्वन्हुति यांला-
 मायागु नया । लिपा थःगु हे खर्च याना नया ।

बाःछिति अन च्वनाबले ल्हासां अन वकिल च्वनेत चाकर
 बाकर मिसात १०।१५ म्हति च्वना कोताःछम्ह बरेज्या याइम्ह-
 सिगु छ्येँ पेसिक्शाउ धयाथाय् तय् यंकल । अन थाय् मदया जितः
 वया पसःया च्वे कोथा छकू खालिगु दु । व हे खालि याना पोंका
 थिक याना बिल । अन हे वर्षावास यागु समय नं थ्यन, अन

चवना भिन्नुति दुबले उचितगु थाय् खना अन हे वर्षावास अधिष्ठा
न याना । अन च्वंम्ह चिनिया सापं भलादमीम्ह असल्म्ह मनु
खना थन ला वर्षावास तक छुं आपत्ति दइ मखु थयागु मने तथा
अधिष्ठान याना । नयगु त्वनेगुयात अन हे नापं होटेले बन्दोबस्त
याना । निहत्थं होटेले वालां हे काःनं वने म्वाक नयगु तय्कय हइगु
अन स्वला पिला चवनाया छुं हे छुकोसं तकलीफ मदय्क वर्षावास
कतय् याना । भाग्य वश अन नं छम्ह हिन्दुस्थाने कलकत्ताय्
आपालं चवना वे धुंकुम्ह हिन्दी भाषा बांलाक हे सःम्ह चिनिया
छम्ह जि नाप च्वं वल । व छम्ह दुगुलिं पेकिने सकभनं चाःहू वने
नं दत । माःभागु खँ नं ज्या नं सकतांपुरे जुल । हानं छम्ह अमदु
देशाय्म्ह साधु थें जाम्ह छम्ह नं च्वं वल । व नापं जापान वनेगु
खँ जुल । व नं जापान वनेगु इच्छा याना चवना च्वंम्ह खनी ।
पक्का थें हे जुया चवने धुकल ।

अन बजारे हे चवनागुलिं चीने सिथं हइगु व पर्वकालयागु
जात्रा सकतां स्वया चवने नं दत । ततः धंपिनि सिथं हइबले ततः-
सकं उत्सव माने याय थें भोँयापि मनु सलकिसि नाना रकमयागु
दयका अने अनेगु बाजं थाना मेना थें च्वंगुली सोम्ह तथा क्वेचिनं
छायपा हइगु । न्ह्याने नं यक्व लस्कर दइ । ध्वाँय् जोनिपिं बाजं
थाइपिं अपालं दु । सीम्हसिया ल्यूने थः नाता कुतुम्बपिं, सीम्हसिया
काय् म्हाय् स्याः स्याःपिं सकसियां तुयगु फेतां चिना भोलाक
चवना वया च्वनिगु । लेँ लेँ जवं खवं निखेसनं वया इष्टमित्र
नाता कुटुम्ब सकसियां टेबिल छगू छगू तथा च्या दानी छगले च्या

तया नाना रकमगु महि फल फुल किस्ति तया व सिथं हःगुली
 वःपिं सीम्हसिया जहान परिवारपिन्त चिपं थीकः यंकेमा । नय
 त्वने योसां मयो सां ल्हार्ति थी निमाः । थी धुंकेव नःसा न हे
 नकल, त्वंसा त्वं हे त्वंकल । छम्ह निम्हसिगु जूसा ला नय नं फइ
 त्वने नं फइ, व सिथं हइगु लें लें भोलंभो हे च्वना च्वनिगु ।
 स्वीगु जक निं नयगु ! व सीम्हसिया परिवारपिनि दकले लिपा
 व नकः वःपिनिगु नां च्वया तःचो चिकिचोगु स्वया च्वया यंकइगु
 भी नेपाले जूसा ब्याहा वइगु च्वे थें । लिपा व इपिं सकसितं
 भ्वे सःता नकेमानि धाल । सिथं हइगु छगू ला छगू तामासा थें हे ।
 हानं न्हयन्हु दुःखुनु अथ्य हे हानं छको सल किसि आदि नाना
 प्रकारया दय्का तःगु हया दोबाते मिं नका थकइगु । देश देशया
 दस्तुर चीने नं अनेगु दु खनी ।

छन्हु छम्हसिनं चीभा छगुः क्यने च्वना यंके नु धाल ।' धुंहांसि
 धयाथाय् न्हापा ल्हासायाम्ह पेंजरमुचि लामा छम्हसिगु नामं दयका
 तःगु स्वे लाइकगु चैय छगः दु स्वःवने न्ह्याला धका नं धाल । न्हा
 धका धया । लिपा छन्हु स्वः वना । जि च्वना थासं क्वेत्याति वने
 माः । वं वं लें बिचे तसकं दुगन्ध वल । थन छु धका न्यनाबले
 थन देशे दक्व खि मुना हया खि व चा ल्वाकःबकः याना साः
 दयका मिया छइगु धका धाल । सुनां न्याना यंकइगु धका न्यनां
 आपा ला जापानं न्याना यंकइगु, थन च्वंपिसं नं न्याः धका धाल ।
 व भीपिनि छगू जहाज भरे याना यंकइ बले यक्व यक्व हे दां दु
 धका धाल । उकि हे खनी चःबि सडके हे पसः थें तया न्हाय्कं

भयाः तया दयका तःगु । व खियागु कारखानां आमदनी अपालं
दु धाल । उलि खँ ल्हाना व वँ धुंहांसि धया थाय् थ्यन ।

अन धुंहांसी गुंबा छगूनं दु । बगीचाया दध्वी सिंहमर्मर
दुरुल्वहँयागु चैत्य छगः चाकलागु १४ भिप्यकुति जाः ज्वी, उकि-
यात लाइक ज्वीक चैत्य गो । चैत्यया छचाःख्यलं गौतमबुद्धयागु
जन्मनिसें निर्वाण तकयागु लोला ल्वहँते अथ्यं किया जक तःगु
मखु मनूतय्गु मूर्ति दयका तिका तया तःगु थें हे च्वंक प्याहां
प्याहां वेक सियागु दयकेगु थें हे दयका तःगु दु । व हे ल्वहँते छयँ
सिमा, मनूत नापं हरेक दयका ल्हया हे काय जीला धया थें च्वंक
मूर्ति किया तःगु । बांलाःगुया बयान हे मदयक तचोगु हे मेह-
नतं दयका तया तःगु खः ।

आः थौं कन्हे उकी गुम्हसियां ल्हाः तोधुला च्वन, गुम्हसियां
छथौं तोधुला च्वन । गुम्हसियां तुति तो धुला च्वन । क्वे क्वे
लाःथाय् अपालं स्यना च्वंगु दु । उकी तुयूगु सिमंति सचे याना
बांलाक दयका तया तल । न्हापा चीन बाच्छाया तस्सकं चह-
चकिबले ध्व चैत्य दयका तःगु आः थौं कन्हे निसः दँति नं मयात
ज्वी धका धाल । आःतलें हे न्हूगु थें हे बांलानि धायमाः । अन
भचा च्वना स्वे माक्व स्वया वया । व चैत्य खंबले चीने गपाय
सकं ज्यासःपिं मनूत दु खनी धयागु मने लुया वल । हानं न्हापा
न्हापा न्यना तयागु खँ नं लुमना वल—अनयापिं ज्या साप
सःगु सरस्वती अन दुगुलिं धका धाइगु ।

छन्हु बादशाहयागु दर्बार व रानीयागु दर्बार स्वःवने न्हाला

धका धाल । ज्यू नु स्वेमाः धका धया निम्हं रिकसा छगू कया
स्वः वना ।

ध्वाकाया पिनेसं टिकट बीम्ह च्वना च्वन । टिकट कायत
धायां छगू माः । हानं सकभनं कयने च्वना यंकइम्हसित छगू
कंपनी बिया द्वाहाँ वना स्वया । बगीचाय् न्या लहिना तया तःगु
पुखू दयका गमला गमलाय् नं रंगी चंगीया किसिम किसिमपि न्या
लहिना तया तःगु मेच कुशी थासे थासे दय्का तया तःगु आदि
स्वस्वं वना बाच्छाया च्वानगु गड्डो दुथाय ध्यन । पुलां पुलंगु
जक अनेक वस्तु कोथाय् सचे याना तःगु यक्वं दु । व च्वना हःम्ह
मनुष्यं 'भिभिगु यक्व यक्व दां वंगु जक थन मतस्य नांकिने यंका
तल थन ला ध्व यंके मफुगु ल्यंगु जक तया तःगु धका धाल !
गड्डी दुगु कोथा स्वंगू दु पिनेयागुली भारदारत जक नाप लाइगु,
दुनेयागुली गुप्त सल्हा याइगु, वयां दुने यागुली बाच्छा न्हित्थं
च्वनिगु धका धाल । अन गड्डीया ल्यूनेसं द्यो खःचा थें च्वंक दयका
उकी च्याका लहाः दुम्ह निकुत्याति धिकःम्ह भिछगः छयो दुम्ह
लोकेश्वर छम्ह स्थापना याना तःगु दु । गड्डीया जवं खवं कवचं
फिका दयका तःपिं मनूत नैयागु तुपलं प्वीका थना तया तःपिं,
जवे छभो खवे छभो तया तःगु दु । गड्डीया कवे तेरुया नेकुलि
दयका तःगु मेच व मेगु गंचा, खाता टेबल दु । भराय् पाःगुल्लुं
यागु गिलित्याना तःगु तस्वीर च्यापाः भिपाः ति नं च्वया तःगु
दु । कारचिप भरे याना तःगु व च्वया तःगु नं भचा भचा दु ।
चिकुलां मिपन्यत नैयागु पाइप 'हीटर' थें ज्याःगु क्वाना वइगु

चिमनी नं दु । तर धांय्धीं बुया लथा लङ्ग जुया स्यना सिना
च्वंगु फुक खंबले जिगु मने न्हापा न्यना तयागु, चीन वना वःपिसं
कनिगु खं फुक लुमना वल ।

सन्सारे ज्वरि मदया सूर्य नाप च्यान्हुइ छको लडाई ल्वाइगु
छाउनी पलटन च्वना आकाशे थँस्वया सकसिनं तुपतं कयका
आकाश छगुलिं कं व्याप्त याना सूर्य मखनेव मखय्व 'हा हा' धका
लायबुया वनिगु धका धाइगु हानं नेपाले छको लडाइ या वःबले
अन बाच्छायागु दर्बारं फौज गुलि छ्वय धका धाःबले
चाउँगु पं लेँ लाया व पं ज्यला मफूतल्य सिमाहीत छ्या व्यु
धका धया छ्वत धाःगु न्यना । व मनूत नेपा थ्यंक वयः त्रिशुली
गन्धकी थ्यना नक्वाते खं मिले याना नेपा मखंक हे लित छ्वतं
धाःगु न्यना तया तयागु हरे थौं व बाच्छा गन वन, गथ्य जुल !
हानं पःखालं चाःहुयका उलि उलि मझि फौज तया सन्सारे चिनिया
बाच्छा धाइबले व खना मग्याःपिं सुं छम्हं मदया दकसिबे तःधंम्ह
बाच्छा धायका च्वंगु गहिया गति गथ्य जुया वंगु धका धयागु
मने वल । थ्व परिवर्तने स्थिर जुया बचे ज्वी सुं हे फइगु मख्र
यत्थि जाम्ह यागु हे जूसां फुना हे वने मालिगु खनी धयागु नं
मने लुया वल ।

तास म्हित्यगुली सुरथ बाच्छा, चीर बाच्छा, पान बाच्छा
ईथ बाच्छा थ्व प्यम्ह बाच्छा मध्ये दकसिबे सुरथ बाच्छा यात
तःधंम्ह धका धाइगु थ्व हे चोनयाम्ह बाच्छायात हे सुरथ बाच्छा
धका धाइगु, थुजाम्ह बाच्छायागु गति हे थथ्य जुया वनिगु । हानं

સંસારે થુગુ નિયમ આદિનિસેં ચલે જુયા વઃગુ ધર્મ હે સ્વઃ ધ્વ ધકા સ્યગૂલિં હે સ્વની ગૌતમ બુદ્ધં જુલ વા તતઃધંપિં ઋષિ મુનિપિસં સન્સારે ત્યાગ હે તઃધંગુ ધર્મ સ્વઃ વ હે સ્વઃ અવિનાશીગુ ધર્મ ધકા બાંલાક સ્વંગુલિં સ્યુગુલિં લોકયા ધર્મે મિશાં મસ્વઃગુ, લોકોત્તર પાશ્વ્ય હે સ્વયા વંગુ વનિગુ સ્વની ધયાગુ મને વલ ।

સ્વ સ્વં સ્વે હે માઃસિ મવલ । ત્યાનં ત્યાનુલ । મેલનુ લ્યાહાં વને માલ ધકા ધયા । આસ્ય હાનં મેથાય્ સ્વવઃને માનિ, રાની-દર્વાર છગૂ સ્વેગુ બાકિ દનિ ધકા ધાઃસા નં વનેગુ મં હે મદયા અનં હે લહાહાં વયા । ૪૧૫ વજેતી જુલ । લેં લેં વાચ્છાઈ બાજા થાકા મિસા છમ્હ છમ્હસ્યાં સ્વબ બાંલાક મે હાયકા થાસે થાસે બજારે ગહ્ણી અથ્ય યાના ચ્વંગુ બરાબર સ્વના જિ નાપ વયામ્હસિકે ન્યનાવલે વં 'ઈસુ' ધર્મ સતેતઃ યાના ચ્વંગુ ધકા ધાલ । મનૂત આપા સ્વાત ધાયવ ફુકસિતં સ્વના ચંકા લેકચર ત્રિયા અનેનેગુ ધર્મયા સ્વં કના હઙ્ગુ ધકા ધાઃ, વ સ્વયા છેં લ્યાહાં વયા ।

ચીન દેશયા પરિસ્થિતિ સ્યના વના ચ્વંગુ વ અન ધર્મ યા હાની જુયા વના ચ્વંગુ સ્વંબલે બૌદ્ધધર્મયા વિરોધી સારા સંસારે ફૈલે જુયા ચ્વંગુ સ્વનો ધયાગુ સોહુ । હાનં વાચ્છાયાગુ ગહ્ણી શ્રી લોકેશ્વર સ્વંગુ વ બૌદ્ધ વિહાર બૌદ્ધ મન્દિર ગુંવા પુલાં પુલાંગુ એતિ-હાસિક સ્થાન સ્વંબલે ન્હાપા થન બૌદ્ધ ધર્મ હે સ્વઃ આઃ તચોગુ હે ધર્મે હાનિ જુજું વયા ચ્વંગુ સ્વને દયા વલ ।

વ વાચ્છાયાગુ ગહ્ણી સ્વંસેનિસેં હાનં મનૂતયગુ આચરણ નં હિલા વંગુ સ્વંબલે મને અને અનેગુ સ્વં લુયા વઙ્ગુ । વાચ્છા યાગુ ગહ્ણી મલ્લં

त्तले उजागु तर्कना जिके नाकं मडु । व गड्डी खँसेंनिसें अपालं खँ
मने लुया वया च्वनिगु ।

अन चीने हानं छन्हु चाःहू वनाबले छथाय् यां छीन नम्बर
३ वांहुसि' धयागु गुम्बाया न्होने छपा खाना, पुलांगु देव देवता
पिनिगु पार छापे यायगु स्थान छगू खना, अन स्वः वनाबले लोके-
श्वर श्रीकरुणामययागु रकमरकमगु मूर्ति छापे याना तथा तःगु
खना रकमं छपाः छपाः जक काय धयागु मने तथा ल्येका छपाः
कयाबले तःपागु चिकिपागु याना दर छगू कम्पनीया स्वपाः दरंबी
धाल । छुयाय् जिके उगु बखते दां मडु दांदक्व न्यातका खुतकाया
मेगु फुकं काःसा न्येतका खीतकाया कया नं पवीमखु ।

करुणामययागु मूर्तियागु हे रकम आपाः दु । अथ्य करुणा-
मयया दोलंदो रकमया मूर्तिदुगुलिं धात्थें हे न्हापा करुणामयं हे
राज्य याना च्वंगु ज्वो धयागु मने लुया वल । उजागु देशया थौं
गजागु जुया वल धया थें मने च्वन !

हिन्दुस्थाने बुद्धगयास च्वना च्वंम्ह 'फुचि लामा' धयाम्ह
चिनियां बुद्धगयाय् धर्मशाला दय्कयत चन्दा पवं वःम्ह सिनं जि
पेकिने दु धयागु हाल सोका जितः माला ल्वीकः वल । जि नाप
लायवं वयागु ज्याया खँ फुक वन । 'जितः थः छम्ह पासा दुसा
हिन्दुस्थान याम्ह ज्यूा निर्ति चन्दा पवं वनेत यक्वं हे जिल ।'
धका धाल । छांत कांत स्वेबले नं याकनं ज्वी थें च्वना जापान
वनेगु खँ छले वन । व हे फुचिलामा नाप चाःहुला हिन्दुस्थान वय
मालि धयागु मने तथा व नापं वना ।

वं मेथाय् 'होस्यां' गुम्बाय् क्यने व्वना यंकल । लिपा 'पेसि
 क्षाउ' धयाथासं तोता वनेत व्वना नयागु न खर्च बियाबले दां
 ध्यवा छगः नं मदया यांलामायाके भित्ता दां काय माल । जि
 लिपा बिया ह्य धया । फःसा ज्यू बिया हकि मफूसात म्वाल, धका
 धाल । वनाप बिदा वादी जुया अनं वना व हे चिनिया भिक्षु नाप
 होस्यांतयगु गुम्बाय् च्वं वना । व गुम्बा साप तःधं गु खः । न्हापा
 छको नं व गुम्बाय् ल्हासे च्वंम्ह धोज्य चोपा घेसि बिया छवःगु
 चिट्ठि ज्वना वय धुन । तर व पत्र बमोजि वं छुं हे मदत म व्यु,
 जि अर्थं हे ल्यहाँ वया । .

लिपा फुचि लामा नाप वना बले नं व हे गुम्बाय् लात । निन्हु
 स्वन्हुति दुबले अन भोजन याकःवपिं गृहस्थ त छथो बल । जितः
 नं निमन्त्रणा यात । भोजन शालास व्वना यंकल । अन व हे
 न्हापा चिट्ठी बियाम्ह मनू नं खन । वंम्हमस्यू पहःयात, जिं नं
 म्हमस्यू थें च्वंक छुं म धया ।

अन चीने भिक्षुपिं नं गृहस्थपिं नं सकलें छचाः तुला व हे
 नयगु तया तःगु थले थः यक्व यक्व थःगु कयोले तया खौचु
 धयागु कथि निपुं तुया जक नयगु । जिजा नाकं व कथिं तुया नय
 सःगु मखुनि । हानं गृहस्थपिं नाप भिक्षुपिसं छगू हे थले कया नयगु
 जुया च्वंबले जिगु मने नाकं लः लः मधाः थें च्वन । हानं नयगु
 न्हाणे तया अने अनेगु खँ निं, ल्हाना च्वन । च्वं च्वं एक बजे ती
 जुल । लिपा सकलें चाः ला थः थःगु कयो खौचु ज्वना फेत्त ।
 जि नं सःतल । जिं जा विकाल-भोजन मयाना, जिगु दस्तुर बान्हिं

न्हो जक नयगु, फुचि लामां स्यू न्यना सो धका धयावले न्यना
स्वतः खः इमिसं बान्हि लिपा मुनानं मनः धका धया बिल । अले
छुं धाय मझाल । फुकसिनं न्हाचःतुं धाय म्वाःला आः गथय याय
धक्क साप अपशोच यात ।

इमि नल, जि छरुय च्वना च्वना । इमि नय सिधयका जिगु
बारे छु छु खँ ल्हात मस्यु । लिपा व जिगु चिट्ठी काःम्हसिनं थव
न्हापा छको नं थन वःगु दुथें च्वं धका धाल थें लिपा जिके न्यन ।
जि खः धोज्यं चोपा घेसि बिया हःगु चिट्ठी छपौ ज्वना वयागु खः
धका धयावले वया मझाला कोच्छुना च्वन । लिपा वे तैया २०
तका दां बिल न्हापा जि थःत बांलाक म्ह मस्यु । तं चाया बिज्याय
मते धका खूब मिजासं खँ ल्हात । जि भोजन मयानागु बांबटे
धका २ तका दां बिल अनं दना थः च्वनागु कोथाय् वया ।

व ध्यवा दसेलि गौतमबुद्धयागु जन्मनिसें निर्वाण तकयागु
तसबीर दुगु किताब छगू न्यना ६ खुतका कंपनी काल । अन
पेकिने च्यान्हु च्वना अनं थ्याकिन् धया थाय् वन्यत वना ।

(६) थ्याकिं

पेकिनं ५ बजेती रेले च्वना वना कन्हय खुनु सुथे ८ बजेती
ब्याकिं थ्यन । अन प्टेसने क्वाहाँ वया गुम्बा छगुली वन्यत
रोक्सा निगू काय त्यनां व रोक्सा बालातस्थं हूल याना जिपि
निम्हस्यात सात्तु साला संगु खँ ल्हानां ब्यागु मखु । वं जिगली

चवं धका सालिगु मेम्हस्यां वैत च्वहीक लाका जबर जस्ती याइगु
व खना पुलिसं जिपिं विदेशी छं मस्यूपिं धयागु सीका म्वाले म्वाले
धायक अमित कथिं दाया ख्याना छवत । लिपा निगू रीक्सा
हे बन्दोबस्त याना बिल । उकी च्वना जिपिं छगू गुम्बाय् वना ।

अन व फुचिं लामायात तस्सकं माने याना तल । अन न्हयन्हु
च्वना फुचिं लामाया ३०० स्वसःति चन्दा जम्मा जुल । अनं
नांकिने वन्य धका रेले च्वना ।

---

(७) नां किं

नांकिने थ्यंबले अनयागु सहर पेकिंसिनं बांलाःगु खन मनूत
नं यक्व भीरगु खना । अन नांकिने तःतः धंपिं फुक मिले जुया
दयका तथा तःगु लोला धयागु गुंवा छगुली च्वना यंकल । अन
फुचिं लामा व जि निम्हसित कोथा छकू बिल । अन मेमेपिं नं
सँयत लामात चवं च्वंपिं स्वखलः दु । अन फुचिं लामां नी छन्हु
तक सुं हे नाप नं मलास्य नय्गु नं मनस्य खालि त्वनेगु छता जक
याना च्वन । जि छम्हसिया अनुत्तरविजय गुरुमण्डल किताव
दोहरे याना च्वया च्वना ।

वया नीछन्हु सिधसेलि प्याहाँ बल । लिपा चंदाया बाबते
चाहू जुल । न्हापा स्वया दोवर चन्दा नं प्राप्त जुल । अले ला
लयातिया भित्रे अन च्वंपिं लामात नाप धर्म सम्बाद नं निहत्थं
ज्वीगु । लामातय् जितः तःसकं प्रेम जुल । सःता सःता यंकइगु ।

बराबर मोल्हुके नं व्वना यंकइगु जुया च्वन । मोल्हुइगु छगू धाःसा
चीन देशे तः धंगु हे चिकित्स वासः हे खः । मोल्हुइ धुनेव च्यान्हु
फिन्हु म्ह हलुका जुया याउँस्य च्वनिगु । उकिं अन इष्ट मित्र मिले
जूपित माने याना पाहाँ याइगु हे गनं द्वाहाँ वनेव न्हापां निं ध्यवा
निगःथा क्वालः न्योके छ्वया थल छगले रुमाल छकू तथा
क्वालखं लुना ल्हाः ख्वाः सिका यचुक हुइका सफा निं याके बो ।
अले तिनि लिपा माःमाःगु खँ ल्हाइगु । म्नी थाय् जूसा बर्मानिं थना
त्तोक्य थें । हानं ततःसकं सन्मान याय माःपिं तातापाकं वःपिं इष्ट
मित्र नाता कुटुम्बपिं वया च्वनिबले नं पाहाँ याइगु हे बराबर
मोल्हुइगु पसले व्वना यंका मोल्हुइक्य यंकइगु । मोल्हुइ थाय् दर्जा
अनुसारं तथा तःगु दु । प्यानांनिसें स्वतका प्यतका तक वंगु थाय्
दयका तःगु दु । थः योगुली वना मोल्हुइगु । छ धाः क्वाःगु लः
छ धाः ख्वाउँगु लः प्याहाँ वइगु । गुलि गुलि क्वाके माः गुलि
गुलि ख्वाउँके माः थःगु खूशी । दर्जा अनुसारं सामान, साभों,
रुमाल, चिकं खुसबी तहल याइपिं, म्हथाकइपिं खिति त्वीका बीपिं
सम्पूर्ण दु । हानं गरम गरमगु कापः तथा तःगु खाता छगू छगू नं
दु । क्वागु लखे दुना चःति वयक्य फक्व वेका अनं दनाकथं प्याः
प्याः हे खाताय् गरम कापत थतुं क्वतुं फाया हानं अनं नं चति
पिकाय् फक्व पिकया म्हे रुमालं हुया निको स्वको उजागु छति
मोल्हुया चःति पिकया वे धुनेव म्ह च्यान्हु फिन्हु तक हलुका जुया
बडो आनन्द जुया च्वनिगु । उकिं सकसियां माने याइगु रूल
हे थ्व ।

जितः नं ग्यारुने च्वंम्ह अवतारी लामा धाःम्ह छम्हसिनं व
फुचिलामां नं बराबर मोल्हुके व्वना यंकइगु । उगु बखते हंकंने
नाप लाःम्ह निनीला धयाम्ह नं अन नांकिने हे दुगु जुया च्वन ।
वया भाःतम्ह सयूकुस्यो धयाम्ह नं बराबर वयावं च्वना च्वनिगु ।
व अनचीने माष्टर जुया चिनियातयत सँय् आखः स्यने गुली
जागीर दुम्ह खः । हानं शास्त्रया वादविवाद नं अपालं याना च्वना
च्वंम्ह खः—वं नं माःमाःगु हार गुहार याना व्यू वइगु ।

छन्हु भिखाछ्यै लामाया क्षांजय्पिंथाय् जिगु बारे इमि छु खँ
जुल थें, छन्हु खवर वल—अन छन्हु बिज्याहुँ कन्हे मोटर छ्या
कायके हय । कन्हेखुनु मोटर छ्या हल । मोटरे च्वना अन वना ।
अन थ्यसेलि छगू आसन हे दयका जितः फेत्कल । न्हापां ल्हाःनि
सिकल । अले च्या मधि न्ह्योने तय हल । सुथे नैनं ल्हासायागु
हाल नि न्यने माक्व न्यन । जिं स्यूगु खंगु तकं कना । तस्सकं
खुसी जुल । जिगु गमनया हाल नं फुकं न्यन । जितः उपकार याना
हःम्ह धोर्ज्यचोपा घेसियागु हाल नं फुकं कना । रिपु च्वेङाय् पञ्च-
शीर्ष पर्वतयागु हाल नं फुकं न्यन । खँ ल्हल्लां एघार बजेती जुल ।
भोजनया परिवंद नं थिक याना तच्चोतं भोजन याकल । फुकसिया
नय धुंका हानं नेपालयागु खँ न्यन । नेपाले गुभालामातय् थुज्याम्ह
द्यो माने याःला धका शक्ति दुम्ह महिषसम्बर द्यो व मञ्जुश्रो
खाःयागु थें जागु चाय् धाले याना तगु च्यागू भिगू मूर्ति न्ह्योने
तया जिके न्यन । हानं नेपाले थुजापिं द्योयागु ज्ञान दुला धका
न्यंबले जिं धया—नेपाले दु ला दु, थन थें थुजापिं देवतापिं पिने

प्रकट याय ज्यूगु मख, दुने हे जक । थ्व खँ न्यना “छः पिसं धाःगु खँ धातुं हे पक्कागु खः, आः थन थुजागु हे गुह्यापिं द्योत पिकया क्यना ख्व सःपिं लामा धका धायकइगु । थःके गुण छुं हे स्थिरं मदुसां गुह्य गुह्यापिं द्यो प्रकट याना बडो जान्यापिं जुया च्वनिगु । आमकन नेपाले हे ज्ञान पक्का गुह्य बःलाः । प्रकट याय ज्यूगु प्रकट याना मज्यूगुयात गुप्त हे याना तल तिनि । थन ला गुप्त धयागु छुं छुं हे मदया दुने छु ज्ञान नं दुगु मखु” धका नेपाः-यात बडो प्रशंसा यात । जि न्हिचिंछ अन च्वना बहनी लिबाक ल्याहां वया । जिमित छको खबर बिया जक हुँ धका नं धया हल । व द्यो च्याम्ह भिम्ह व भिखाछ्येँ लामाया तसबीर छपाः खाता छपु दां नी न्यातका ति नं बिया हल । मोटरे तया जि च्वना थाय् तयक्य हल ।

(८) स्यांहेले धोर्ज्यचोपा घेसोया म्हासुम्हिचा

उलि जुसेलि अन लत्याति च्वना स्यांहे वयत रेले च्वना वया स्यांहेले व फुचिं लामां छम्ह धनीया छ्येँ व्वना यंकल । अन कोथा लुगुली खूब फर्मास याना छायपा तया तःगुली जि व फुचिलामा निम्ह तय् यंकल । नय् त्वनेगुली सुथे नं बांलाक जल-फान याके हल न्हिनेसगु भोजन नं बांलाक जोरे याना नके हल । उजागु हे छांतं अन च्वना च्वँतले न्हित्थं श्रद्धापूर्वक नके त्वंके याना तल । फुचि लामाया चन्दा पवं जुया च्वन । छुं दां निदो

नीन्यासः ति नं उथे जुल । जितः लहासे च्वंम्ह धोर्ज्य चोपा घेसिं
 बिया हःगु स्यांहेले च्वंपित बीगु चिट्ठी निपौ बीमानिगु जूयानितिं
 व मनूत फुचिलामा नाप वना माः वना । स्यांहे सहरया दथ्वी हे
 लाक छमू जहाज कम्पनीतयगु भद्राय् धंगु आफोसं दु । अन हे
 दुने छम्ह जहाज कम्पनीयात व चिट्ठी च्वया हःगु जुया अन
 आफिसे वना व चिट्ठी थुवाःयात बिया । प्वला स्वत, भचा अथ्यं
 च्वना व चिट्ठी अन सकल मेपिन्त नं क्यन । उलि क्यने धुंका
 जितः थन विज्यानागु गुलि दत धका धाल दचिछति दत जि
 उथे साने पञ्चशीर्ष पर्वते वना अन न्याला च्वना पेकिने न्यालाति
 च्वना थ्याकिं वया । अनं थन (स्यांहे) वया । थन थ्यंगु थनिं
 भिन्यान्हुति दत । आः थन चीने ततः धंगु तीर्थ सीका वने धयागु
 विचार जुया च्वन । ” “उथेसां वनागुया निस्सा छु दु ” धका
 न्यन । लहासां न्हासुगु कापःयागु म्हिचाय् च्वया हःगुया ल्यूने
 पञ्चशीर्ष पर्वतयागु न्यागू छाप तयका हयागु क्यना । व कापते
 च्वया हःगु सकतां व्वना स्वत । सकसितं क्यन । अले मेमेपिं नं
 च्वया स्वत । छम्हसिनं तीजक भिरका वंगु नोथ् छपाः वहे म्हिचाय्
 तया बिल । उलि जक तया बीवं सकसिनं थः थःगु श्रद्धा अनुसारं
 उकी म्हिचाय् दां तया व्यूबले सच्छि व चानचुन नी स्वीति दत ।
 आः छ न्हापां गन वनेगु धका न्यन । जि च्युह्वास्वां वमिस्वां
 फुथोसां धयागु स्वंगुलिं सीकः वने धयागु मने दु । जि थनया भाषा
 छं मसः तिब्रत भाषा छमू जक भति भति सः धका फुचिं लामां
 भायका । वं चिनिया भाषां अथ्य धासेलि अन छुं ज्या मदुम्ह

अम्हु छम्ह तीर्थ नं सकभनं तःकःमछि वना वे धुंकुम्ह सँय भाषा
 नं पुरा सःम्ह चिनिया भाषानं पुरा सम्ह छम्ह दु, वयात सः तके
 छवया सकसिनं धाल । छं थ्व लामायात गन गन धाल अन अन
 व्वनायंकि नयगु त्वनेगु तिकट खर्च फुकं लामां हे याना बी छं
 थ्वयात लेँ बांलाक हेर विचार याना छको तीर्थ चाः हुयका हय
 फुला ? व नं ज्या छुं मदया अर्थे उखें थुखें ज्या माला जूम्ह जुया
 छकोलं ज्यू जिं थ्व लामायात फुगु चाकरी याना धाः धाः थाय्
 यंका हया बी धका धाल । अथ्य जूसा ज्यू धका धया । उखेपाखे
 वनिगु जहाज, अन आफिसे च्वंपिं कम्पनीतय्त्त धया पास छगु नं
 कया बिल । इमिगु जहाज दुथाय् तक भाडा पुले म्वाःगु याना वं
 जितः प्राप्त जूगु दामे न्येतका ति बिल । मेगु दां जंमां थन हे
 आफिसे तयातय् ल्याहां वया काः वा, दां म्हे तया घाना ज्वी
 मज्यू । थन ज्यानयागु खतरा ज्वी यो । उकिं थुलि जक ज्वनाहुँ
 धका मेगु दां फुक अन जीम्मा बिल । व मनू ज्वना थः च्वनागु
 थासे वया लँयात माःमाःगु छता निता न्याना प्यन्हुति च्वना ।

अनं वने धका व मनू नाप प्याहाँ वय धुन जहाजया ई बिना
 वने मफया हानं ४ न्हु अन च्वने माल, तर बिडा जुया वे धुंगु
 जूयानितिं हानं अन ल्याहाँ वने मछाला च्वंबले व व्वना यंकइ
 म्ह मनू अन स्याहे देशया छकू छकू खँ स्यूम्ह जूगुलिं परदेशीत
 द्यो वनेथाय् यंका बिल । अन खाता छगूया लासा फांगा म्फूल
 सहित च्छिज्या च्याना बाः बीमाः खनी । अन मेपिं गरीब
 कुलीत नं पिने द्यने मफु गुलिं अज्याथाय् हे द्यो वनिगु जुया च्वन

अमि म्हाति च्यागः जक बीव गाः, कारण अमित ध्यनेत भीथाय्
बखुंगः थं च्वंगु म्ह दुच्छि दुच्छि हाःकगु वाक्सत न्हयतँ च्यातँ
तँतँचिना तःगु दु, उकी हे लाया तःगु साधारण लासाय् यनिगु ।
जिपिं निम्ह अन च्याना च्याना पुला प्यन्हु च्वना ।

अन च्वनाबले व अम्हु नाप स्याहेले ततःधंगु होस्यां गुम्बा
आदी बराबर चाःहू वना । अन गुंवाय् दान प्रदान नं यक्व हे
च्यु वइपिं दु । चिनिया भिक्षुत नं यक्व यक्व हे दु । छगू गुंवाय्
न्हाबलें न्यासः भिक्षुपिं च्वना च्वनिगु । स्याहेले दकसिबे तःधंगु
गुंवा व हे धाल । अन निन्हुति वना अनथागु नियम दस्तुर फुकं
स्वया । भिक्षुपिं वयावं च्वनिगु वनावं च्वनिगु । चीने भिक्षुपिं
छथासं च्वनिगु मखु । अन गुम्बाय् निन्हु प्यन्हु च्वना चाःजक
हिला जीवन बिटे याइपिं नं आपाः खनी । उकीं गुम्बा गुम्बाय्
सकभनं भिक्षु पित्त गनं गुम्बाय् सच्छिम्हसित गनंगुम्बाय् निसः-
म्हसित नकेगु थःगु गच्छे अनुसारं गुम्बा दयकइपिसं जगेरा तया
दयका तया तःगु खनी । गनं हे व जगेरा तया तक्व भोजन याइपिं
भिक्षुपिं दुगु मखु । सच्छि नकेगु तया तःथाय् पीम्ह न्येम्ह दइ ।
मेपिला वयावं च्वनि, वना वं च्वनि । सकभनं गुम्बाय् थुजागु हे
छातं जुया च्वनिगु । न्हिच्छिया स्वको देथाय् पूजा याय माः ।
सुथ न्हापां रुयूलं छको, एगार बजेती छको सन्ध्याकाइले छको ।
पूजा जुक्व पत्तिकं नकइगु दस्तुर । नकइगु गनं गनं जा कयं गनं
गनं अचार नं दु । तरकारी नं दु । सकल गुम्बाय् हे थुजागु
दस्तुर । उकीं भिक्षुपिनि नय् मखनि धयागु ला द हे मदु ।

(६) चीनया महातीर्थ

चीने आपाःथासे चाःहुले नं धुन । स्यांहेले जहाजे च्वना व हे अमदु पासा व्वना च्युह्वासां वना । स्यांहे नं वना प्यन्हु दु खुनु च्युह्वासं थ्यन । निन्हुति न्यासि वने माः । निन्हु जहाजे च्वना वना अन थ्यन । व निन्हु न्यासि वनाबले छन्हु नांहे धया थाय् थ्यन अन छगू छयांसां गुम्बा दु । अन दर्शन याना । द्यो बुद्ध धर्म संघ, अनयागु छांतं । गुन्वाय् आहिस्तां यक्व दुथें च्वं, भिक्षुपि १०० ति दइ । अन चाचच्छि च्वना अनं वया च्यूहासां थ्यन ।

अन थ्यंबले साप च्वापु गात । थ्यंखुनुं निसें प्याहां वे मजीक च्यानहु खन्हुति अन हे च्वने माल । अन च्वंतले अन गुन्वाय् च्वंपिसं हे नका त्वंका तथा तल ।

अनं निन्हु न्यासि वना जहाजे च्वना चच्छि वने धुंबले सुथे छथाय् जहाज दिक्कल । अन कयो दयकइगु देश खनी जहाजे कयो, रिकापी, च्यादानी गिलास आदि नाना रङ्गयागु बांबां लाःगु चीज च्वना म्यू वःपि अपालं थाहां वल । मयो मयो धायक हे न्याकइगु । नेपाःले हय धका ६।७ तका कंपनीया ति न्यानाबले कयो, तःपाः चिचिपाःगु रिकाबी, तःगोगु गिलास, च्यादान फुक मिले याना तोकरीं छथल खात । कलकत्ताय् न्याय माःसा ४०।६० तकाया दत्तं याइ मखु ।

अनं वना फुथोसाने कन्हेखुनु सुथे थ्यन । अनयागु स्थानया नां ध्यचां धका धाल । गुंवाय् स्थापना याना तःम्ह श्री करुणामय

चिनिया भाषां क्वयसांफुसा धका धाङ्गु । अन प्यन्हुति च्वना,
अनं वमिसां धयाथाय् वने धका वया ।

लेँ वयावले छथाय् निन्हुति जहाज मवया च्वने माल ।
लिपा जहाज बल जहाजे च्वना वना । निन्हु दुखनु छथाय् उत्रे
जुया मेगु हे जहाजे च्वं वने माः । अन जहाज बदले जुया वना
कन्हेखुनु सुथे समुद्रया किनारां किनारां जहाज यंकल । अन व
जिपिं च्वना वनागु जहाजया न्होने व लिउने लडाईयागु तोप जरे
याना तया तःगु जंगी जहाज तया हल । तोप नं बिचे बिचे तया
आवाज बिया वै च्वन । अथ्य छाय् याना हःगु धका न्यना बले
जापान वइ धका थन साप हल्ला नं जुया च्वंगु सकसियां थ्व हे
भय कया छ्येँ छ्येँ फि लाया फियागु हे बोरा बोरा थना गढ
दना तया तःगु दु । थौं वइला कन्हे वइला धयाथेँ हे खबर्दार
याना च्वंगु खः । उकि ग्या ग्यां थज्यागु खँ ल्हाना ववं स्वंगू प्यंगू
घंटा वने धुं बले हंखु धयाथाय् थ्यन । अन उत्रे जुया रीक्सा
छगू कया । व जितः व्वना हःम्हसिगु देशे च्वंपिं अम्हुत निम्ह
स्वम्हति नं वःपिं नाप लात इपिं नं जिपिं नापं तुं बल ।

छगू तःधंगु गंबाय् व्वना यंकल । अन सँयत तीर्थ सीकः
वया च्वंपिं अपालं दु । अपि सदानं वना च्वनिगु स्थान खनी
अन हे व्वना यंकल जिमित अन थ्यनेवं खँ न्यन । सकल खँ न्यने
धुंका व मनूखं अन याम्ह मालीकयाथाय् वना वंवन । ताउ
जायका नं छुं खबर मवः । मय्ल तु ल्याहाँ वना मेथाय् च्वंवने
धका धया । आस्य आस्य धका धाल लिपा जिमित सःतल । द्वाहाँ

वना । मालीकम्हसिनं न्यन । जिं सँय् भाषां धया । जि नाप-
वःपिसं चिनिया भाषां धाल । लिपा साप मिजास याना कोथा-
छकू पोंका बिल । जिपिं न्याम्हं व हे कोथाय् च्वना, नयगु त्वने
गु फुकं अन गुम्बां हे बिल ।

वना वनाथाय् देश सापं तःधं बांलाः व गुम्बा तस्सकं हे ध्यवा
दुगु खः दर्जा नं साप दुगु छांत । अन वना प्यन्हु दुबले छगू
मङ्गल कार्य दँय दसं याय माःगु दु खनी, साप तच्चोगु । व
मेलाय् सकल मर महाजनपिनि व दर्जावाल अफसरपिनि सक-
सियां प्याखँ जुल बा बाजं जुल अने अनेगु तामासा दय्का सक-
सियां छगू छगू ह्यमाः खनी । जिपिं च्वनागु गुम्बां नं छगू यंके
माःगु दु थें व हे मेलाय् जिमित नं तथा यंकल । सारा लसकर
पैदल वने माः । छगू मैदान भी नेपाले छाउनी निगू ति पाय् धंगु
थासे सकल व मेलाय् वय माःपिनि प्याखँ बा तामासा गथ्य नेपाले
यद्याया प्याखँ ल्याः काइगु खः अथ्य हे छम्ह छम्ह सिगु नां
हाजोर काल । अफीसरपिं दथ्वी खः दय्का फौज फौजं घिरे याका
सकसिया हःगु जांच याना च्वना च्वन । जिमित नं अन क्यने
व्वना यंकल । बहनी जुल लिनं बात । त्यानं त्यानुल । अले जि
छम्हसित पासा छम्ह बिया रीक्स छगू कया गुंबाय् लित छवया
हल । मेपिं फुकं हे ज्या सिमधया च्वना च्वने माल । जि गुंबाय्
वया दना च्वना । उखुनु चान्हे चच्छि मेलाय् सापं मनूत जंमा
जुया च्वनिगु । कन्हे खुनु नय् धुंका बजारे छको स्वे धका प्याहाँ
वया । 'हंखु' धयागु शहरे ध्यन । व शहर मामुलिगु मखु । व

शहर सापं तःधंगु बिचे लँयागु नहर छगू दु । वारी व पारी निगू देश दु । अन हंखु धयाथाय् ततःधंगु कालेज, लाइब्रेरी नं दु । अन सो वनाबले उलि मछि किताब दुगूली हिन्दी किताब छगू नं मखं, उकिं जिं ज्वना वनागु मज्झिमनिकाय छगू जिगु नामं अन लाइब्रेरी तया थका । अन मैदान नं यक्व दु । पुखु इत्यादि नं दयका तया तःगु दु । हानं बोर्डिङ्ग स्कूल, तःधिकपिं याना विद्यार्थीत अन हे नइपिं छनिपिं न्यासः खुसः ति दु । स्कूल नं मामुलिगु मख् । अन आफ्सीसे स्वः वनाबले अनया मुख्यम्हसिनं थथ्य नं धया हःगु दु “नेपायापिं विद्यार्थीत मुं थन वया आखः व्वं वइपिं दुसा खबर बियाहकि । बिना दामं व्वंका बी, नय् त्वनेगु फुकं थन हे बन्दोबस्त ज्जो वइपिं दुसा खबर बिया हकि” धका जितः अन यागु पत्ता—“हुंपे उथां.....” ।

धका च्वया बिया हया तःगु दु । अन हंखुले ७८ न्हु च्वना । सकभनं व्वना यंका क्यन । लिपा “जि वँमिसांया तिथ्वाय् धया-थाय् तीर्थ सीके धका वयागु” धका धयां “थौं कन्हे लः सुखा जुया नांचा चले मजू न्यासि वंसा साप तापाः वने नं फइमखु लखं जूसा जक अःपु” धका धाल । उको व वँमिसांने छथाय् वना वे मफुत । हंखुनं हे ल्याहाँ वया ।

---

(१०) ल्याहाँ

जहाजे च्वना नांकिने वया । व हे न्हापां च्वनागु लोला गुम्बाय्

हे वना । अन न्हापायापि लामात फुकं दनि, फुचि लामा नं अन हे च्वना च्वन ।

जि थ्यने वं अन फुचि लामाया हानं मेथाय् चंदाया लागी चाःछू वना स्वथाय् प्यथाय् वनाबले दां निदोति उथे जुल । लिपा व फुचि लामां जितः भुलाय्खि थें च्वंगु तसरया संत्रासि रङ्गगु कापः छथान न्याना चीवर स्वपु सुया दान बिल ।

व फुचिलामां फितुं धयागु न्हापा मोति वा गाःगु अर्हत पिनिगु धातु धका सिसी तया नेपाले न्याना हया तःगु दुखनी व स्वंगः प्यंगः तया भोँते पुरिया चिना सकसितं बीगु व चीने तःचोगु हे चीज जुया च्वन । लिपा छन्हु, जिके नं न्हापायागु स्वयम्भुइ हे वा गाःगु सकलिगु हे नीःगति बत्ता छगले तया ज्वना वनागु दु । व फुचि लामायागु मोति वया न्होने खास नकलि खने दत । न्हापार्जि मक्यना । लिपा जि क्यनाबले अन नांकिने च्वम्ह अफिसर छम्हसिनं खन । वयाके गथ्य धका न्यन जि मस्यु धाल लिपा वं फुचिलामायात “जिके च्वंगु फितुं निगः वा स्वंगः कया-ब्यु” धाल थें, फुचिलामां जितः ‘पंबु छम्हसिनं आम फितुं निगः कयाब्यु धका धाल निगः स्वंगः ब्यु’ धका धागुलिं स्वंगःति लिक्कया बिया छ्या । व खंबले तःसकं खुशी जुया वया बाबते ४० पीतका कंपनी बिल थें जि मस्यु । व फुचि लामां व दां मध्ये २० नीतका जक जितः बिल । नीतका दां वं हे जि मसीक काल । तर छन्त थुलि दां बिया हल’ धका नीतका दां बी धुंकल, लिपा वया मने गथ्य जुल थें मस्यु चच्छि यनं मयं । कन्हेखुनु जलपान याना

चवनाबले आकाष्ठाकां 'भन्ते, थ्व नीतकादां छःपिसं कया हानं
जितःब्यु' धका दां बिल । हानं जि वयात बिया । व अथ्य
यानागु छाय् धका न्यनां अथ्यं का धका जक धाल । लिपा कुत्तु
कुला न्यनाबले दान बिया हःगु दां थः थकालिम्ह जूयानिति न्हापां
थःत नि बोमाः । अलेतिनि जि काय दइ धका धाल । व हे खँ
छकुति याना लिपा व दां ला जितः बिया हःगु वं लोभ याना
काःगु व वया अदिन्ना दाने लाइ धका जितः बियालि हानं लित
काःगु खनी धका सिल । व हे खँ सिसैलि जिगु मने वयात बिया
तयागु दां फुकं काय माःसे वल ।

छन्हु जि 'थःत बिया तयागु दां फुकं हकि' धका धाय मात्रं
तःसकं तं चाया तमं ना छंगु दां धका वांछया बिल । वया मती
तम्बेकल धायव व दां काय छालि मख् धका धाःगु खनी, जि दां
बो साथ कया पोचिना सो थना । लिपा ला नाना रङ्गगु खँ ल्हाना
हल । अले जितः ख्यायत छ जि नाप च्वने मते हुँ धका छथुं
हे जंगे जुल ।

दां धयागुली साप लालाचिचि ज्वीयो खनी । स्वदो प्यदो
चन्दा कया तय् धुकुम्हसिनं उलिदामे लोभ तया आखीरे नाकिने
च्वंतले हे बाया च्वनेभाल । व फुचि लामां जितः पितिना हःबले
अन च्वक्व लामादु व खना तःसकं तं चाल । वयात अन तचोकं
वदनाम जुल । लिपा हानं वाःछिति दुबले मिजास याःवल । हिन्दु-
स्थाने वने नु धका धाल । जि व नाप वनेगु छफूति हे मं मंत ।
छ हे जक हुँ, जि वे मखुनि धका धया छया चित्त धयागु गुजागु

थे वनाप मवनाबले लेँ गथ्य याना वने धयागु जिके छुं छुं हे
विचार मंत व सरासर वन ।

लिपा अन च्वंपि लामातसेँ जितः माःमाःगु मदत बिया तल ।
छम्ह ग्यारुंयाम्ह लामां जिमिगु ग्यारुं देशे नु छंत छुं हे तक
लिफ मज्जीक सेवा याना तय धका धाल । लच्छिति दुबले भाग्य
वश पञ्चशीर्ष पर्वते च्वम्ह लामायात ल्हासां बदला वया लामा
ल्हासे वनेत नांकिने वल । व खबर् जि सिया व लामायात नाप
लाः वना । अहो थः थन हे तिनि खनीका धका लय्ताल । खः
जि च्युद्वासा फुथोसां सीका वमिसां सीक, वने धका हंखूं तक
वना । लः मदुगुलि वया थन च्वं च्वना । ल्हासा वनेत पासा
मदया च्वन धका धयाबले ज्यू ज्यू नु नापं धका धाल । उलि
धायवं ल्याहाँ वेगु मने वल । अले जि लोला गुम्बाय् ल्याहाँ वया ।

सकसित नं जि नेपाः वनेगु जुल धका धया । जिके धाःसा
८० चयतका कंपनी जक दु । अन नय्गु व भाडा सकतां याय-
बले सत्याति दां मदय्कं मगाःगु जुल । जि वनिगु धका सकसिनं
सिसैलि छुं भचा भचा दां नं प्राप्त जुल । व ग्यारुंयाम्ह अवतारी
लामा धाःम्हसिनं जितः धाल—“छंत नेपाले यंकेत थनयागु छु
चोज माः ।” जितः मेगु ला छुंम्वाः आखः छापे यायगु बाक्स
छगः जक दुसा ज्यू धयाबले ज्यू जि कया बीका धका धाल ।
गबले वनेगु धका न्यन । कंस बा प्यन्हु त्वालं ज्वी धका धया ।

कन्हेखुनु व हे लामा व जि वना तःधंगु हाउसे वना छापे
यायगु बाक्स व मसि पेंगः बत्ता, आखः च्वयगु सामान, भों

सकतां उक्रियात माःगु कया बिल । दां जिं बी धका धयां जितः
बीके मन्बू । थमंतुं बिल । जंमा कम्पनी ४५ पोन्यातका ति तुत ।
अनं वयागु गुम्बाय् थ्यंबले मेगु खर्च नं माःगु दु सा धा धका
धाल । जि मङ्गलापुस्य च्वना मेगुदां जिके हे दु धका धया, जिं
मकया ।

जहाजे लेँ न्याना हयागु कयो, रिकापी, च्यादान फुक ज्वना
वेत तस्सकं भंजत चाया अन हे गुम्बाय् तया बिया । हानं वं
गुम्बाय् च्वंम्ह ध्वीं ला—लेखपढ याना च्वनिम्हसिनं म्वाम्वा धायक
२० नीतका कम्पनी बिल अनं बिदा कया व हे ल्हासा वनिम्ह
लाभा च्वंथाय् वया । अन निन्हु ति च्वनाबले ल्हासाया वकील
जुया च्वंम्ह कोताः धयाम्ह अफिसर छ्महसिनं—जि नेपाः वनिम्ह
धका व लामां वयात धाल थें—वं नं जितः छ्को वा धया हल
धका रिपु च्वेङाय् वःम्ह लामां धाल । जि जा अन वने मसः धका
धयाबले पासा छ्मह बिल नापं वना । अन थ्यंबले जिगु हाल फुकं
न्यन । बरो खुशी जुल । छंत लँयात खर्च धका २५ नो न्यारका
कम्पनी बिल ।

अनं ल्याहाँ वयाबले दां निना स्वयां भाडायात व पासपोर्ट
कायत गात, नयगु खर्चयात जक मगाना च्वन, तर मगाःगु स्यांहे
थ्यनिबले माःथे ज्वी धयागु मने वन ।

कन्हेखुनु नांकिनं स्यांहेले वनाबले सर्कारी मनूत नाप वयागु
जुया रेले महसूल म्वाल । स्यांहेले न्हापा सिसितया थकागु आफ्नीसे
वनाबले अनयागु दां नं बिल । हानं अन चिनियानी छ्मह साप

तःधंम्ह अंग्रेजं तथा तःम्ह दु, अंग्रेज सिना व हे याकचा मचा
खाचा सं महुम्ह छै व पसःया बाः जक कया हे आपा धनी जुया
च्वंम्हसिनं गथ्य गथ्य सीका वयाथाय् व्वना यंकल । वं धाल । कि
“जि सी त्यल, जि हे छम्ह सिवाय महु, हिन्दुस्थाने बुद्धयागु तीर्थ
प्यंगुलीसं छगू छगू धर्मशाला दय्के धयागु विचार जुया च्वन ।
लुम्बिनी छगू नेपाल राज्ये दुने धाल । अन विदेशो मनूतय्सं दय्के
बीमखु धका धाःगु हाल न्यना । व ज्या छगू थःगु द्वारा दय्के
ज्युसा जिगु इच्छा पूर्ण ज्वीगु जुल” अले हिन्दी भाषा सःम्ह हया
जि धया—“अन वना बुभेसुम्हे याना जक थःपित पकागु जवाफ
बी साप तःधंगु मने तथा दिल ।” वं “थुलि जिगु उपरे ज्या याना
व्यु, दांयात जि माःगु कलकत्तायागु बेंके कायगु याना बी गूलि
फत उलि याकनं याना सिना वने दुसा ज्यु” धका धाल । “जि
कलकत्ता थ्यनेव बुभेसुम्हे याना माःगु चिट्ठी बिया ह्य” धका धया ।
“ज्यु” धका बडो खुशी जुल । लँयात खर्च धका १० भितका कंपनी
बिल । मोटरे तथा जितः तय्क्य हल ।

अन स्याहेले न्यान्हु खुन्हु च्वना । जहाज भाडा व पासपोर्ट
कायत जहाजे नँ खर्च, डाक्टर खर्च फुक फाकं याना जंमा १८०
संछि व चयतका ति माःगु जुल । ब्पाकं पूर्ण जुल । अन सकल
ज्या सिधय्का जहाजे च्वना । सकलें सँय्त व अम्हुत याना थुख्यर
वयापि जंमा २० नीम्ह मनूत साथे दु । स्याहे नं प्याहाँ वया ।

खन्हु दुखुनु समुद्रें जहाजया जव पाखें तस्सकं तुफान वया
जहाज फाता फाता संगुलि भोपुइ थें च्वन । दुने च्वपि मनूत जहाज

गध्य गध्य सन अथ्य अथ्य छरुय छरुय पँ चिउँ वनिगु, माल
 तालया ला खँ हे दुगु मख तज्याइगु वाइगु छु नं ल्योगु मखु ।
 गुलिस्स्यां पो वः, गुलिस्स्यां घाः जू । सकलें ग्याना हाहाकार जुल ।
 सकलें क्वेयागु तें च्वंवन, च्वंसां दुःख व हे । लिपा २ घंटा ति
 जाःबले तुफान कम जुल । मनूत थः थः थासे च्वन, तर माल
 तालया थ्यकाना दुगु मखुनि । अनं निन्हुति वय धुंका तिनि थः
 थःगु माल सकसियां थःथःके लात । अथ्य जूसानं मेथाय् गनं यंके-
 थाय् मदुगुलि माल छुं मतं ।

अनं ६ खुन्हु दुखुनु हंकं थ्यन । हंकने छन्हु जक मुकाम जुल ।
 कन्हेखुनु सुथे हंकनं प्याहाँ वया जहाजे च्वना । न्ह्यन्हु दुखुनु
 सिंघापूर थ्यन अन छन्हु मुकाम जुल । अनं वया खुन्हु दुखुनु
 पिनाङ्ग थ्यन, अन नं छन्हु च्वना अनं वया प्यन्हु दुखुनु सुथे गंगा-
 सागरे थ्यन । अनं वया न्हिने सिया २।३ बजे कलकत्ता थ्यन ।
 हंकनं प्याहाँ वसेंनिसें कलकत्ता मथ्यंतले जहाजे अपालं हे थासे
 थासे जांच याः वइपिं यक्व हे दु । छखें स्वे बले जहाजे जांच याः
 वइगु खनिबले तबोगु हे अपत्यारपिं मनूत जक च्वना वःगु थें च्वं ।
 पुत्तुमतु प्वीका स्वेथाय् दक्व हे स्वया वनिगु ।

कलकत्ताय् रामजीदास जेतिया लेन (बडा बजार) तक जेतीं
 मोटर च्वना वया । अन थ्यंबले खर्च मगाना १० कम्पनी त्याना
 वयागु दाजुं थ्यने साथ पुला बिल । कलकत्ताय् छगू सप्ताह ति
 च्वना, स्यांहेले, च्वंम्ह धर्मशाला दय्के धाःम्ह उपासिकायात

सुंदिला धयाम्ह चिनिया छम्हसिनं, च्वका चिट्ठी छपू छया ।
जवाफ वे मलावं हे चीनयागु लँ बन्द जुल । लच्छिति दु बले
स्याहेले जापानं हमला यात धयागु हला वल । अले चिट्ठी
छुं मवः ।

लिपाया खँ

(१) नेपा:

कलकत्ताय् न्हय्न्हु च्वना नेपा: वया किडोल विहार थ्यन
वैशाखपुन्ही न्होनेसं थ्यंक: वल । चीनं हयागु न्हूगु तसबिरत फुक
ब्बया अन विहारे भगवानया जन्मोत्सव माने याना । सारा
नेपालया आपालं बौद्धपिं वया ख:वल । अबलेसंनिसें बुद्धजयन्ती
गनं गनं त्वा: त्वाले याना हल । यले नं हानं बुद्धजयन्तीया महत्व
बढे जुया वल । न्हापा छको नं थलया धर्मादित्य धर्माचार्य
धयाम्हं थ्व जयन्ती वैशाखपुन्ही खुनु न्यायका थकुगु ख: । तर
हानं लिपा भचा पयासुया वन । आ: थौं कन्हे येँ यले साल
साले सकभनं बुद्ध जयन्ती माने यायगु जुया वया च्वन ।

किडोल विहारे भिक्षुपिं छम्ह निम्ह व अनागारिका पिं नं छम्ह
निम्ह यायां दया वया च्वन । छको जि निला स्वलाति एकान्ते
चवंनेगु इच्छा जुया सक्वे वज्रयोगिनीया च्वे मणिचूड दहने च्वं
वना । अन महाबौद्धया जुमां साहुया काय पूर्णमान धयाम्ह जि
अन धका सीका अन जिथाय् वया ४।५ न्हुति च्वं वल । अन व
नाप छं ज्ञान गुणया खँ नं जुल । दु:ख सुखया खँ नं जुल । चीन
वनाबलेसिगु नं खँ जुल । लिपा वया बौपिसं साप ज्वीक मा:
वल । अन नं मा: वइगु जुया अनं सक्वे वंबले नाप लात ला मस्यु-

लिपा थःगु छँ वैन धाल । जि नं मणिचूड दहने थः माक्व
 च्वना किंडोल विहारे हे वया च्वना । छन्हु व हे पूर्णमानं ध्यो
 छगू थेकि ज्वना वल । छुं निगू प्यंगू खँ लहाना वैन । हानं लिपा
 बाःछिति दुबले वया—“भन्ते जि छगू धाय् छःपिसं याना व्यूसा
 ज्यू” धका धाल । “छु यायगु” धका जि धया बले “मेगुमखु
 जिमि मां मदुबले वया दां भचा दुगु छुं धर्म याना व्यु धका धया
 थकुगु दु, छु धर्म याःसा ज्यू” धका न्यन । जि छिकिपिनि छु
 मने दु धका धयाबले मस्यू छुयाय् छयाय् धका धाल । लिपा
 वं ताउगु जायका ‘मञ्जुश्रीयाथाय् न्ह्यो धलवतयागु चैत्य छगः
 दय्का तया व्यूसा मज्यूला ?’ धका धाल । व खँ जि “आम
 चैत्य दयका तल धाःसा याकनं हे खुँ तय्त बी भे ज्यो । खुं खया
 यंकइबले गथेयाय् हाकनं दय्का च्वने फैला ? उकि आम ज्या
 ला मज्यू थें च्वं । थौं कन्हे लोहँयागु चैत्य हे स्यंका स्यंका गुलि
 यंका च्वन । भोसं खँ हे खं । आम धलवतयागु चैत्य गुबले जक
 खुँतसें बाकि तइ” धका धयाबले खला खः भन्ते, अथ्य जूसा
 छयाय् धका न्यन । जि नं थुगुया उगुया धका छुं धाय नं मफु ।
 अथें खँ जुया च्वन । लिपा ल्याहाँ वन । हानं लच्छिति दुबले
 १०० सः साहि दां हे ज्वना वल । का भन्ते, थ्व दांया छःपिसं
 स्वया माःगु धर्म याना व्यु धकादां हे तोता थकल । जिगु मने
 छु याना बी आः थ्वयात धका विचार याना स्वस्वं लिपा जिगु
 मने वल कि आःथन किंडोल विहारे भिक्षुपि व अनागारिकापि
 मिसा मिजं निखलकं नापं च्वनेगु सापं बांमलाः उकीं थ्व दांया

थ्व हे अनागारिकापिन्त स्थान छगू दय्का बी दःसा ब्यूम्हसित नं तःधंगु पुण्य लाई, थत नं छुं सुबिस्ता ज्वी ।

थ्व हे मने तथा लिपा व पूर्णमानयात सःता जिं “थःगु थ्व धर्म यायगु दांया अनागारिकापिं च्वनेगु स्थान छगू दय्का ब्यूसा तःधंगु हे पुण्य लाई ! थ्व कीर्ति मुना नं खुया यंके फइ नं मखु, थ्व हे धर्म याःसा मजी ला ? थुकी भचा भचा दां मेगु थप तय् मालि । जिं स्वेबलेला थ्व हे मिसापित च्वनेगु स्थान दय्का बीगु उत्तम थें च्वं” धका धयाबले “ज्यू छःपिसं स्वया गथ्य याना बिज्याय् माल अथ्य याना बिज्याहुं” धका धया “छुं मेगु दां माला वंसा विचार याना स्वे” धका धया वन । अले जि उगुबारे विचार याना ‘किंडोल विहारया के जोगवीरसिं साहुया मां च्वना च्वंगु बगीचा छगू पखालं चाःहुयका तथा तःगु दु, व हे थाय् छक्क कया बी दःसा असल ज्वी धयागु खना उकिया बारे न्यना स्वसेलि व जग्गा ला मे मेपिनिगु हे जुया च्वंगुलिं तनंत ज्या याना च्वने थाकुइगु जूयार्निर्ति व ज्या मज्वीगु थहरे जुया वन । अले जिं व पूर्ण मानयात व ज्या मज्वीगु जुसेलि सःता छिगु थ्व दां स्वसः लितयंकि धका न्होने तथा बिया । वेकः नं ‘थ्व हय् थुंगु दां जिं गथ्य लित यंक्य छःपिसं स्वया योगु याना बिज्याहुं’ धका दां लित मयंकु । अले व दांया लु याय् लु याय् जुया च्वन । लिपा जिगु मने पञ्चशीर्ष पर्वते न्याला च्वनाबले अनुत्तर विजय गुरु-मण्डल धयागु सफू छगू नेपाः भाषां भावार्थ याना च्वया हयागु दु । थ्व दांया थ्व हे सफू छापे याना बीमाल ला, धयागु मने बया

पूर्णमानयाके न्यना । वयकःनं “ज्यू छःपिसं स्वया योगु याना बिज्याहुँ” धका धया झाल । उलि धाःगु खँ न्यना जि व हे ज्याय् कोशिस याना सारनाथ बनारसे वना, छापे यायगु बारे स्वः वना ।

(२) सफूया ज्याय्

बनारसया आपालं छापाखानां नेवाः भाषा अमिसं मस्यूगु जूगुलिं सुनानं हे छापे यायगु खँ मल्हाः । बल्ल तःधंगु छापा खाना इंदियन प्रेसे वनाबले ज्यू जिमिसं छापे याना बी धका धाल । अन हे वन्दोवस्त याना प्रेसे बिया थका । नेपाः भाषा बिलकुल हे गुबलें छापे मयाःनिगु जुया भाषा मस्यूगुलिं अपालं अपालं हे दोँ कइगु, आखःयागु मात्रा नं थुखे उखे तय्माः धयागु नं छुं मस्यू । भाषा मस्यूगुलिं पुरा ज्वीक जाँच यायगुली नं जि नं गुबलें छापा-खानायागु ज्या स्यूगु नं मखु । गुबलें छापे याके नंगु नं मखु, आखः दोगु सचे यायगुया चिन्ह तय्गु नं छुं मस्यू हानं थमंतुं च्वयागु सफूजुया स्वया यंकेवले यक्व दोहरे याना स्वया थकुसां दोना च्वंगु प्याहाँ हे वया च्वनिगु । मेपिं सँ छम्हसिनं हे आखः छगले हे मदत बीपिं मदया सःसानं मसःसानं साप् कोशिस याना । कम्पोज याइपिं तस्सकं दिकदार ज्वीगु । तर जिं इमित साप ज्वीक हेका “आ भचा जक थःपित शास्ति ज्वी लिपा नेपाः भाषायागु ख्वीलथल धायव थपित अपालं ज्या दै, थव ज्या छगू

थःपिनिगु द्वारं तयार ज्वीबले नेपाः भाषायागु ज्या फुकं थ्व हे प्रेसे
 सिवाय् मेथाय् गनं हे वनि मखु” धका प्रेसया मैनेजरयात बाँलाक
 बुम्मे ज्वीक खँ कना कम्पोजयाइपिन्त नं छतका नितका दां बक-
 सिस बिया दिक्कः मचायक याका । उगु बखते, जिके नं छुं आलस्य
 धयागु मदु । जि सारनाथे च्वना च्वना, तर सारनाथं वनारस तःधू
 वने माःसां न्यासि हे वना नं बल्ल बल्ल प्रुफ स्वे सिधयका बिया ।
 लिपा छापे यायगु ज्वीका जिके लेखोट याका छापे याय जिल
 धयागु भौं च्वका सहिछाप याका काल । थथे छाय् यानागु धका
 धयां “नेपाः भाषा धयागु जिभिसं छुं मस्यु । गुवलें छापे यानागु
 मदुनि, छुं जुया जिमित अय्थ वल धाःसा थ्व सहि छाप क्यने
 माः धका धाल । जिगु मने नं भतिचाछं संखा जुल छापे याय लाइ
 छुं ज्वी ला धयागु, तर जू जूगु ज्वी छापे हे याय धयागु मने वया
 धाः धाः थाय् सहि दस्तखत याना बिया । अले तिनि प्रेसवालां
 छापे यायगु मिसिने लः लहाना बिल ।

उगु बखते अन छापारखानां न्हूगु ज्या जूयानिति जिके लेखा-
 पढी याका काःगु खनी । अन छापे याय सिधयका व किताब
 १००० दोछि ज्वना कुशी नगरे वया । किताब फुक अन दराजे
 तया । निसः स्वसः ज्वना नेपाले वया । चिसापानी गरी खोले
 याना । नेपाः भाषायागु धर्म सम्बन्धी सफू किताब धका तोता
 हल । कन्हे खुनु किंडोल विहारे थ्यन । किताब खना फुकं खुशी
 जुल । वं छगू वं छगू काल । च्यान्हु भिन्हु दुवले किताब यको
 च्चल । व किताब न्यंक नं प्रचार जुल । लिपा छगू हे मदयक फुसैलि

मथःपि साप हाः वइगु । लिपा नाय्वाया किसानि छम्हसिनं
 “भन्ते, व किताब ला जिमित मदय्कं हे मज्यु” धका साप हाःगुलि
 अथ्य जूसा छिपि वना काःहुँ जि लँ खर्च विया छ्ने धका धयाबले
 ज्यु भन्ते, जिपि वना कया हय. धका हारां धयाम्ह (थौं कन्हे
 महापन्थ भिक्षु) व मेम्ह छम्ह पासा वना कुशीनगरे वना म्हे
 तया निम्हसिनं कया हल । गडी थ्यंबले किताब आपाः खना
 हाकीमं खोले मयास्यं पूजि च्वया भन्सारे छ्या हल । भंसाः यंका
 खोले याना हया ।

अले व किताब बच्छिति ल्याखं चुसेलि दच्छिति दुबले दां नं
 भचा खात, उकिं जि न्हापा श्रामणेर जुया कुशीनगरे खुलाति गुरु
 चन्द्रमणि नाप च्वनाबले बुद्धचर्या स्वया ‘बुद्धगुण’ धयागु सफू छ्मू
 च्वया तयागु दु । ज्ञान माला धयागु नां तया स्तोत्र व मेया
 चिकिचा धंगु सफू छ्मू नं मुना तयागु दु । ईश्वर म्हे सीकि धयागु,
 प्रज्ञादर्शन धयागु, सतिपट्ठान धयागु नं च्वया तयागु दु । हानं
 कर्मशील भन्तेनं परित्राण पाठ यायगु किताब छ्मू नं च्वया तया
 विज्याःगु दु । थ्व व्याक किताब बराबर बनारसे वना वना छापे
 याका हया । लिपा जूबले छपाखानां नेवाः भाषायागु किताब छापे
 यायत थाकु मचाल । खील थुया बांलाक छापे याना नं बिल ।
 उगु बखते भौं नं साप दं, छपाखानायागु छपाइयागु दर नं छ्मू
 फरमाया ७ न्हयतका च्यातका, भौंया दबल क्राउनया रीमं ७ न्हय
 तका च्यातका हे जक । अनंनिसं नेपाः भाषाया सफू किताब
 आपाः छापे जुया वःगु खः । वया न्हापा छको कलकत्ताय् धर्मा-

चार्य नेपाः भाषायागु 'बुद्ध धर्म व नेपाल भाषा' धयागु पत्रिका
छापे याःगु खः । तर छुथाय् उगु बखते वयात मदत सुनानं बांलाक
मन्यूगुलिं वं व ज्या थामे याय मफ्या वंगु खः । नत्र अवलेनिसें
हे नेपाः भाषायागु किताब चले जुया हे च्वनिगु खः ।

साल साले प्यदँ न्यादँ तक व हे ज्याय् कोसिस जुल । अले व
ज्याया अभिभार आयुष्मान् अमृतानंदं काल । किताब मीगु बारे
सुनानं मदत मन्यू । खालि किंडोल विहार छगुलिं जक याना
च्वन ।

(३) आनन्दकुटिया नी

किण्डोल विहारे आपाः मिसात व मिजंत नाप च्वना च्वने
माल । अले नाना रंगयागु खँ ज्वीगु, अने अनेगु उपहास नं ज्वीगु
गबलें गबलें अन विहारे च्वना च्वने नं मं मन्त । छुथाय् गनं
वना च्वं वनेगु थाय् नं मदु । योसां मयोसां अन हे च्वना च्वने
माः । कित छको निको बागदुवाः, मणिचूड वना च्वनेगु । अथ्य
जुजुं छको निको किंडोल विहारे दिक्दार ज्वीबले स्वयम्भु गःचा
हू वनेगु, ख्वाउँ बुँगाः थ्यनीबले च्वं च्वं वना जंगल भचा ख्वा-
तुथाय् मैदान छकू दुथाय् (थौं कन्हे आनन्द कुटियाथाय्) लाक
वया थःगु मनयात थमं विचार याना दिक्दार ज्वीगु फुकः वनेगु ।
अन वया च्वं वेबले साप आनन्द ताइगु । उकिं ताउ ताउ तकं
च्वना च्वनेगु । लिपा जितः अमल थें हे अन बराबर बराबर च्वं

आनन्द कटिया विहारे च्वंगु
बुद्धमूर्ति ।

आनन्द कुटिया विहार ।

आनन्द कुटि ।

महाचीनयात्रा

म्हासुगु म्हिचा ।

मणिचूड दहं ।

धर्मालोक स्थविरया गमन दृश्य ।

बने मासि वइगु । लिपा जिगु मने बल कि थन हे बने थुगुसी
 वर्षावास याय माल । उबले हे बनपालेयात धया— “जितः थन
 चिकिचाधंक ‘रामभोपरीचा’ छगू दय्क्य जोला ?” वं “ज्य, साधु
 सन्ततय्त’ धका धाल । “अथ्य जूसा थुथाय् लाक लुखा छगू व
 बापाः भयाः छपाः तया चिकिचा धंक बलचा छगू दय्का ब्यूसा जि
 थन वया छने, थन साप आनन्द” धका धयाबले ‘ज्यू दयका
 बी” धका धाल । “दांगुलि काय् अले” धका धयाबले “नीतका
 नोन्यातका वा स्वीतकाति लगे ज्वीका” धका धाल । वर्षावास
 च्वनेगु न्होने थ्यंकः बल । उकिं याकनं हे तयार याय फैला धका
 न्यनाबले धाःबले तयार याना बी, गाउँलेत फुक मुना वइबले छुमाः
 छकलं सिधइ ल्वहँ कायगु थन सं दु, चा थनसं दु । भयाः व खापा
 उलि दय्कि धाःबले दना बी धाल । अले २८ तका दामं कोछिना
 बच्छिति दां बिया छूया । कन्हे खुनु हे ल्वहँ माला हल । प्यन्हु
 न्यान्हु त्वालं जग म्हुया दना हयगु ज्या यात, दँ दं इमित दां
 ब्युब्यु च्वना । लिपा स्वब्बे छब्बति जाःबले” यात भन्ते, थुकी
 ला उलि दामं सिधइ मख्त । जिपिं न्हि खाना न्हि नय माःपि
 गथ्य याय् फइ मख्त, ज्यामित हे हय मफुत” धका तोतल । छुयाय्
 अले का का । याकनं जक सिधय्का ब्यु, छिमित याका वो मखु
 धका धया दंके बिया । लिपा फुक सिधःबले दां ६०।७० तका लगे
 जुल । प्याक प्याक हे वर्षावास उकी हे च्वना । अंगलेल्यू तयागु
 सुकय् हे मजुवं च्वने माल । लिपा अंगले सुखू छचालं धंका बरा-
 बर निभाले पाना पाना अन वर्षावास अधिष्ठान याः वना । मेपिं

आयुष्मान अमृतानन्द शाक्यानंदपि फुकं किण्डोल विहारे हे । जि
छम्ह जक अन जंगले वना द्यो वनेगु याना च्वना । लच्छि लिपा
ति दुबले लासा फांगा फुकन्हिने जि म दुबले ताः स्यंका खुया यंकल
हानं मेगु हया द्यना । व नं अथ्य हे निह ने सुं मदुबले वया खुया
यंकल । निकः खुया यंकुसॅलि आः थन खइ मखुत धका घाय्मो
सुया लासा फांगा फुंगा याना वर्षावास कतय् याना ।

वर्षावास सिधय्का नं अन द्यो हे वना च्वना । वर्षावास
सिधसॅलि आयुष्मान अमृतानन्दयात कार्तिक लच्छि स्वयम्भू पर्व
स्थाने च्वे तथा विस्संतर जातक यागु व्याख्यान याका । जि व हे
भोपरीचाय् द्यना सुथ न्हापा नं दना अन पर्वस्थाने थाही वना
सुखू लाय्केगु बन्दोबस्त यायगु, किण्डोल विहारं नं सकल भिक्षुपि
अनागारिकापि न्हापां वया अन बाखं न्यो वइगु । कार्तिक लच्छि-
या विस्संतर जातक कंगुलि येँ देशयापि, यल देशयापि, यक हे
देक्य वया व्याख्यान न्यना वनोगु । अमृतानन्द व्याख्यान याइगु
खूब बांलाःगुलि बाखं व्याख्यान न्यो वइपि न्हित्थं न्हित्थं बढे
जुजु पर्वस्थाने जाय्क जाय्क दयावल । व्याख्यान सकसियां
चित्त बुझे जुया सकस्यां मने वस्नेल धात्ये हे बांलाक व्याख्यान
याय सःम्हहे खः धयागु प्रभाव परे जुल । शुद्धगु बुद्ध धर्म नं सक-
सियां गौरव श्रद्धा बढे जुल । कार्तिक लच्छिया स्वयम्भुइ देक्य
वइपिनि व्याख्यान न्यने मलाइ धका तःधंगु धंदा कया फक
न्हापानं स्वयंभुइ थ्यंकः वइगु जुल ।

कार्तिक धयागु सापं न्हाइपुगु महीना जुया सुविस्ता साथं

न्यन्यं हे न्यने मगाक भगवानयागु विस्संतरं जातक सकिमना पुन्ही खुनु सिधल । उखुनु हे भारि नक्सां नेपाले गुबलें हे स्वे मनंगु लंकायागु छांतं मण्डप दयका सकल भिक्षुपि च्वना चर्च्छ महापरित्राण पाठ जुल । कन्हे खुनु पाठ सिधयका सकसितं महा-परित्राणया जल व फोखा प्रसाद वितरण जुल । पुन्हीखुनु चान्हे परित्राण जुया च्वं बले पर्वस्थाने जाज्वल्यमानं विजुली मत च्याका चा च्वं वःपि मनूत नं अपालं दु । कन्हेखुनु व्याख्यान सिधइखुनु सकल भिक्षुपि अनागारिकापि उपासक उपासिकापि च्वना भारि नक्सां स्वयंभुइ बुद्ध पूजा जुल । बुद्ध पूजा सिधयका किन्डोल विहारे काहां वना । अन विहारे सकल उपासकपिसं भिक्षुपिन्त अनागारिकापिन्त भारी नक्सां दान प्रदान याना थः थःगुं छें ल्याहां वन । अबलेसं निसें सकसियां शुद्धगु बुद्धवर्मयात गौरव दया दया वया च्वन । हानं लिपा नं अन भोपरिचाय् खापा खुया यंकल । अथ्य जूसां अन च्वं वनेगु हे आनन्द ताल । ३।४ वजे जुल धायव अन हे वया सिमाक्वे आसन छगू दयका लुमुक च्वं वनेगु छन्हु उपासकपि द्वारिका, पूर्णमान आदि न्हयम्ह च्याम्ह वया छुं ज्ञान गुणया खँ जुया च्वं च्वं लि नं वात । वा नं साप ज्वीक बल पिने च्वने मजिया व हे भोपरी मन्ह्यो मन्ह्यो च्वंवना, छुं खँ जुया लिपा तोप तइगु ई जुसेलि च्वने थाय् सदया वां दायक दायक हे सकलें छें ल्याहां भाल । लें बंबले वेकःपिनि छु छु खँ जुल जिं मस्यू । लिपा निन्हु खन्हु दुबले भाया “भन्ते, थन हानं मेगु छे छखा दने जीला” घका न्यन । जिइ, पाले याके न्यना स्व

धका धया । पाले नं छु ? छेँ हे दना बीम्ह खः । उकिं पालेयात नं ज्या बिल, ल्वहँ नं क्वस्सं लुँ खानि धका ल्वहँ तःछथाना लुँ लिकया, लिपा खर्च अनुसारं लुँ ज्याहाँ मवःगुलिं ज्या बन्द जुया व ल्वहँ अथ्यं हे परे जुया च्वंगु यक्व दु । व हे ल्वहँ कया बिल । व हे पालें अन भोपरि नापं मेगु छेँ चा छखा दना बिल । द्वारिका पूर्णमानसाहुपि सकलें जाना व हे छेँ दना च्वंगु सिधःथ्य मधःथ्य च्वंबले छन्हु जि याकचा सिमाक्वे च्वना च्वनाबले क्षत्रपाटिया बातुली नानो तीजक खने दयकः वल । लुँ निगू प्यंगू खँ लहाय् धुंबले “भन्ते भन्ते, जिं छगू धाय् जीला” धका न्यन । छं छु छु धाइ छुछुधाइ, ज्यूगु जूसा ज्यू धाय् मज्यूगु जूसा मज्यू धाय् धका धयाबले मजोगु मखु थें च्वं धका धाल । ज्यूगु जूसा लु खँ धा धका धयाबले मेता मखु भन्ते, छपिनिगु व चिकिचा धंगु बलचा नं हूं द्वारिकासाहुपिसं दंगु थें च्वंक दनाबो, व ज्या छगू जितः याका बिज्याहुँ धका धाल । जिं म्वा म्वा, चिकिचा धंसां ज्यू तःधन धायव तंता आपाः बढे ज्त्री, म्वा छुयाय्त् धका धयां मखु मखु भन्ते, व उलि जिं या हे याय् धका धाल । निकः स्वकः म्वा म्वा धयां हे मज्यू ।” अथ्य जूसा स्वया” धका धया । लिपा च्यान्हु भिन्हति दुबले २०० निसः सहिदां ज्वना वया ल्वहँ न्याना बिज्याहुँ धका दां तोता थकल व हे दामं ल्वहँ लहेका ज्या छुत । द्वारिका, पूर्णमान, भक्तलाल आदि भक्तजनपि सकलें मिले जुया मेमेपिके नं छं छुं चन्दा काल । व ज्या थाले जक जुल वरसात नं जुल । ल्वहँयागु छेँ दनेबले वर्षातं तस्सकं मुस्कील । गोको

गोको दने धुंगु दुना दुना वइगु । अथ्य नं सकल उपासकपिसं
दिक मचास्य तस्सकं मेहनत याना बल्ल बल्लं सिधय्का सुयागु
पल्लि चिना च्वने जीका बिल । किण्डोल विहार तोता अन हे
च्वं वया ।

लिपा फागुण महिनां शिवरात्रि चन्द्रमणिगुरु च्वना आयुष्मान्
अमृतानन्द नेपाः बिज्यात । अन आनन्दकुटी हे च्वना बिज्यात ।
छन्हु गुरुयात जिं “थन सुथे बहनी वन्दना यायत मन्दिर छगू
दय्क्य मानि धयागु विचार दु, जितः भगवानया मूर्ति छगू दःसा
ज्यू” धका धयाबले छं मन्दिर दय्केगु पक्का खःला, खःसा जिं
छन्त कुशीनगरे धर्मशालाय् च्वंगु दुरु ल्वहँयागु भगवानया मूर्ति
निम्हे छम्ह छं योम्ह बी, धका धया बिज्यात । अथ्य जूसा जिं
पक्का दय्क्य धका धया । दय्कुसा बीगु नं पक्का धका धया
बिज्यात । गुरु लच्छित्ति च्वना नेपाले सीक्य माःथाय् सीका
ल्याहाँ बिज्यात । अले खला प्यलाति दुबले ज्ञानमाला सफू
२००० निदो छापे याना हयागु दां व मेगु चन्दा सकसिकें कया
नं अनागारिका विशाखा नं मरुइ च्वंगु पसः छगू शासनयात दान
व्यगु दु, व हे पसः यागु दां वःगु नीखुसः २६०० साहो मध्ये
खुसः साही नं व हे आनन्दकुटी च्वंगु देगले खर्च जुल । बाकी
२००० नं लिपा जि नेपा थ्यसेलि व हे आनन्दकुटी न्हापा खर्च
याना तःगु ६०० सः पुला मेगु बाकि ११०० मन्दिरे पौ आदि
दय्केगु ली खर्च जुल । लिपा देमः सिधई थें च्वंबले जि कुशी
नगरे द्यो कायत बना । द्यो धाःसा साप तःधिकः । हयत साप

मुस्कौल । बल्ल बल्ल द्यो भोफेडी थ्यन । अचानक नेपालं वःपिसैं
 भिक्षुपिन्त सर्कारं ज्वना यंका तथा तल, छर्पि नेपाः मविज्याःसां
 ज्यू धका गन । छुखें अथ्य जूगु धका न्यनां सुनानं हे थथ्य का
 धका मकं । सिनं मस्यू । तर जिगु मने धाःसा याकनं हे नेपाः
 थ्यंकं मासे वल । कुशीनगरं ह्याम्ह भगवानया मूर्ति हयत भरिया
 फुक मिले याना का व्वागु सामान फुक तयार याका भरिया
 नायोयात भरियातय्गु ज्याला समेतं बिया तय् धुंगु । अथ्य
 नेपाःयागु हाल न्यने साथं व द्यो ह्येगु ज्या वांछ्या कन्हे खुनु
 सुथ न्हापां दना नेपाः वया । नेपाले बलं व्वा थ्यन, अन चच्छि
 च्वना आनन्दकुटी खवर छ्या कन्हे खुनु आनंदकुटी वना । उवुनु
 हे जुजुयाथाय् यंकइगु धाल । बांलाक छं खं बुम्मे जूगु मख् । सुथे
 सलामे सिंहद्वारे व्वना यंकल जि नं वना । अनागारिकापि छभो
 तल, भिक्षुपिं छभो तल । अले हजूरिया जर्नेल बहादुर शम्शोर
 यात सलामो बिल लिपा भिक्षुपिनिगु बारे जि छम्ह थ्यंक वल
 धका बिन्ति याय साथं हे “इनि हरुको बर्षावासमा यता उता जान
 हुने रहेछ” धका मजि जुल । हानं “इनि हरुले भनेको कुरा नमान्ने
 भयेपछी चिसापानी गडो कटाइ पठाइ दिनु, आइमाई हरुलाई
 बर्षावास पछि” धका मजि जुल । पञ्च भिक्षु छम्हसित धाःसा
 “जेलखाना मा पठाइ दिनु जब तक हुकुम हुंदैन तबतक राखी
 छोडनु” धका मजि जुल । जिला जुजुं हे हुकुम जूगु धका च्वना,
 लिपा तिनि अथ्य धका सिल ।

सिंह द्वारं प्याहाँ वया किन्डोल विहारे वया । म्हतिं छम्ह

छम्ह पुलिस नं नापं वल । नय् माःगु नया भरिया स्वया लासा
 फांगा फुक कुब्बीका भरियात छ्द्रया जिपिं फुकं थाना गोस्वाराय्
 व्वना यंकल । अनं हानं पुलांगु भंसाले कोटवाली अडाय् पुर्जि
 बिया छ्द्रत । अन वना, अननं असने भोताहिती चपरासि अडाय्
 बुम्मे याना बिल चपरासि अडां सिपाही छम्हसित छम्ह छम्ह बिया
 चिसापानी गडी तक बुम्मे याना वइपिं सिपाही नाप छ्द्रत । २०००
 साल श्रावण शुक्ल १० खुनु नेपालं प्याहाँ वना । लेँ जिमित स्वः-
 वःपिं अपालं दु । गुम्हसिनं गथे धाल गुम्हसिनं गथे धाल, तर
 योगु हे धाःसां मने छुं विस्मात खँ मद्रु । सुयां हे ख्वाः खिराँ
 धयागु मद्रु । उपासक उपासिकापि सकलें कालिमाती वया च्वं
 च्वन । जिपिं कालिमाती थ्यसेलि उपासकपिसं मोटर छगः बन्दो-
 बस्त याना थानकोट थ्यंक तःवल । थानकोट इपिं ल्याहाँ वैन ।
 जिपिं चच्छि यना कन्हेखुनु न्हापां चन्द्रागिरि तं गया वने माल ।
 जि तुति स्यागुलिं दोको भरिया छम्ह लेँ हे बन्दोबस्त याना दोके
 च्वना सिन्हाज्याकुसां कुया वा भुलु भूलु वेक वना च्वनाबले चन्द्रा-
 गिरि तंया विचे थ्यंबले मजिपाते च्वम्ह कुञ्जबहादुर धयाम्ह उपा-
 सक छम्ह व्वां व्वां वया नाप लाः वल । वेकः नं जिपिं वना
 च्वनागु खंबले विरह सह याय मफया ख्वल । हिक्कु हिक्कु काकां
 वेकः ख्वःगुलिं जिगु ककु नं फूले जुया जितः नं छुं भचा
 विरह लगे जुल । तर फक्व धैर्य याना वेकः यात साम्य याना
 निगृ प्यंगू खँ ल्हाना सकसिके विदावादी जुया । वेकः अनं तुं
 ल्याहाँ भाल । जिपिं सकलें च्वे थ्यंकः वना । भाज्यामे च्वना

सकसियां च्या त्वना । अनं वना चिसापानीगडी जिपि फुक जंमा
याना बुम्मे याना पूजिकया सिपाहीत ल्याहां वैन ।

---

(४) हानं उख्य थुख्य

जिपि नेपाः तोता भौमफेडो साहु द्वारिका प्रसाद मानं धरया
थाय् च्वना । कन्हे खुनु रक्सौल वना । अनं गुम्हं नौतनवा,
गुम्हं कलकत्ता, गुम्हं कालिम्बुइ वन । जि, सुबोधानंद, प्रज्ञारश्मि
कुशी नगरे वना । जूगु हाल महास्थविर चन्द्रमणि गुरुयात कना ।
अन हे वर्षावास च्वना ।

अन कुशीनगरे च्वना च्वनाबले साहु मणिहर्ष कुशी नगर
भाया जिमित बिचाः याः भाल । वेकः नेपालं हानं अनागारि-
कापि नं छ्या हइगु जूसा च्वनेत हे थाय् दइ मखु, धका मने
तया स्वः भागु खनो । लिपा वेकः नं मेगु मदुसां च्वनेगु थां छ्म
ला दय्के मालि, गुलिति दां लगे ज्वो धका धया दिल । “मिसात
न छ्या हइबले ला च्वनेगु हे थाय् मदु खः” धका धया । अले
आः थत्थे क्याप छ्म नि दय्का खरपौ तया जूसां च्वनेगु छेँचा
चिची खाचा याना दय्का तय् मालि धका सल्हा जुल । उलियात
दां गुलि मालि धका धया दिल । स्वदो प्यदो ति दां मालि धका
धयाबले प्यदोसाही दां जि बीगु जुल धका धया दिल । अनागा-
रिकापि नं गुलि गुलि कुशीनगरे वया च्वना च्वने धुंकल । इमि-
गुया लागी नय् त्वनेगु छुं बन्दोबस्त याना ल्याहां भाया अना-

गारिकापित लच्छि लच्छी खचं बिया नं हया दिल । वर्षावास
 सिध सेंलि जिपिं सारनाथ बनारसे वना नणिहर्ष साहुपिं नं
 भाल । अन २००० साल सकिमनापुन्ही खुनु महास्थविर
 चन्द्रमणि या सभापतित्वे धर्मोदय सभा छगू नं स्थापना जुल ।
 जिपिं फुकसितं सःता अन उगुहे समये कुशीनगरे क्यांप
 दय्केत धका प्यदोसाही दांनं बिल । मेगुविशा खांदानव्यगुपसः
 मियागु दां २६०० मध्ये आनंदकुटी देगले खर्च जुया बाकिगु
 २००० दां नं जम्मा खुदोसाही दां जितः बिल । सभायागु ज्या
 फुक सिधय्का वेकः सारनाथयागु मेला सिधय्का कालिम्पुइ
 ल्याहाँ भाल । जिपिं नं कुशीनगरे तुं ल्याहाँ वना । स्वदो साही
 दां उ कित्तिमा बाबायाथाय् तया मेगु दां जिं ज्वना कुशीनगरे
 वना । अप्पा न्येदोखुवोदो कायगु बन्दोवस्त याना लिपा जूवले
 चन्द्रमणि गुरुजिं छगू लाख हे अपा कायगु यात । अप्पो सा बिक्रि
 याय्माःसां याय् धका धाल । लिपा जग्गायागु बारे खँ छगू मिले
 मजुया मदय्कुसे च्वना च्वने माल । खँया रांग थ्यांग मिले मजू-
 गुलिं व ज्या तोता जि कालिम्पुइ वना । भाजुरत्न साहुयागु एघार
 मीले कयातःगु छँ वना च्वना । अन च्वनावले साहुं नं खँ फुक
 न्यना दिल । उथाय् जिगु मने “थ्व तंताय् सना च्वनेगुयासिनं
 दुयूले वना एकान्ते च्वना भावना याः वंसा हे सकसिबे उत्तम
 ज्वो” धयागु मने वया साहु यात व खँ फुक धयावले “ज्यूअथ्य
 जूसा आम धर्मशाला दय्केतः जि हे वना दय्कः वने, छःपिं गन
 बिज्यायगु खः बिज्याहु, छःपिसं आम भिंगु हे मती तया बिज्यात
 ल्हासा पाखे जक जुल धाःसा छःपिन्त जिगु जिन्दगी भर छमना

नयूगु पुरे याना तय्, धंदा कया बिज्याय् म्वा” धका धया दिल ।
 “महादया” धका धया जिके दुगु स्वदोसाही दां भाजुरन्न साहु-
 यात बुम्मे याना बिया । मेगु दां सारनाथे उ कित्तिमा बावायाथाय्
 तया थकागु दु धका कना । जि दुपा मुलुके न्हापा चीन वनेत
 वनावले च्वना वयागु गुफाय् हे वनेगु विचार याना कालिपुंगं
 साहुपिनिगु हे ‘खायमा’ फारी तक तया बिल । फारी व हे साहु-
 पिनिकोठी च्वं वना । साहुपिनि बंजाः मुदिताधर साहुं जितः माःगु
 तक पुरे याना बिल । संयोगवश ल्हासां चिकि धिकःम्ह काय्
 त्रिरन्न नं उखुनु हे नेपाः वनेत फारी थ्यंकः वल, निम्हं नाप लात ।
 गुम्ह लंकाय् यंका दाजुम्ह अनिरुद्धयाथाय् तया थकाय् खः—अन
 ३ दँति च्वना दाजु अनिरुद्ध नाप लुं खेँ मतभेद जुया कलकत्ता
 ल्याहाँ वल । अनं पाजुम्ह साहु महाधरं थ्व खँ जितः नेपाले च्वया
 हया दिल । वयात नेपाले वयकेगु ज्यू थें मच्चना ल्हासे जिमि
 दाजुयाथाय् छ्वे मालि धयागु विचार याना अन हुँ धका छ्वया
 तयाम्ह—अबलेसंसिंसे ल्हासे छको खनागु अनंलि थ्व हे फारी
 नाप लाःगु जुल । इपिं फारी खुन्हु न्हयन्हु च्वना कालिम्पु वन ।
 जि बाःछि नोन्हुति च्वना दुगू पारुम्हों धयाथाय् वना ।

अनं लुच्याश्री धयागु गुम्वाय् जंगले न्हापा च्वना वयाथाय्
 ‘छ्यामक्कैने’ अरथात् गुफाय् पिला ति च्वना । अन सकसिनं
 न्हापा गथे अथे विचाः याना तल । अन अथ्य हे पिलाति आनन्द-
 पूर्वक च्वना अनं क्वाहाँ वया । न्हयन्हु च्यान्हु उखें थुखें सीकः
 वना । लिपा न्हापायाम्ह भिथाः अर्थात् न्हापा नका त्वंका हःम्ह क

हे पंढुरा छेँ वना प्यन्हुति चवना, अनं फारी हे ल्याहाँ वया ।
 फारी चयान्हु फिन्हु चवना अनं धोमो पिपि थां धयाथाय् पंदाछाँया
 ‘धुँइला’ अर्थात् कारीन्दा पासतेम्बा धयाम्ह सिथाय् वया । अन
 साहु मणिहर्ष वयाथाय् चवनेत चिट्ठो छपौ बिया ह्या तःगु नं दु ।
 पंदाछाँ नं अन पिपिथाने चवनेगु जूसा जिथाय् वा जि बन्दो-
 वस्त याना बी धका धया ह्या छ्वागु दु । न्हापा कालिम्पोंगं वया-
 बलेसं निसें पंदाछाँ धोमो देशया उगु वखते बडा हाकीम हे जुया
 च्वंगु खः । जि अन पिपि थाने पासतेम्बाया छेँ थ्यन । वेकःयात
 न्हापातु मणिहर्ष साहुनं धया ह्या तःगु दु—भिष्णु धर्मलोक वया
 आमकन च्वं वःसा अनयात माःगु नय्गु त्वनेगु लु छु माली-माःगु
 त्तक पुरे याना ब्यु धका धया हइतःगु दु धका जितः कन । उले का
 छपि गन चवनेगु इच्छा दु, अन थाय् स्वया बी धका धाल । जि
 जा जंगले च्वे शून्यगु लः व सिं धंदा मदुगु थासे गनं गुफाय्
 ‘छ्यामक’ दुथाय् चवने दःसा ज्यू धका धयाबले ज्यू जि विचार
 याना स्वे, धका पासं तेम्बाया किजां धया दिल । लिपा वेकः पंदा-
 छाँयाथाय वन । अन “धम्मालोक भिष्णु वल । वं गनं गुफाय् चवने
 दःसा ज्यू’ धका धाल वयात गन तय् मालि” धका न्यंबले “च्वे
 लामा छम्ह न्हापानिसें खामं वया चवना च्वंम्ह दु, वयाथाय् हे
 अन सुयागु थाय् खालि दु बुम्हे याना स्व,” धका पन्दाछाँनं धया-
 दिल खनी । लिपा न्यना स्वःबले चुंय धयाम्ह धोमोनं दय्का तया
 तःगु थाय् खालि धयागु सीका वयात सःतके छ्या धाःबले ज्यू,
 अन हे ति धका धया वन । अनयागु ताःचा अन हे च्वंम्ह लामा-

गाथाय् बिया तयागु दु । ताःचा कया योबले च्वंहुँ धका पंदाछाँ-
 यात धया थकल । अले जिथाय् वया 'का थाय् यागु बन्दोवस्त
 जुल, गुवले च्वं वने धका धाल । कन्हे हे वने धका धयाँ आस्य
 अन छकोनि सिँ दुला मदुला स्वके छ्वे, लिपा जक वने मालि,
 छन्हु निन्हु आस्य धका धया अन वेकःयानोकरत छवया सिँ कया
 तःगु दुला मदुला दुसा म्वाल मदुसा जंगले सिँ भचा नि ध्यना
 कया थकि । मे मेगु अन छु छु माः थल वल दुला मदुला धका
 न्यके छ्वत । अन सकतां दु, सिँ नं यक्व हे कया तःगु दु । थल-
 बल नं माःगु तक अन लामायाथाय् हे दु धका धयागु खबर ज्वना
 वल । कंस खनु छको स्वः वना । धात्थे लामां माःगु तक बी छुँ
 ज्वना वे स्वा धका थाय् नं क्यना हल । व थाय् खना मन मिन हे
 याउँस्य च्वं, एकान्त नं एकान्त । लः काः वनेगु जक भचा तापाः
 लामाया थाय् थ्यंक वया काः वे माः । अन नं लः वर्षावले जक
 वइगु चिबुलां ला मेगु ज्वले थ्यंक वना काः वने माः धका धाल ।
 अन थाय् स्वया ल्याहाँ वया । जि जा कन्हे हे च्वंवने धका धयाँ
 आस्य आस्य थन जिमिगु छेँ नि भचा बिज्याय् मानि धका निन्हु
 स्वन्हु छ्व हे मछ्वः प्यन्हु दुखुनु अन वना च्दं वना । अन च्वंम्ह
 लामां माःमाःगु थलवल नं बिल । लः प्यकु न्याकु न्ह्यंगु खासिचा
 नं बिल लः काः वनेगु ध्वांग नं बिल । अन आनन्द पूर्वक च्वं
 वना । उगु बखते आश्वोन महीना । जि खना अपि सापं लय्
 ताल । च्यान्हुइ छको प्याहाँ वया लः प्यधू काः वयगु । च्यान्हु
 तक सुं वइगु भय मदु । नयगु त्वनेगु सकतां पुरे याना बिया

तःगु दु । लच्छित्ति दु बले पंदाछाँ नं जाकि छकु तय्क्य हल ।
 निलाति दुबले चिकुया वल । नबु छथान व बुँ दुगु सांगा छपु
 फारि न्याना बिया हःगु दु 'अन च्वापु नं ततः सकं गाः । व नबु
 पासांतेम्बाया किजाया कलातं म्हासुक रंङ्ग' छिना हया बिल ।
 उकियागु अन्तरवासक छपु व लंचो दुगु भौँतचा प्वाकलं छपाः व
 तुपुली छगः नं लमां सुया बिल । अन धोमोले च्वंपिनि लामाछम्ह
 दुगुलि बराबर दान व्यू वःपिं दु । दान व्यू वक्व लामां कया तइगु
 च्यान्हुइ छको प्याहाँ वेबले दान बी हःगु कया तःगु व चिट्ठीपत्र
 वया च्वंगु फुक विया हइ । चिट्ठी छ्वय माक्व नं वयात विया
 थकेगु । वं छ्वया बीगु । अनं स्यासिमा धया थाय् पोष्टआफीस
 सत्तीगुलि बराबर चिट्ठी पत्र सकल लिस्सं जुल । दुयूले च्वं वनाबले
 ला गनंयागु नं पत्र वइगु लँ हे दुगु मख् । अन ५।६ ला च्वनाबले
 नेपाःया बारे जूजूगु हाल पत्रिका नं स्वे, दत, न्यने दत । जवाफ
 सवाल नं याय दत । लिपा लंकां आयुष्मान् अमृतानन्द नारद
 भन्तेपि व्वना नेपाः बिज्याइगु हाल नं न्यने दत । श्री३ जुद्धशम्शेर
 महाराज राज्य तोताः राजर्षि जू बिज्याःगु हाल नं न्यने दत । हानं
 श्री३ पद्मशम्शेर महाराज उदय जुल धयागु थ्व फुक हाल नं न्यने
 दत । हानं थ्व खँ नं न्यने दत—“लंका महाद्वीपं नारद भन्ते,
 प्रियदर्शी भन्ते, आयुष्मान् अमृतानन्द व डा० रत्नसूर्य, प्रोफेसर
 आर्यपाल सहित शिष्ट मण्डली नेपाले बिज्यात ।” वसपोलपिसं
 नेपाले स्थापना यायत धका लङ्काया अनुराधपुरे च्वंगु पुलंगु चँत्य
 जीर्णोद्धार याःबले लुया वःगु भगवान्या सर्वज्ञधातु नं ज्वना

बिज्याःगु दु खनी । लिपा थ्व हाल फुक व नेपालं खबर वेव नेपाः
 वयत छिक कालिम्पु थ्यंका चनेगु आदि खँ आयुष्मान अमृतान-
 नन्दं च्वया हल । अले जि जंगलं क्वाहाँ वया पासतेम्बाया छेँ
 निन्हु च्वना मनू छम्ह पासा च्वना वया । धोमोलं वया छन्हु ला
 ति वय धुं बले पर्वतया च्वे च्वे थ्यंका लँ दयका च्वंगु खन, व नं
 पक्कि ज्वीक । न्हापा मखंगु लँ खना न्यनाबले थ्व लँ गांत्वकं
 निसे फारी थ्यंका दयका यंकइगु धका धाल । थ्व न्हूगु लँ याना
 न्हापा स्वया लँ अत्यन्त सुविस्ता । प्यन्हु दुखुनु गांत्वक थ्यन ।
 वयां कन्हे खुनु मोटरे च्वना कालिम्पुइ वया ।

(५) आनन्दकुटी आनन्द

कालिम्पु थ्यना प्यन्हु न्यान्हु दुबले नेपाले वय जीगु जुल
 धयागु चिन्ती बल । नारद भन्तेपि नेपाः बिज्याना आनन्दकुटी व
 हे जि भोमफेडी तोता थकाम्ह भगवान्या मूर्ति स्थापना याना
 प्रतिष्ठा नं जुल थें । लिपा अन आयुष्मान अमृतानन्द यात श्री ३
 महाराजं नेपालं प्याहाँ वना च्वंपि नेपाली भिक्षुपि दुकायगु हुकुम
 जुल । उकि न्हापालाक जितः तार बल । तार वसेलि जि तुरन्त
 कालिपुं रक्सौल वया । तर वीर गंजे हुकुमया पूजि मवःनिगुलि
 ७८ न्हु अन हे च्वना च्वने माल । उगु बखते ज्येष्ठ महिनायागु
 गरम छगू हानं चिकुथाय् हिमालये च्वना वयाम्ह जुया च्वनेतः
 तस्सकं मुस्कोल जुल । नेपालं धाःसा थौं ज्वी थें कन्हे ज्वी थें

जुया च्वन धका तेलिफोन बराबर वइगु । जिधाःसा च्वनां
 च्वने हे फुगु मखुत । हानं कालिपु हे वनेगु बिचाः याना च्वना ।
 अबले हे तेलिफोन वल, अले बीर गंज गोस्वारां जितः राहदानो
 विल । भीमफेदी थ्यंबले याकनं बिज्याहुँ धका तेलिफोन वल ।
 अन चर्च्छ च्वना कन्हे खुनु भोफेडी न्यासि वया छन्हुं हे २००३
 साल ज्येष्ठ शुक्ल ६ खुनु नेपा थ्यंकः वया । तस्सकं त्यानुगुलिं
 जि छाउनी छको थस्सः पाया आधा घंटाति गोतुला च्वना । लँ
 सो वःपिं निम्ह स्वम्ह उपासकपिं नं दु । आनन्द कुटी थ्यंबले
 वहनी सिया ७८ वजे जुल । सकभनं मत च्याका तल । बिजुलि
 नं सकभनं जजमान ज्वीक च्याका तल । मुसु मुसु न्ह्यपिं उपा-
 सक उपासिकापिं नं जम्मा जुया च्वन । वयाकथनं हे मन्दिरे
 थाहाँ वना । भगवानया मूर्ति स्थापना याना दीपिं उपासकपित
 जिगु मनं तस्सकं हे धन्यवाद विल । हानं सुपौयाना तथा थकागु
 छेँ नं वारदारि तथा पक्किगु छातिं लाइक ज्वीक तयार याना तःगु
 खन । उगु समये नं जिगु मनं सकल उपासकपिन्त धन्यवाद
 विल । थको उपासकपिसं तच्चतं हे दुःख कष्ट सिया फवी धुंकुगु
 स्थानयात रक्षा याना स्वर्ग तुल्य याना तल धयागु तच्चःगु हे हर्ष
 जुल । न्हापा जि तोता वनावले देगः नं बांलाक सिमधःनिगु—
 बलंब्वी थ्यंबले बलंबुया उपासकपिसं देगः जंमा बंदी कोथ्यंक हे
 पिया दने माल, द्यो भोफेडी कया हया स्थापना याना तय धुंकल
 धाःगु न्यनावले थुलि ग्यनिगु मखं—वया स्वयाबले जा जिगु मने
 ज्वीमाक हर्ष जुया भगवान्या न्ह्योने च्वना भगवान् दर्शन याना

बले बिजुलीया वँचु वँचु धाःगु जः भगवान्या म्हेकया च्वंगु खंबले
 भगवान्या मुर्ती जिगु चित्त थुलिजक प्यप्पु वन कि उगु समयया
 व अवस्था जि गबलें हे लोमंके फइ मख् ! पलख लिपा दना मन
 मनं जुजुयात नं छको धन्यवाद् बिया अनं नारद भन्तेपि बिज्याना
 च्वंथाय थाहाँ वना नमस्कार याना । वसपोल नं तस्सकं खुशी जुल
 'खालि थःहे जक मध्यना पिया च्वनागु खः । आःथ्यन उत्तम हं
 जुल' धका धया बिज्यात । मेमेगु हाल नं छुं छुं न्यंकल, जिके नं
 छुं छुं न्यना बिज्यात । आनंदकुटी च्वनादीपि सकसियां खुनुया
 दिने छुं तच्चोगु हे लाभ जू थें मने सन्तोष जूगु खना जिगु मन
 नं धात्थ हे आनन्दकुटी आनन्द ताल । कन्हैखुनु सकसिनं स्वःवल
 निराशा ज्वी धुं कुपि भन्तेपि हानं खना थगु वारे सकसियां हर्ष
 ताया वल । धन्य नारद भन्तेपिनिगु दया करुणा । नेपालया
 बुद्धशासनया लागी वसपोलपिसं थुलि याना मबिज्याःगु जूसा थुलि
 याकनं नेपाले शुद्धगु बुद्धशासन प्रकाश ज्वीगु निराशा ज्वी
 धुं कुगु खः ।

स्थविर धम्मालोकया

महा चीनयात्रा सिधल

